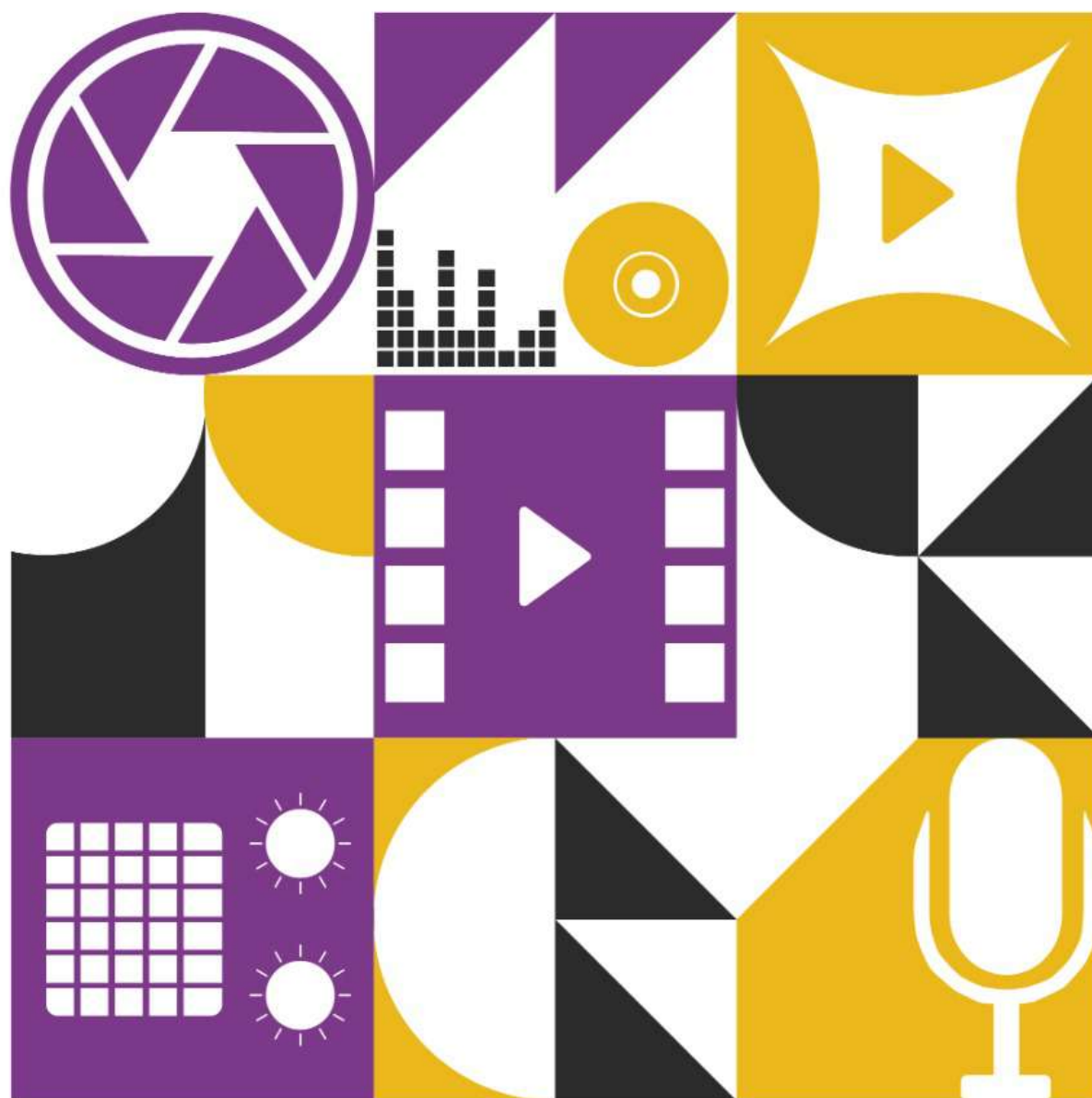

March 30, 2025
Volume 1
Number 1
jms.sdu.edu.kz

J | M | S

Quarterly SDU Journal of Media Studies

ISSN: 2709-2410

SDU CENTRAL ASIAN
RESEARCH CENTER

SDU Journal of Media Studies

№1 (1)/ 2025

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза год

Қаскелең / Kaskelen / Каскелен
2025

Бас редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Жауапты редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Техникалық редактор
Жұлдызай Кубашева, Ғылым департаментінің маманы, SDU University

Редакциялық алқа:

Есенгүл Кәпқызы	ф.ғ.к., ассистент профессор, SDU University (Қазақстан)
Еркебұлан Сайрамбай	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Мұхтар Сенгірбай	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, қауымдастырылған профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Қазақстан)
Гүлмира Әшірбекова	ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ (Қазақстан)
Зульфия Имярова	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Қазақстан)
Елнұр Алимова	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асхат Еркімбай	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Бердақ Байымбетов	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асылзат Карабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Қазақстан)
Айнұр Сләмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Қазақстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сидней Университеті (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Флорида Университеті (АҚШ)

Редакцияның мекенжайы: Алматы облысы, Қарасай ауданы
040900, Қаскелең қаласы, Абылай хан көшесі 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies
Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркелген
30.06.2025, № KZ92VPY00123309 есепке қою туралы куәлігі
SDU University
Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Editor-in-chief

Madiyar Saudbayev, PhD, Assistant Professor, SDU University

Managing Editor

Aizada Nuriddenova, PhD, Assistant Professor, SDU University

Technical editor

Zhuldyzay Kubasheva, Science Department specialist, SDU University

Editorial board:

Yedsengul Kapkyzy	Candidate of philological sciences, Assistant Professor, SDU University (Kazakhstan)
Yerkebulan Sairambay	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Galym Zhussipbek	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Mukhtar Senggirbay	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Karlyga Myssayeva	PhD, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Gulmira Ashirbekova	PhD, Associate Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)
Zulfiya Imyarova	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Sergei Golunov	PhD, Professor, SDU University (Kazakhstan)
Yelnur Alimova	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Askhat Yerkimbay	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Berdak Bayimbetov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Assylzat Karabayeva	PhD, Assistant Professor, KIMEP University (Kazakhstan)
Ainur Slamgazhy	PhD, Assistant Professor, Astana IT University (Kazakhstan)
Beate Josephi	PhD, Professor, Sydney University (Australia)
Wayne Wanta	PhD, Professor, Florida University (USA)

Address of the editorial office: Almaty region, Karasay district
040900, Kaskelen, 1/1 Abylai Khan street

*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Registered by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

Certificate of registration No KZ92VPY00123309 from 30.06.2025

SDU University

Site: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Главный редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Ответственный редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Технический редактор
Жулдызай Кубашева, специалист департамента науки, SDU University

Редакционная коллегия:

Есенгүл Кәпқызы	к.ф.н., ассистент профессор, SDU University (Казахстан)
Еркебұлан Сайрамбай	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Мұхтар Сеңгірбай	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, ассоциированный профессор, КазНУ имени аль-Фараби (Казахстан)
Гүлмира Әшірбекова	к.ф.н., доцент, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)
Зульфия Имярова	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Казахстан)
Елнұр Алимова	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асхат Еркімбай	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Бердақ Байымбетов	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асылзат Карабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Казахстан)
Айнұр Слэмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Казахстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сиднейский университет (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Университет Флориды (США)

Адрес редакции: Алматинская область, Карасайский район
040900, г. Каскелен, ул. Абылай хана 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан

Свидетельство о постановке на учет № KZ92VPY00123309 от 30.06.2025

© SDU University

Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

МАЗМҰНЫ / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ
Media Studies: Society. History. Politics
Internet and New Media Use by Central Asian Citizens Before and Towards the End of the COVID-19 Pandemic

Yerkebulan Sairambay.....6

Kazakhstan's Proactive Measures in Addressing the Aral Sea Crisis as a Platform for Enhanced International Representation and Media Engagement

Arailym Niyetbek.....18

A Comparative Study of the Effectiveness of Pandemic Information Dissemination between Self-Media and Traditional Media in China and Kazakhstan

Wanhang Yu.....32

The Science of Mass Communication and Journalism
Медиадискурстағы АЭС: ақпараттық күн тәртібін қалыптастырудың ерекшеліктері мен қоғамдық қабылдауға әсері

Асель Мергенова.....44

2024 жылғы батыс өңірлеріндегі су тасқынын көрсетудегі қазақстандық БАҚ-тың рөлі

Ақерке Оралбек.....62

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v55i1.003>

IRSTI: 19.31

Internet and New Media Use by Central Asian Citizens Before and Towards the End of the COVID-19 Pandemic

Yerkebulan Sairambay¹
SDU University, Kaskelen, Kazakhstan
email: yerkebulan.sairambay@sdu.edu.kz

Abstract

This research examines the differences and similarities in the Internet, chat room, messenger, and social media use by citizens in Central Asia before and towards the end of the COVID-19 pandemic. Five states – Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan – have varying levels of authoritarianism and media usage, especially new media use, might differ among these countries. Drawing on Central Asia Barometer, I demonstrate such comparisons over three years using data collected in 2019 and 2022. In addition to this, I also analyse the frequencies of Internet use by Central Asian people and which chat rooms, messengers, and social media were used most often in the region. The results and analysis show that by the end of the pandemic, citizens of all five republics began to use the Internet more, albeit in different volumes, compared to 2019. Accordingly, the frequency of use of new media (chat rooms, messengers, and social media) was also positive with varying degrees of difference. Possible explanations for these results and the usefulness of this study are discussed.

Keywords: Internet, chat rooms, messengers, social media, Central Asia, the COVID-19 pandemic.

Introduction

The COroNaVirus Disease 2019 (COVID-19) pandemic has had a huge impact on how people work, study, shop, date, and use new media (e.g., social media, the Internet, digital tools), among other activities. It has dramatically increased the use of Zoom and other online platforms in people's daily lives. Research around the world has been shifting from offline to online modes in parallel with the developments in technology, the Internet, social media, the spread of smartphones, and the COVID-19 pandemic (Sairambay, 2022a).

Drawing on data collected by Central Asia Barometer (Waves 6 and 12), this study examines differences and similarities in the use of the Internet, chats, messengers and social media by Central Asian citizens before and towards the end of the COVID-19 pandemic. In addition to the differences and similarities before/after the COVID-19 pandemic, another goal of the study was to examine how often Central Asians used the Internet and which chats, messengers and social media they used most often each year.

'Central Asia remains one of the world's least-understood regions' (Central Asia Program 2025). This research contributes to the growing body of literature on new media studies in Central Asia (e.g., Reyaz, 2020; Sairambay, 2022b, 2022c; Beimenbetov, 2023; Dzutsati & Rakhmatullayeva, 2024) by

¹ SDU Associate Professor, Department of social sciences, SDU University (Kaskelen, 040900, Kazakhstan).

✉ yerkebulan.sairambay@sdu.edu.kz, orcid.org/0000-0003-2836-4765

analysing the usage of the Internet, chat rooms, messengers, and social media during the COVID-19 pandemic. The potential benefits of my study may be its contribution to scientific knowledge that can contribute to online research topics based on the data presented in the tables. Central Asian scholars and anyone interested in this area of research may also benefit from the analysis presented in this study.

I hypothesise that the COVID-19 pandemic has led to an increase in the use of the Internet, chat rooms, messengers, and social media in Central Asia. I test my hypothesis using data from the Central Asia Barometer surveys. Central Asia Barometer was chosen because it 'is a regional, independent, non-profit institution for applied social research and analytics on topics of public interest' (Central Asia Barometer, 2025a). Its surveys cover all five stans before, during, and towards the end of the COVID-19 pandemic. In addition, the Central Asian Barometer databases are freely available for download in Excel, Stata and SPSS formats, which made this research financially easier to conduct since I did not receive any funding for this study.

Literature Review

The lockdowns and quarantines imposed around the world due to COVID-19 have contributed to global changes. According to Reed Standish (2021), the Covid-19 pandemic dramatically changed people's behaviour in using technology, and things were happening that people would not have expected to happen in a few years. Based on 81 'peer-reviewed empirical studies relating to COVID-19 and social media during the first outbreak from November, 2019, to November, 2020', Tsao et al. (2021, p. e175) found that social media became 'a crucial communication tool for information generation, dissemination, and consumption'. It was reported that Internet 'traffic volume increased by 15-20% almost within a week' as many governments imposed lockdowns (Feldmann et al., 2020). A cross-national comparative study of Australia, Norway, the UK, and the USA found that social media use several times a day increased in all four countries (by 17.1%, 10.7%, 17.1%, and 17.9% points respectively) (Thygesen et al., 2021). This study by Thygesen and colleagues (2021) titled *Use and perceived effects of social media before and after the COVID-19 outbreak: A cross-national study* also found that a) young adults aged 18–29 showed the highest increase in daily social media use and b) people with higher levels of education were more likely to use social media several times a day than people with lower levels of education.

In 2021, 81% of Swiss residents aged 50 and over regularly accessed the Internet, spending an average of 161 minutes per day online, with men (68%) using it more often than women (56%) (König & Seifert, 2023). Some studies, such as Poole et al. (2024, 548) – 'by distinguishing between passive (e.g., browsing) and active (e.g., reacting, commenting and sharing) engagement' – found that despite increased social media use during the pandemic, there was a decrease in active engagement.

During the pandemic, Internet penetration in Central Asian countries in 2021 was as follows: 81.9% in Kazakhstan, 50.4% in Kyrgyzstan, 34.9% in Tajikistan, 33.2% in Turkmenistan, and 55.2% Uzbekistan (Bestbroadbanddeals cited in Atoev & Kurbonshoev, 2022). Among Central Asian countries, Kazakhstan was noted as the most prepared to transition to online services during the pandemic, thanks to the country's previous investments in digital infrastructure (Muratbekova, 2020).

While some studies on new media and the COVID-19 pandemic in Central Asia have focused on the general public (e.g., IWPR CA, 2021; Beimenbetov, 2023), other works have analysed scholars (e.g., Gaur & Gupta, 2021) and young people (e.g., Sairambay, 2022a, 2022b, 2022c, 2023). A report by Internews and the European Neighbourhood Council found that social media such as Instagram, Facebook, Telegram, and Twitter (now X) were the main information channels of news and information during the COVID-19 pandemic in Central Asia, particularly for vulnerable younger people, 'with preference for visual content (short videos, reels, pictures with quotes, little text)' (Vesterbye et al., 2020, p. 2).

However, existing research lacks a comparative study of the use of new media – the Internet, chats, messengers, and other social media tools – in Central Asia during the COVID-19 pandemic over time. This study fills this gap using data from the Central Asia Barometer, as future research on the region may benefit from the comparative perspective offered in this article, especially when examining pre- and post-COVID-19 issues.

Methods

Central Asia Barometer ‘is a regional, independent, non-profit institution for applied social research and analytics on topics of public interest’ (Central Asia Barometer, 2025). Its databases are free online for public to use and analyse. Its databases are freely available for use and analysis online. I chose two datasets – Wave 6 (10.2019 - 12.2019) and Wave 12 (11.2022 - 12.2022) – that show the use of chats, messengers, and social media just before and towards the end of the COVID-19 pandemic. In doing so, I analysed the following three questions: 1) In the last 6 months, please tell me how often you accessed the Internet via a phone. 2) Out of the following chat rooms or messengers, could you please tell me the one you use most often? and 3) Out of the following social media sites, could you please tell me the one you use most often? The first question included the following frequencies of the Internet use via a phone: 1. Daily; 2. Several times a week; 3. Several times a month; 4. Rarely; and 5. Never. While the second question included WhatsApp, Viber, Telegram, and IMO, the last question consisted of Facebook, Odnoklassniki, VKontakte, Instagram, Google, Twitter, TikTok, YouTube, Mail.ru, and Moi Mir.

Central Asia Barometer has made a distinction between social media and chat rooms/messengers since the beginning of its surveys in 2017, although it does not explain why it does so in its questionnaires and method reports (Central Asia Barometer, 2025b). The explanation may be that chat rooms and messengers are limited to certain functions compared to social media, where users can perform more complex and various actions. In scholarly works, the term ‘new media’ is used as an umbrella term that encompasses social media, the Internet, chats and messengers, as well as blogs/vlogs and other online platforms and tools. I did not choose the term ‘new media’ for the title for several reasons: 1) for readers, “new media” may mostly mean social media; 2) specific names such as Internet, chat rooms, messengers, and social media attract readers’ attention from the very beginning when they read the title; and 3) “Internet usage” is used in more research papers to characterise the level of online penetration, and therefore it is useful to include and cite for more readers in their potential works.

Table 1 shows the number of interviewers, sample sizes, and fieldwork dates for Waves 6 and 12 of the Central Asia Barometer surveys.

Table 1. *Sample sizes, field dates, and number of interviewers, 2019 and 2022*

Central Asia Barometer Survey Wave 6				
№	Country	Sample size	Field dates	Number of interviewers
1	Kazakhstan	n=1500	30.10.19 – 08.12.19	68
2	Kyrgyzstan	n=1500	02.11.19 – 24.11.19	51
3	Tajikistan	n=1500	06.11.19 – 27.11.19	66
4	Turkmenistan	n=1500	05.11.19 – 05.12.19	53
5	Uzbekistan	n=1500	12.11.19 – 18.12.19	59
Central Asia Barometer Survey Wave 12				
№	Country	Sample size	Field dates	Number of interviewers
1	Kazakhstan	n=1520	03.11.2022 – 10.12.2022	40
2	Kyrgyzstan	n=1518	01.11.2022 – 01.12.2022	52

3	Tajikistan	n=1500	03.11.2022 – 01.12.2022	42
4	Turkmenistan	n=1621	03.11.2022 – 25.11.2022	24
5	Uzbekistan	n=1500	03.11.2022 – 18.11.2022	23

Note: own design based on Central Asia Barometer, Waves 6 (2019) and 12 (2022).

In 2019, interviews lasted between 21 and 27 minutes, while in 2022 they lasted between 15 and 25 minutes. One difference between Waves 6 and 12 was the sampling methods: stratified, multi-stage, and random sampling was used in 2019, whereas simple random sampling of mobile phones was used in 2022. Whilst Wave 6 surveys were conducted in person, the surveys in Wave 12 were completed using telephones.

With the sample sizes of 1,500 per country and $p=0.5$ at the 95% CI level, the margins of error were 2.53% in each country in 2019 (Wave 6). Similarly, these indicators were between 2.52% and 2.44% in 2022 (Wave 12). If in 2019 the target population was the adult population of Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan aged 18 years and older, then this was the mobile phone-owning population of these countries aged 18 years and older in 2022.

Research Findings and Analysis

Based on an analysis of data from the Central Asia Barometer surveys conducted in 2019 and 2022, it can be said that Central Asian citizens began to use the Internet more towards the end of the pandemic than before it began. Table 2 illustrates this trend by frequency of Internet use: from daily and several times a week to several times a month and rarely and never. The number of daily internet users in Uzbekistan has grown significantly from 21.7% in 2019 to 77.7% in 2022, while in Tajikistan this growth was 30.1%. The percentages of citizens who use the Internet several times a week were more or less similar in both years. The largest changes between 2019 and 2022 occurred among those who never use the Internet, in the following order: Uzbekistan (61.3% change), Tajikistan (55.37% change), Kyrgyzstan (23.5% change), Kazakhstan (17% change), and Turkmenistan (9.1% change).

Table 2. Internet use by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic

2019 and 2022	Internet use frequency	Kazakhstan		Kyrgyzstan		Tajikistan		Turkmenistan		Uzbekistan	
2019	Daily	1113	74.2%	937	62.5%	289	19.3%	650	43.3%	325	21.7%
2022		1328	87.9%	1324	87.2%	888	59.2%	560	34.5%	1165	77.7%
2019	Several times a week	84	5.6%	168	11.2%	121	8.1%	207	13.8%	138	9.2%
2022		88	5.8%	108	7.1%	157	10.5%	169	10.4%	161	10.7%
2019	Several times a month	16	1.1%	19	1.3%	43	2.9%	83	5.5%	28	1.9%
2022		24	1.6%	33	2.2%	73	4.9%	87	5.4%	37	2.5%
2019	Rarely	25	1.7%	7	0.5%	99	6.6%	9	0.6%	38	2.5%
2022		59	3.9%	39	2.6%	268	17.9%	343	21.2%	91	6.1%
2019	Never	262	17.5%	365	24.3%	938	62.5%	551	36.7%	963	64.2%
2022		8	0.5%	12	0.8%	107	7.13%	448	27.6%	43	2.9%
2019	Not Asked	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
2022		0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
2019	Refused	0	0%	3	0.2%	0	0%	0	0%	5	0.3%
2022		0	0%	0	0%	3	0.2%	3	0.2%	1	0.07%
2019	Don't Know	0	0%	1	0.07%	10	0.7%	0	0%	3	0.2%
2022		4	0.3%	2	0.13%	4	0.3%	11	0.7%	2	0.13%
2019	Total	1500	1000%	1500	100%	1500	100%	1500	100%	1500	100%

2022	Total	1511	100%	1518	100%	1500	100%	1621	100%	1500	100%
------	-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Note: own design based on Central Asia Barometer, Waves 6 (2019) and 12 (2022).

The cases of Kazakhstan and Kyrgyzstan show that in these countries Internet users make up almost 100% of the population (Table 2). For instance, ‘the percentage of the [Kazakhstani] population using online banking has risen from a quarter of the population in 2018 to nearly 100 percent in 2024; digital transactions have increased from 7 percent of all transactions in 2014 to 89 percent in 2024; and public services and government transfers and transactions are nearly fully digitized, in part thanks to the government’s partnerships with banks (Suominen, 2024). The Internet penetration of Central Asian countries also increased during the COVID-19 pandemic. In 2019, the Internet penetration rates were 81.9% in Kazakhstan (Data Commons, 2025a), 70.4% in Uzbekistan (Data Commons, 2025b), 64.1% in Kyrgyzstan (Data Commons, 2025c), and 21.25% in Turkmenistan (Trading Economics, 2025), whereas in January 2020 it was 27.5% in Tajikistan (Data Commons 2025d). We can see an increase in Internet penetration rates in all five stans in 2022: 92.3% in Kazakhstan (Data Commons, 2025e), 83.9% in Uzbekistan (Data Commons, 2025f), 79.8% in Kyrgyzstan (Data Commons, 2025g), 38.1% in Turkmenistan (Trading Economics, 2025), and 36.1% in Tajikistan (Dataportal, 2025).

Table 3 below shows the use of chat rooms and messengers by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic. WhatsApp, Viber, Telegram, and IMO were used by Central Asian Barometer. We can observe that the most popular chat room or messenger in Kazakhstan and Kyrgyzstan in 2019 was WhatsApp, while in Turkmenistan and Tajikistan it was IMO and Telegram in Uzbekistan. It should be noted here that the question about chat rooms and messengers was not asked in Tajikistan, Uzbekistan, and Turkmenistan. This usage has changed in three years. In the fall of 2022, the most used chat room or messenger was WhatsApp in three countries (Kyrgyzstan, Kazakhstan, and Tajikistan), Telegram in Uzbekistan (72.7%), and IMO in Turkmenistan (66.1%).

Table 3. Chat room and messenger use by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic

2019 and 2022	Chat Rooms and Messengers	Kazakhstan		Kyrgyzstan		Tajikistan		Turkmenistan		Uzbekistan	
2019	WhatsApp	1137	75.8%	1024	68.3%	17	1.1%	0	0%	23	1.5%
2022		1302	86.2%	1375	90.6%	997	66.5%	27	1.7%	243	16.2%
2019	Viber	5	0.3%	1	0.07%	34	2.3%	0	0%	0	0%
2022		5	0.3%	1	0.07%	37	2.5%	2	0.13%	2	0.13%
2019	Telegram	21	1.4%	14	0.9%	5	0.3%	2	0.13%	327	21.8%
2022		145	9.6%	93	6.1%	75	5%	30	1.9%	1144	76.3%
2019	IMO	0	0%	5	0.3%	160	10.7%	934	62.3%	59	3.9%
2022		2	0.13%	0	0%	290	19.3%	1071	66.1%	47	3.1%
2019	Not Asked / Don't use	328	21.9%	455	30.3%	1282	85.5%	563	37.5%	1091	72.7%
2022		44	2.9%	38	2.5%	92	6.13%	471	29.1%	61	4.1%
2019	Other	7	0.5%	0	0%	0	0%	1	0.07%	0	0%
2022		5	0.3%	8	0.5%	6	0.4%	13	0.8%	1	0.07%
2019	Refused	2	0.13%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
2022		1	0.07%	0	0%	1	0.07%	0	0%	0	0%
2019	Don't Know	0	0%	1	0.07%	2	0.13%	0	0%	0	0%
2022		7	0.5%	3	0.2%	2	0.13%	7	0.4%	2	0.13%
2019	Total	1500	1000%	1500	100%	1500	100%	1500	100%	1500	100%
2022	Total	1511	100%	1518	100%	1500	100%	1621	100%	1500	100%

Note: own design based on Central Asia Barometer, Waves 6 (2019) and 12 (2022).

As can be seen from Table 3, there were more people who used chat rooms and messengers towards the end of 2022 than before the COVID-19 pandemic started. Viber was the only least popular

messenger, and its usage level did not change over time. WhatsApp had the largest changes in all countries, but Turkmenistan, in three years between 2019 and 2022. Over the three years from 2019 to 2022, WhatsApp saw bigger changes in all countries except Turkmenistan. A sharp increase was observed in the use of WhatsApp in Tajikistan (from 1.1% to 66.5%) and Telegram in Uzbekistan (from 21.8% to 76.3%).

Table 4 below demonstrates social media use by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic. It includes the following social media: Facebook, Odnoklassniki, VKontakte, Instagram, Google, Twitter, TikTok, YouTube, Mail.ru, and Moi Mir. Some of them were asked together by Central Asia Barometer: Google, Twitter, and TikTok together and Mail.ru and Moi Mir together.

Table 4. *Social media use by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic*

2019 and 2022	Social Media	Kazakhstan		Kyrgyzstan		Tajikistan		Turkmenistan		Uzbekistan	
2019	Facebook	77	5.1%	125	8.3%	54	3.6%	0	0%	32	2.13%
2022		116	7.7%	233	15.3%	239	15.9%	17	1.05%	103	6.9%
2019	Odnoklassniki	174	11.6%	155	10.3%	47	3.13%	6	0.4%	40	2.7%
2022		84	5.6%	83	5.5%	64	4.3%	44	2.7%	78	5.2%
2019	VKontakte	117	7.8%	13	0.9%	4	0.3%	1	0.07%	5	0.33%
2022		68	4.5%	17	1.1%	8	0.5%	11	0.7%	6	0.4%
2019	Instagram	442	29.5%	271	18.1%	26	1.7%	2	0.13%	29	1.9%
2022		741	49.04%	611	40.3%	354	23.6%	254	15.7%	426	28.4%
2019	Google, Twitter, TikTok	62	4.13%	37	2.5%	18	1.2%	1	0.07%	13	0.9%
2022		301	19.9%	336	22.1%	126	8.4%	271	16.7%	162	10.8%
2019	YouTube	146	9.7%	203	13.5%	44	2.9%	3	0.2%	27	1.8
2022		9	0.6%	42	2.8%	41	2.7%	0	0%	0	0%
2019	Mail.ru and Moi Mir	17	1.13%	0	0%	5	0.33%	0	0%	1	0.07%
2022		14	0.9%	5	0.3%	2	0.13%	22	1.4%	2	0.13%
2019	Not Asked / Don't use	452	30.1%	690	46%	1273	84.9%	1487	99.1%	1348	89.9%
2022		172	11.4%	182	12%	649	43.3%	985	61%	712	47.5%
2019	Other	5	0.33%	0	0%	21	1.4%	0	0%	2	0.13%
2022		0	0%	1	0.07%	3	0.2%	0	0%	0	0%
2019	Refused	1	0.07%	2	0.13%	2	0.13%	0	0%	2	0.13%
2022		0	0%	2	0.13%	4	0.3%	1	0.07%	0	0%
2019	Don't Know	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
2022		6	0.4%	6	0.4%	10	0.7%	9	0.6%	11	0.7%
2019	Total	1500	1000%	1500	100%	1500	100%	1500	100%	1500	100%
2022	Total	1511	100%	1518	100%	1500	100%	1621	100%	1500	100%

Note: own design based on Central Asia Barometer, Waves 6 (2019) and 12 (2022).

Looking at Table 4, it is apparent that social media usage was so fragmented in both years. It is also quite clear that the number of social media users increased in 2022 compared to 2019. While Instagram was the most popular social media in Kazakhstan and Kyrgyzstan in 2019, the most used social media were Facebook in Tajikistan, YouTube in Turkmenistan, and Odnoklassniki in Uzbekistan. However, in 2022, the picture changed: Instagram became the most popular social media in four countries, excluding Turkmenistan. It should be noted here that Instagram (15.7%) may also be the most popular social network in Turkmenistan, as Google, Twitter, and TikTok (16.7%) were surveyed in the same category.

As for the least popular social media, before the pandemic these were Mail.ru and Moi Mir in

Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Turkmenistan, VKontakte in Tajikistan and Uzbekistan, and Facebook in Turkmenistan. The only country with equally low popularity of social media (Mail.ru and Moi Mir) in both years was Kyrgyzstan. At the end of 2022, the cases were changed in all four other countries: YouTube in Kazakhstan, Turkmenistan, Uzbekistan, and Mail.ru and Moi Mir in Tajikistan.

The number of users of Instagram, Facebook, Google, Twitter, and TikTok increased in all Central Asian countries in the three years from 2019 to 2022. VKontakte users also grew in all countries except Kazakhstan. In contrast, YouTube users declined in all five countries, while Odnoklassniki users halved in Kazakhstan and Kyrgyzstan, and Mail.ru and Moi Mir users fell almost threefold in Kazakhstan and Tajikistan.

Discussions and Conclusions

The present study was designed to determine the usage of new media such as chat rooms, messengers, and social media by citizens of Central Asia before and after the COVID-19 pandemic. The results show that such media use and frequency increased during the outbreak, making the Central Asian region more online than before. My data analysis confirms my hypothesis: *the COVID-19 pandemic has led to an increase in the use of the Internet, chat rooms, messengers, and social media in Central Asia*. According to the Central Asia Barometer (2019 and 2022), although the number of Internet users grew in all countries, the highest growth rates were observed in Uzbekistan and Tajikistan. I argue that the higher rates of Internet, chat room/messenger and social media usage in 2022 mean that such changes are not due to the pandemic itself, but to the measures taken by central and local governments and citizens to combat the outbreak and the new demands of life aimed at meeting the requirements and realities of the online space.

Digitalisation programmes in Central Asian countries could also play an important infrastructural role in the context of the COVID-19 pandemic: while ‘Digital Kazakhstan’ programme was approved in December 2017 (Yensebayev, 2018), ‘Digital Kyrgyzstan 2019-2023’ programme (dig.watch, 2019) was adopted in 2019 and ‘Digital Uzbekistan-2030’ programme (Alimova and Nurmatova, 2025) was approved in 2020. Tajikistan and Turkmenistan also had similar programmes: the former introduced the ‘Concept for the Formation of Electronic Government in the Republic of Tajikistan (2012-2020)’ in 2011, and the latter adopted the ‘Concept of the Development of Digital Economy until 2025’ in 2020 (Muratbekova, 2020). All of these programmes and concepts in Central Asia were discussed, introduced, and adopted before the COVID-19 pandemic or in 2020. Thus, the COVID-19 pandemic has played a stimulating role in the digitalisation of Central Asian countries.

It is important to study the levels of digitalisation in Central Asia in different ways, and this study provides key data for studying people’s use of the Internet and online platforms such as messengers, chat rooms, and social media. These results enable scholars and students, planners and policymakers as well as businessmen to see a more complete picture for individual countries and for the Central Asian region as a whole. They are especially useful for those analysing such trends in parallel with the COVID-19 pandemic.

One of the strengths of this study is that it covers all five Central Asian states, thanks to data from the Central Asia Barometer. Because ‘[w]hile Uzbekistan has somewhat softened its stance on opinion polling over the last five years, inquiries into public opinion in Turkmenistan are even more difficult for survey companies and foreign researchers’ (Ysmanova, 2024).

Future research may examine the frequency of new media use in the post-pandemic era, as this study only covered the beginning and the time when the COVID-19 pandemic was close to being officially ended by the World Health Organization on May 5, 2023 (UN News, 2023). Central Asia Barometer provides its data for free, except for the last two or three years. That is why I was able to

analyse the latest data from autumn/winter 2022 together with the data collected in autumn/winter 2019. However, it will be possible to compare the Central Asian barometer data regarding the end of the COVID-19 pandemic as early as 2026.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the author.

Funding

This research did not receive any specific funding.

ORCID

Yerkebulan Sairambay <https://orcid.org/0000-0003-2836-4765>

Notes on contributor

Dr **Yerkebulan Sairambay** is currently a senior research fellow and associate professor at SDU University (Kaskelen, Kazakhstan). Dr Sairambay performed superbly in his PhD studies at the University of Cambridge (2018-2022), passing his oral examination with ‘no revisions’ to the text, a strong signal of the strength of his research and capabilities. He has already developed a strong publication profile, not least in the publication of his book with Lexington Press, in the well-regarded Contemporary Central Asia series edited by Professor Marlene Laruelle from the George Washington University, but also in the publication of 11 peer-reviewed articles in very good, well-respected journals, not least Central Asian Survey. Dr Sairambay received an MSc in Russian, Central and East European Studies from the University of Glasgow and an MA in Political Science from the Corvinus University of Budapest (a joint degree under the IMRCEES Erasmus Mundus programme, 2016-2018). His research interests involve, but are not limited to, the following areas of expertise: political participation, new media, civil society, climate change, clan politics, democratisation, transitional justice, and nation- and state- building with a particular focus on the countries of postcommunist Europe and former Soviet Union. The results of Dr Sairambay’s research have been published in *Human Affairs*, *Laboratorium: Russian Review of Social Research*, *Central Asian Survey*, *Media Asia*, *Slavonica*, *Studies of Transition States and Societies*, *Slovak Journal of Political Sciences*, *Politics in Central Europe*, and *Lexington Books* (Rowman & Littlefield).

References

- Alimova, E. N., & Nurmatova, A. E. (2025). Digital Uzbekistan - 2030 Strategy, Digital Literacy and Their Effective Measures. *EduVision: Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements*, 4(1), 335-340.
- Atoev, A., & Kurbonshoev, K. (2022). *The Right of Access to the Internet: Reviewing Central Asian*. Available at: <https://cabar.asia/en/the-right-of-access-to-the-internet-reviewing-central-asian> (Accessed 01 May 2025).
- Beimenbetov, S. (2023). Mapping Internet and Social Media Use in Central Asia. *International Relations and International Law Journal*, 103(3), 60-68. DOI: 10.26577/irilj.2023.v103.i3.06
- Central Asia Barometer (2025a). *About*. Available at: <https://ca-barometer.org/en> (Accessed 19 April 2025).
- Central Asia Barometer (2025b). *Databases*. Available at: <https://ca-barometer.org/en/cab-database> (Accessed 02 May 2025).
- Central Asia Program (2025). *Contemporary Central Asia. Societies, Politics and Cultures*. Available at: <https://centralasiaprogram.org/publications/book-series-lexington-books/> (Accessed 02 May 2025).
- Data Commons (2025a). *Kazakhstan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/KAZ?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 25 April 2025).
- Data Commons (2025b). *Uzbekistan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/UZB?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 25 April 2025).
- Data Commons (2025c). *Kyrgyzstan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/KGZ?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 25 April 2025).
- Data Commons (2025d). *Tajikistan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/TJK?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 25 April 2025).
- Data Commons (2025e). *Kazakhstan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/KAZ?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 26 April 2025).
- Data Commons (2025f). *Uzbekistan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/UZB?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 26 April 2025).
- Data Commons (2025g). *Kyrgyzstan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/KGZ?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 26 April 2025).
- Data Commons (2025h). *Tajikistan*. Available at: https://datacommons.org/place/country/TJK?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&cpv=isInternetUser,True&hl=en (Accessed 26 April 2025).
- Datereportal (2025). *Digital 2022: Turkmenistan*. Available at: [https://datereportal.com/reports/digital-2022-turkmenistan#:~:text=There%20were%202.35%20million%20internet,percent\)%20between%202021%20and%202022](https://datereportal.com/reports/digital-2022-turkmenistan#:~:text=There%20were%202.35%20million%20internet,percent)%20between%202021%20and%202022). (Accessed 26 April 2025).
- dig.watch (2019). *Digital Kyrgyzstan 2019-2023*. Available at: <https://dig.watch/resource/digital-kyrgyzstan-2019-2023#:~:text=The%20Concept%20of%20Digital%20Transformation,of%20its%20economy%20and%20society>. (Accessed 01 May 2025).
- Dzutsati, V., & Rakhmatullayeva, D. (2024). Browsing and Believing: Divergent Effects of Internet Use on Government Trust in Central Asia. *Central Asian Survey*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/02634937.2024.2393790>

- Feldmann, A., Gasser, O., Lichtblau, F., Pujol, E., Poese, I., Dietzel, C., Wagner, D., Wichtlhuber, M., Tapiador, J., Vallina-Rodriguez, N., Hohlfeld, O., & Smaragdakis, G. (2020). The Lockdown Effect: Implications of the COVID-19 Pandemic on Internet Traffic. In *Internet Measurement Conference (IMC '20)*, October 27-29, 2020, Virtual Event, USA. ACM, New York, NY, USA, 18 pages. <https://doi.org/10.1145/3419394.3423658>
- Gaur, P. S., & Gupta, L. (2021). Social Media for Scholarly Communication in Central Asia and Its Neighbouring Countries. *Journal of Korean Medical Science*, 36(4), p. e36. <https://doi.org/10.3346/jkms.2021.36.e36>
- IWPR CA (Institute for War and Peace Reporting Central Asia) (2021). *Контент-Анализ Фейков о COVID-19 в Социальных Сетях в Казахстане, Кыргызстане, Таджикистане и Узбекистане [Content Analysis of COVID-19 'Fakes' on Social Media in Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan]*. Available at: <https://school.cabar.asia/ru/books/kontent-analiz-fejkov-o-covid-19-v-socialnyh-setjah-v-kazahstane-kyrgyzstane-tadzhikistane-i-uzbekistane/> (Accessed 01 May 2025).
- König, R., & Seifert, A. (2023). Internet Usage, Frequency and Intensity in Old Age During the COVID-19 Pandemic - A Case Study for Switzerland. *Frontiers in Sociology*, 8, 1268613. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1268613>
- Muratbekova, A. (2020). *Digital Central Asia: State of the Art*. Available at: <https://www.eurasian-research.org/publication/digital-central-asia-state-of-the-art/> (Accessed 29 April 2025).
- Poole, M., Pancer, E., Philp, M., & Noseworthy, T. J. (2024). COVID-19 and the decline of active social media engagement. *European Journal of Marketing*, 58(2), 548-571. <https://doi.org/10.1108/EJM-12-2022-0927>
- Reyaz, M. (2020). Cyberspace in the Post-Soviet States: Assessing the Role of New Media in Central Asia. *Jadavpur Journal of International Relations*, 24(1), 7-27. <https://doi.org/10.1177/0973598419875266>
- Sairambay, Y. (2022a). Internet and Social Media Use by Young People for Information About (Inter)National News and Politics in Russia and Kazakhstan. *Studies of Transition States and Societies*, 14(1), 56-70.
- Sairambay, Y. (2022b). How Young People Use New Media in Political Participation in Russia and Kazakhstan. *Laboratorium: Russian Review of Social Research*, 14(2), 38-72. <https://doi.org/10.25285/2078-1938-2022-14-2-38-72>
- Sairambay, Y. (2022c). The Contributions of New Media to Young People's Political Participation in Russia and Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 41 (3), 571-595.
- Sairambay, Y. (2023). *New Media and Political Participation in Russia and Kazakhstan: Exploring the Lived Experiences of Young People in Eurasia*. Lanham: Lexington Books | Rowman & Littlefield.
- Standish, R. (2021). *5G, Киберспорт және Әлеуметтік Желіні Шектеу. 2021 Жылдың Ең Басты Технологиялық Трендтері [5G, eSports, and Social Media Restrictions. The Top Tech Trends of 2021]*. Available at: <https://www.azattyq.org/a/world-the-biggest-tech-trends-to-watch-in-2021/31027951.html> (Accessed 01 May 2025).
- Suominen, K. (2024). *Building Digital Public Infrastructure: Lessons Learned from Kazakhstan*. Available at: <https://www.csis.org/analysis/building-digital-public-infrastructure-lessons-learned-kazakhstan> (Accessed 01 May 2025).
- Thygesen, H., Bonsaksen, T., Schoultz, M., Ruffolo, M., Leung, J., Price, D., & Geirdal, A. Ø. (2021). Use and Self-Perceived Effects of Social Media Before and After the COVID-19 Outbreak: A Cross-National Study. *Health and technology*, 11(6), 1347-1357. <https://doi.org/10.1007/s12553-021-00595-x>
- Trading Economics (2025). *Turkmenistan - Individuals Using the Internet (% Of Population)*. Available at: [https://tradingeconomics.com/turkmenistan/individuals-using-the-internet-percent-of-population-wb-data.html#:~:text=Individuals%20using%20the%20Internet%20\(%25%20of%20population\)%20in%20Turkmenistan%20was,compiled%20from%20officially%20recognized%20sources](https://tradingeconomics.com/turkmenistan/individuals-using-the-internet-percent-of-population-wb-data.html#:~:text=Individuals%20using%20the%20Internet%20(%25%20of%20population)%20in%20Turkmenistan%20was,compiled%20from%20officially%20recognized%20sources)

(Accessed 25 April 2025).

- Tsao, S-F., Chen, H., Tisseverasinghe, T., Yang, Y., Li, L., & Butt, Z.A. (2021). What Social Media Told us in the Time of COVID-19: A Scoping Review. *The Lancet Digital Health*, 3(3), e175-e194.
- Vesterbye, S. D., Dzhuraev, S., & Marazis, A. (2020). *Socio-Economic Impact of COVID-19 and Media Consumption among Vulnerable Communities in Central Asia*, European Neighbourhood Council. Available at: <https://internews.org/wp-content/uploads/2021/04/2020-I-1205-ENC-Publication-COVID-19-Media-Consumption-in-Central-Asia-00852-Report.pdf> (Accessed 29 April 2025).
- UN News (2023). *WHO Chief Declares End to COVID-19 As a Global Health Emergency*. Available at: <https://news.un.org/en/story/2023/05/1136367> (Accessed 01 May 2025).
- Yensebayev, R. (2018). *Digital Kazakhstan: Transforming through modern technology*. Available at: <https://astanatimes.com/2018/02/digital-kazakhstan-transforming-through-modern-technology/> (Accessed 01 May 2025).
- Ysmanova, K. (2024). Pitfalls and Promise for Public Opinion Research in Central Asia. In: Dall'Agnola, J., Sharshenova, A. (eds) *Researching Central Asia: Navigating Positionality in the Field*. SpringerBriefs. SpringerBriefs in Political Science. Springer, Cham. 19-26. https://doi.org/10.1007/978-3-031-39024-1_3

FTAMP: 19.31

Орталық Азия азаматтарының COVID-19 пандемиясына дейін және одан кейінгі Интернет пен жаңа медианы пайдалануы

Еркебұлан Сайрамбай
SDU University, Қаскелең, Қазақстан
email: yerkebulan.sairambay@sdu.edu.kz

Аңдатпа

Бұл зерттеу Орталық Азиядағы азаматтардың Интернет, чат, мессенджер және әлеуметтік желілерді COVID-19 пандемиясына дейін және оның соңына қарай пайдалануындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды зерттейді. Бес ел – Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркіменстан және Өзбекстан – авторитаризмнің әртүрлі деңгейлеріне ие және медианы пайдалану, әсіресе жаңа медианы пайдалану осы елдер арасында әр түрлі болуы мүмкін. Орталық Азия Барометріне сүйене отырып, мен 2019 және 2022 жылдары жиналған деректерді пайдаланып, үш жыл ішіндегі осындай салыстыруларды көрсетемін. Бұған қоса, мен Орталық Азия тұрғындарының Интернетті пайдалану жиілігін және аймақта қай чаттарды, мессенджерлерді және әлеуметтік желілерді жиі пайдаланғанын талдаймын. Нәтижелер мен талдаулар пандемияның соңына қарай барлық бес республиканың азаматтары 2019 жылмен салыстырғанда әртүрлі көлемде болса да, Интернетті көбірек пайдалана бастағанын көрсетеді. Сәйкесінше, жаңа медианы (чаттар, мессенджерлер және әлеуметтік желілер) пайдалану жиілігі де әртүрлі дәрежедегі айырмашылықтармен оң болды. Бұл нәтижелер үшін мүмкін түсініктемелер және осы зерттеудің пайдалылығы да талқыланады.

Кілт сөздер: Интернет, чаттар, мессенджерлер, әлеуметтік медиа, Орталық Азия, COVID-19 пандемиясы.

МРНТИ: 19.31

Использование Интернета и новых медиа гражданами Центральной Азии до и после пандемии COVID-19

Сайрамбай Еркебұлан
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: yerkebulan.sairambay@sdu.edu.kz

Аннотация

В этом исследовании изучаются различия и сходства в использовании Интернета, чатов, мессенджеров и социальных сетей гражданами в Центральной Азии до и к концу пандемии COVID-19. Пять стран — Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан — имеют разные уровни авторитаризма, и использование медиа, особенно новых медиа, может различаться в этих странах. Опираясь на Центральноазиатский Барометр, я демонстрирую такие сравнения за три года, используя данные, собранные в 2019 и 2022 годах. В дополнение к этому я также анализирую частоту использования Интернета жителями Центральной Азии и какие чаты, мессенджеры и социальные сети использовались чаще всего в регионе. Результаты и анализ показывают, что к концу пандемии граждане всех пяти республик стали больше пользоваться Интернетом, хотя и в разных объемах, по сравнению с 2019 годом. Соответственно, частота использования новых медиа (чатов, мессенджеров и социальных сетей) также была положительной с разной степенью разницы. В этой статье обсуждаются возможные объяснения этих результатов и полезность этого исследования.

Ключевые слова: Интернет, чаты, мессенджеры, социальные сети, Центральная Азия, пандемия COVID-19.

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v55i1.002>

IRSTI: 11.25.40

Kazakhstan's Proactive Measures in Addressing the Aral Sea Crisis as a Platform for Enhanced International Representation and Media Engagement

Arailym Niyetbek

Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

email: arailymniyet@student.elte.hu

Abstract

After the collapse of the Soviet Union, the countries of Central Asia faced new challenges, including the gradual disappearance of the Aral Sea rooted in the Soviet era. This near disappearance serves as a symbol of the region's victimisation, as the Soviets diverted the waters of what was once the fourth largest lake in the world to irrigate cotton fields and boost agricultural output. Once spanning 68,000 square kilometres, the sea has shrunk by 90%. Being a key player in Central Asia, Kazakhstan has taken the lead in regional efforts to find solutions to this critical environmental, social, and economic disaster. As a young state striving for recognition, Kazakhstan has come under close attention, implementing various initiatives, including the construction of the first sand dam in the Berg Strait and the Kokaral Dam, the signing of the Almaty Agreement, the establishment of the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS) and the organisation of EXPO 2017.

The paper attempts to explain Kazakhstan's efforts in resolving the crisis in the Aral Sea and its impact on its international representation and media engagement. The findings indicate that Kazakhstan's environmental actions may potentially support not only the restoration of local ecology but also strengthen the country's image as an important regional player in sustainable development. This paper addresses environmental diplomacy in the context of strategic action for countries seeking better positions globally while seeking solutions for pressing ecological problems.

Keywords: Kazakhstan, Aral Sea crisis, environmental diplomacy, international representation, media engagement

Introduction

The Aral Sea was the fourth largest lake in the world, but it has shrunk to just 10 percent of its former size due to the large-scale withdrawal of water from the Syr Darya and Amu Darya rivers for irrigation. Situated between Kazakhstan and Uzbekistan, the Aral Sea's rapid decline since the 1960s has had a profound impact on local ecosystems, economies, and public health. This crisis completely deteriorated the fishing industry, agricultural output shrunk, and shipping came to a halt as desiccation set in. This situation has significantly worsened the health consequences, as toxic air and water have led to respiratory diseases, kidney diseases, and widespread diseases such as typhoid fever and hepatitis (Micklin, 2004). After the fall of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) in 1991, Central Asian states realised the necessity to cooperate in order to adapt to climate change and be able to conserve water supplies (Joshi & Kumari, 2019). The efforts to address these issues are underway, but full restoration is impossible, though partial rehabilitation may restore some ecological and economic functions.

In line with these efforts, as a newly established state, Kazakhstan strived to improve the country's international image in order to promote the development of economic, political, and social

spheres. The formation of a positive image was an important factor contributing to increasing the investment attractiveness of the state. Environmental diplomacy plays a key part in forming the status of the state (Gazizov, 2017). Thus, the country's dynamic cooperation in understanding cross-border natural issues contributes to reinforcing its expertise in global governance and enhancing territorial participation. The government has given priority to expanding its representation in the international arena and has put this on the agenda of its foreign policy. In 2006, it established a special agency, the International Information Committee of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan, which is responsible for execution and control capacities on fortifying the positive image of the state in political, financial, social, humanitarian, and other aspects (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan, n.d.). This information and image work became an essential part of a state's soft power to strengthen existing positive trends and create new ones.

In the context of the Aral Sea crisis, Kazakhstan's government presented itself as a "regional leader" in Central Asia, seeking to demonstrate its willingness to take voluntary measures, in particular in matters related to the Aral Sea. The key point of Kazakhstan's efforts is the effective restoration of the sea, especially through the construction of a dam in the Northern Aral Sea region in cooperation with the World Bank (Saltybaev, 2018). These activities have not only restored local fisheries but, moreover, improved the well-being and living conditions of approximately one million people in the region. Kazakhstan's activities in the field of environmental management have been universally recognised, and prominent figures have highly appreciated this (O'Neill & Primiano, 2023).

The purpose of the research is to analyse the international reputation of the Republic of Kazakhstan in the global media with emphasis on its attempts to solve the issue of the Aral Sea. The study is carried out to identify shifts in the perception of Kazakhstan by foreign traditional media throughout its attempts to counter the environmental crisis, and identify how its attempts affected the tone of representation of the nation by the world media. Findings of this study can be used to prepare recommendations for the development of the foreign policy of Kazakhstan, namely through the foreign media channel, which is capable of improving the image of the country positively. It is worth noting that this work is original, as it fills the gap in the literature, which investigates the world media portrayal of Kazakhstan in the context of solving the problem of the Aral Sea, which was not previously covered by the research.

The study started with a literature review that presents Kazakhstan's primary activities within the field of natural disasters, such as the reclamation of the Aral Sea, the development of the Kokaral dam and the creation of the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS). It endeavoured to discuss Kazakhstan's activities in settling the emergency within the Aral Sea and its effect on its universal representation and participation. The literature review demonstrated that Kazakhstan has built up itself as a driving player within the field of water strategy in Central Asia, encouraging the conclusion of key ascension with neighbouring nations on the utilisation of transboundary waterways. Understandings were made together with the Kyrgyz Republic and Uzbekistan on the impartial dissemination of water assets of the Shu, Talas, and Syr Darya streams. In expansion, Kazakhstan is arranging with China the joint administration of more than 20 transboundary streams, counting Ili and Irtysh (Ualikhanova, 2024). In recent years, the government has increased the volume of incoming water from the Syr Darya, which has led to significant sea level rise. By the end of 2024, the volume of water in the Northern Aral Sea region increased by 42% (to 27 billion m³), and the water surface area increased by 111 square kilometres compared to 2022. These achievements were made possible thanks to the systematic management of water resources and new agreements with neighbouring states on the redistribution of runoff in the off-season ("Revival of the Aral Sea", 2025). The effect of these steps on the universal recognition of Kazakhstan and its part in territorial and worldwide understandings is at that point

analysed. These factors are essential in shaping Kazakhstan's status. Based on this, the literature review analysed Kazakhstan's key initiatives to address the Aral Sea crisis that are important in the representation in international traditional media. The main research question is formulated as follows: How have Kazakhstan's initiatives in addressing the Aral Sea crisis been portrayed in foreign traditional media? This question aimed to investigate how Kazakhstan's efforts to mitigate the crisis affect its standing on the international stage and promote collaborative approaches to environmental challenges in the region. The research hypothesis posited that Kazakhstan's measures in addressing the Aral Sea crisis functioned as a strategic platform to elevate its representation in foreign media. Next, the Methodology part gave point-by-point data about the research process, including the approach to selecting sources and criteria for analysis. In specific, the method of selecting foreign media sources is depicted, as well as the strategies utilised to conduct high-quality substance investigation. The Analysis and discussion section looked at the hypothesis of the study and answered a key question on how Kazakhstan's activities to solve the issue of the Aral Sea influence its representation. Most subjects raised in outside media are examined, as well as their effect on the recognition of Kazakhstan as a dynamic member in the region. The paper concluded with a discussion of the outcomes, restrictions, and proposals for future research that may develop an understanding of the part of Kazakhstan's natural strategy in forming its worldwide picture.

Literature review

Water resource tensions in Central Asia

While water resource tensions remain in Central Asia due to competing needs and ineffective management, diplomacy helps mitigate the risk of conflict. In the study by Bernauer and Siegfried (2012) on how the collapse of the USSR led to ongoing disputes over water allocation between Kyrgyzstan, Uzbekistan, and Kazakhstan, the focus was on how these tensions arose from competing needs for irrigation (downstream) and hydropower (upstream) (p. 231). Central Asian political leaders respond to criticism about the environment's state, but very often, there are arguments in politics over the impossibility of working out ecological brakes. Additionally, climate change is expected to worsen these tensions by altering the seasonality of river flows, particularly in Uzbekistan (Bernauer & Siegfried, 2012, p. 235). While water management institutions like the Interstate Commission for Water Coordination (ICWC) exist, they have been largely ineffective, which leaves room for further diplomatic engagement. The authors find that despite these challenges, the risk of climate-induced militarised conflict is low in the short to medium term (Bernauer & Siegfried, 2012, p. 236). While the article gives good insights into water conflicts and climate change impacts in Central Asia, it does not go deep into what specific proactive measures Kazakhstan has taken so far to address the crisis in the Aral Sea. This omission creates a space to discuss Kazakhstan's diplomatic and policy-driven efforts to reduce tensions related to water.

Similarly, Dehshiri & Hekmatara (2019) assume that water can create tensions among nations but because of this, militarised conflicts should not be expected, provided that the countries continue diplomatic efforts (p. 749). Although the paper gives a clear emphasis on the significance of regional cooperation and recommendations for water diplomacy, it has not clearly explained what the tangible outcomes of the initiatives of Kazakhstan are, such as restoration projects or leadership in environmental diplomacy. Kazakhstan's specific strategies are not fully explored in this context, which limits the understanding of Kazakhstan's contribution to the Aral Sea crisis.

Challenges and effectiveness of the regional cooperation on the Aral Sea Crisis

Central Asian governments have established cooperative initiatives to address the Aral Sea crisis, which are limited by either an emphasis on short-term political expediency or the lack of multi-dimensional analysis regarding the results about the crisis in the Aral Sea. Most studies focused on what was done but not on the effectiveness of these actions. In 1993, Central Asian states established the Interstate Council on the Problems of the Aral Sea Basin (ICAS). A major purpose of the new organisation was to facilitate assistance from the World Bank and other international donors as well as assume responsibility for various Aral Sea Basin assistance programs. The presidents also created an International Fund for the Aral Sea (IFAS) with the responsibility to collect revenue from each basin state for financing rehabilitation efforts. Further, Micklin (2004) discusses projects and programs such as the construction of the Kokaral dam, and the CAMP4ASB (Climate Adaptation and Mitigation Program for the Aral Sea Basin) (p. 100). However, the lack of information on insights into their outcomes or the effectiveness of regional cooperation prevents a thorough understanding of how such projects and programs help to mitigate water-related conflicts (Joshi & Kumari, 2019, p. 34). Micklin's chapter is informative on the historical background and environmental and social impacts of the crisis in the Aral Sea, but it does not stress continuous participation of Kazakhstan in ecological restoration work, or its effort to link these actions with its international image. Such a perspective is important for an evaluation of the country's diplomatic positioning.

On the contrary, Weinthal (2001) mentions that although Central Asian states aim to solve security threats, their domestic priorities often give preference to politically expedient measures rather than meaningful environmental reforms (p. 55). Leaders prefer to grow cotton monoculture rather than water-saving crops, which resulted in an environmental protection solution that is politically expedient in the short term but ineffective in the long term. This challenges whether Central Asian countries can improve their positions in the world. Moreover, external actors endorsed these decisions because they prioritised maintaining social and political stability (Weinthal, 2001, pp. 71-72). However, there is limited focus on how individual states, such as Kazakhstan, have sought to address the Aral Sea crisis within a global context. More precisely, there is a lack of understanding of how Kazakhstan has used international platforms and partnerships in balancing its economic dependencies, like cotton production, with the urgent need for environmental reforms. Hakala et al. (2024) talk about key issues for territorial participation in water assets in Central Asia. The creators note that vague borders and competition for assets, particularly in locales such as the Ferghana Valley, lead to clashes between nations (Hakala et al., 2024). Political issues such as debasement and authoritarianism complicate the circumstance and ruin participation. Issues related to unlawful exchange and organised wrongdoing that increment flimsiness are moreover highlighted. They also emphasise that the uneven dissemination of water assets and powerless coordination at the state level make boundaries to viable administration of water assets within the locale (Hakala et al., 2024).

These articles basically focused on the natural and political results inside the locale but did not investigate the worldwide media accounts and their impact on Kazakhstan's universal picture. This gap in understanding the depiction of Kazakhstan's part within the crisis on the global stage, especially within the setting of outside conventional media, clears out a vital viewpoint of the country's political and natural endeavours unexplored.

International cooperation in the Aral Sea Basin management

International organisations have played a decisive role in promoting cooperation among the Central Asian states in the Aral Sea basin. Micklin (2004) provides an overview of this. International aid donors have played a critical role in promoting cooperation in transnational water management in

the Aral Sea basin, with the World Bank being a key player (Micklin, 2004, p. 107). The World Bank took part in the formulation of the Aral Sea Basin Assistance Programme (ASBP) targeted rehabilitation, strategic planning, and institutional development, while its budget grew from \$250 million to \$470 million. The program initiated the Interstate Council on the Problems of the Aral Sea Basin and the International Fund for the Aral Sea, with subsequent projects such as the Water and Environmental Management Project further reinforcing regional commitments (Micklin, 2004, p. 108). USAID also played an active role, financing projects connected with the improvement of drinking water supplies and regional water management policies, whereas the Water Resources Management and Agricultural Production in the Central Asian Republics (WARMAP) project of the European Union (EU) supported the elaboration of methodologies for water use and management for the five Central Asian republics (Micklin, 2004, p. 108). The UN and its structures, such as UNESCO and UNICEF, have provided financial support for ecological research, health programs, and sustainable development in the region (Micklin, 2004, p. 110). NATO participation includes sponsorship of research workshops and the development of an overall GIS for the Amu Darya delta to assist in decision-making concerning land and water management (Micklin, 2004, p. 111).

At last, Hakala et al. (2024) highlight struggle variables and variables contributing to peace within the administration of transboundary water assets, with the assistance of the IFAS. It moreover proposes changes to move forward the viability of IFAS and gives data on activities such as the United Nations Multi-Partner Human Security Trust Fund for the Aral Sea Region. The hole within the writing lies within the restricted thought about how Kazakhstan's diplomatic endeavours inside this system are secured within the global media. In spite of the fact that the ponders of Miklin (2004) and Hakala et al. (2023) dissect the part of universal organisations, they don't consider how Kazakhstan's activities are displayed in remote media.

Kazakhstan's role in international environmental governance

Kazakhstan is positioning itself as a regional leader in environmental restoration to raise its international status while overcoming the contradiction of its ambition for an economically strong future based on fossil fuel with its commitment to sustainable development and environmental justice. O'Neill and Primiano (2023) argue that since independence, Kazakhstan has been actively seeking to enhance its international status along three dimensions: international security, democratic development, and ecological challenges (p. 81). It also places itself as one of the key players in regional diplomacy, which is underlined by its chairmanship in such organisations as the OSCE and hosting events like EXPO 2017. A very important aspect enclosed within the policy of Kazakhstan is environmental justice. In light of ecological catastrophes following Soviet politics, which have totally or partly destroyed big parts of the Aral Sea, Kazakhstan tries to be very active in this direction. Kazakhstan, through its role in the International Fund for Saving the Aral Sea, has led regional efforts to combat the Aral Sea environmental disaster and has made significant progress in restoring parts of this critical ecosystem with its neighbours since 1993 (O'Neill & Primiano, 2023, p. 90). Zhanalieva (2020) notes that international donor organisations enhance the bargaining power of downstream states, allowing Kazakhstan to secure World Bank financing for the Kokaral dam (pp. 65-66). Thanks to this, it was possible to successfully revive the northern part of the Aral Sea, which is a significant achievement for Kazakhstan (O'Neill & Primiano, 2023, p. 90). Not only did it help restore local fisheries and economies but also garnered positive recognition from international organisations and the global media, reinforcing Kazakhstan's image as a regional leader in environmental restoration (O'Neill & Primiano, 2023, p. 91).

However, Kazakhstan has also been criticised for its environmental initiatives due to the contradiction between its economic ambitions and environmental sustainability. Although it positions

itself as a “champion” of green policies such as the Green Economy Concept and compliance with European Union environmental standards, the country continues to prioritise fossil fuel exports as its main economic driver (O’Neill & Primiano, 2023, p. 83). The authors support the view that environmental initiatives in Kazakhstan have an enhancing effect on its international status but provide limited evidence on how these actions contribute to long-term ecological sustainability. The lack of strong data weakens the argument and leaves room to investigate substantive contributions versus symbolic efforts by Kazakhstan.

Gap in Existing Literature

Some studies (e.g., Micklin, 2004) cover the effectiveness of regional cooperation but stop short of linking these initiatives to Kazakhstan’s international reputation. While Micklin (2004) and O’Neil & Primiano (2023) focus on bilateral and multilateral cooperation and Kazakhstan’s role in addressing the Aral Sea crisis, they often show these initiatives as uncontested successes and fail to link Kazakhstan’s initiatives addressing the Aral Sea crisis with its international representation and role in fostering cross-border collaboration. This research examined their implications for Kazakhstan’s international representation.

There are also conflicting views on Kazakhstan’s motivations for its actions in this crisis. While Zhanalieva (2020) notes that Kazakhstan did a good job in solving this crisis and improved its status (p. 76), O’Neil & Primiano (2023) have the opposite view by criticising the country for prioritising its economic ambitions over environmental problems and being the world’s 4th fossil-fuel exporter (p. 83).

Methodology

To answer the research question and test hypothesis, the researcher conducted a qualitative case study based on content analysis to investigate Kazakhstan’s environmental initiatives surrounding the Aral Sea crisis. The study aimed to understand how Kazakhstan’s actions influence its international representation and foster cross-border collaboration. For this purpose, research papers and foreign online newspapers were collected.

The choice of foreign newspapers was based on several factors, such as a wide international audience and a high reputation for independence and objectivity. According to ratings such as Media Bias/Fact Check, these publications occupy high positions in the field of trust and influence the international perception of events (Media Bias Fact Check, 2025). These resources actively cover environmental issues and provide different perspectives, which are important for a comprehensive understanding of how the international community perceives Kazakhstan’s environmental policy.

The time period covered was from January 1, 2018, to February 10, 2025. This time period was selected because it included several significant events in Kazakhstan. The 2019 resignation of Nursultan Nazarbayev and the 2019 and 2022 presidential races marked changes in Kazakhstan’s environmental approach, influencing the reporting of the nation’s activities in settling natural challenges by foreign media (Zhiltsov & Zonn, 2019). COVID-19 widespread moreover influenced endeavours for universal participation, as a few sources expressed that environmental projects were delayed due to financial issues (Haruna et al., 2022). The IFAS administration by Kazakhstan (2023-2026) has drawn noteworthy media attention. Natural emergencies in 2023, counting large-scale fires, and the 2024 floods also influenced media coverage with a few sources covering Kazakhstan’s dynamic reaction, whereas others emphasised systemic issues (Newtimes.kz, 2025). The units of analysis were the articles that contained one of the following words: “Aral Sea,” “Kazakhstan,” “environmental initiatives,” “IFAS,” “international cooperation”.

The analysis focused on Kazakhstan’s several important initiatives to address the Aral Sea crisis,

including the construction of the first sand dam in the Berg Strait and the Kokaral Dam, the signing of the Almaty Agreement, the establishment of the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS) and the organisation of EXPO 2017. These initiatives were analysed alongside relevant academic articles, policy documents, and media narratives to provide a comprehensive understanding of Kazakhstan's environmental diplomacy. The content analysis will involve systematically examining selected documents to identify patterns and themes related to Kazakhstan's environmental actions. A diverse range of sources were selected and categorised based on key themes such as diplomacy, international collaboration, environmental leadership, and public perception. Each document was reviewed for relevant content that aligns with the research question. The researcher analysed keywords associated with Kazakhstan's environmental initiatives to understand how these actions are framed about international cooperation and representation.

Case study: Kazakhstan's proactive measures for the Aral Sea

Kazakhstan has sought to enhance its international standing while addressing domestic economic limitations and environmental disasters inherited from the Soviet era, particularly the gradual drying of the Aral Sea. The country's environmental measures are driven by a pragmatic foreign policy positioning Kazakhstan as a regional leader and a significant international actor in global sustainable development. This approach aligns with the directives of Strategy 2050, highlighting Kazakhstan's increasing role in world affairs and its commitment to establishing a sustainable international presence and a positive global image (O'Neill & Primiano, 2023). The government aims to be recognised not only for tackling domestic environmental issues but also for its cooperation and leadership on regional and global environmental challenges. Consequently, the government takes environmental actions that are positively perceived by Western states, thereby enhancing Kazakhstan's representation as a key player in climate change and environmental initiatives in the region (O'Neill & Primiano, 2023).

As a downstream country, Kazakhstan became one of the most responsible actors in the Aral Sea Crisis (Zhanalieva, 2020). It takes a responsible approach to programs to improve the ecological state of the sea and strives for long-term solutions for the region. In this process, international organisations such as the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS), the European Union, the Asian Development Bank, and the World Bank play a significant role, with which about 300 projects have been implemented for a total of \$8.5 billion (Aitkhozha, 2017, as cited in Nechayeva, 2017). It is important to note that collaboration with international organisations may assist not only in the achievement of domestic goals but also acts as a channel for newer states to improve their international status and credibility (O'Neill & Primiano, 2023).

Kazakhstan's success in restoring the Aral, relative to its neighbours, has been notable. Efforts began in 1992 when residents constructed the first sand-filled dam in the Berg Strait, raising the water level in the Small Aral Sea by 1 metre. However, the construction of the dam from poor materials led to its complete destruction by 1999 (Saltybaev, 2018). In response to this, Kazakhstan requested a loan from the World Bank in 2005. The 13-kilometre-long Kokaral Dam was constructed with a bank loan of \$64.5 million, although the government of Kazakhstan covered the remaining \$21.5 million. As a result, water levels in the Small Aral Sea rose to 42 metres (Saltybaev, 2018).

In 1992, in Almaty, Kazakhstan, the ministers of Central Asian states met and signed the document "Cooperation in joint management, use and Protection of Transboundary water resources", which was later referred to as the Almaty Agreement. It resulted in the creation of the Interstate Commission for Water (ICWC) but was dissolved in 1997 (Zhanalieva, 2020). Following that, the Interstate Council on the Problems of the Aral Sea Basin (ICAS) was established in March 1993

(Micklin, 2002, as cited in Micklin, 2004). Further emphasising its commitment, Kazakhstan's former president, Nursultan Nazarbayev, initiated the formation of the IFAS in 1993 with other Central Asian leaders (Idrissov, 2013, as cited in O'Neill & Primiano, 2023). Because of its strategic geographical position and economy based on water resources, Kazakhstan plays an important role in the IFAS. Thus, the country presents itself as an active promoter of sustainable water distribution and preservation of the Aral Sea ecosystem, underpinning its diplomatic weight at the Central Asian level (Zhanalieva, 2020). Moreover, Kazakhstan attracts international donors to solve ecological problems and strengthen its leading positions in the region in water policy (Zhanalieva, 2020).

The country's efforts included supporting local communities, in particular, through the renovation of the fishing industry. Some fish-processing plants and hatcheries, such as the Atamekenrybprom, have been built by the government to support local fishing (Aitkhozha, 2017, as cited in Nechayeva, 2017). Over 5,000 relocated to work in its revitalised fishing industry, which increased 8.8 times between 2000 and 2011. This serves as a relevant teaching moment for countries faced with a similar ecological catastrophe (Aitkhozha, 2017, as cited in Nechayeva, 2017).

Kazakhstan became the IFAS chairman in 2024. According to Zauresh Alimbetova, acting executive director of the IFAS, the first priority project to be implemented under Kazakhstan's current chairmanship is the World Bank's North Aral Development and Restoration Project, which will lead to the restoration of the Saryshyganak Bay and, subsequently, allow the Aral Sea to reach Aral (Zhakibayeva, 2024). Kazakhstan has put forward a number of strategic options to achieve this goal, thus emphasising its commitment to finding new solutions. This unwavering commitment allows Kazakhstan to not only actively address the most pressing environmental issues related to the Aral Sea crisis, but also further strengthen its relationship with the World Bank (Zhakibayeva, 2024).

Analysis and Discussion

The international community has recognised Kazakhstan's leadership in mitigating the Aral Sea crisis, thereby building its global image and diplomatic relations. Leaders of international organisations and some media representations have positively commented on Kazakhstan's actions and recognised a country as a leader in the Aral Sea crisis. In 2008, the World Bank's President Robert Zoellick called Former President Nazarbayev a visionary, using Kazakhstan's environmental efforts as an example of life-changing change in the region (Golovkina, 2008, as cited in O'Neill & Primiano, 2023). In addition, in 2022, USAID hailed Kazakhstan as a "regional leader in integrated water resource management" due to its contributions toward sustainable practices and water conservation within Central Asia. The EXPO 2017 showed the environmental feats of Kazakhstan, which was reported in *Forbes* as an important moment when Kazakhstan sealed its international role (Rapoza, 2017, as cited in O'Neill & Primiano, 2023).

In 2018, the BBC, a British public service broadcaster, called Kazakhstan "the country that brought a sea back to life" (Chen, 2018). The article provided a brief comparative analysis of Kazakhstan and Uzbekistan policies, interviewing local people. The result of the analysis was that Kazakhstan had more positive outcomes in comparison with its neighbour (Chen, 2018). In the 1990s both of them were moving towards similar results. However, the situation changed after the intervention of the World Bank, which allocated 87 million dollars (66 million pounds) to Kazakhstan for the implementation of the rescue project (Chen, 2018). As part of the project, a 12-kilometre dam was erected, blocking the narrow strait between the Northern and Southern Aral Seas, which reduced water losses in the southern part. Additionally, the system of water channels of the Syr Darya River, originating in the Tian Shan

Mountains, was modernised, which contributed to an increase in the water flow into the Northern Aral Sea. According to BBC, the Northern Aral Sea in Kazakhstan is undergoing a renaissance – both water and economic activity have returned to the region (Chen, 2018). In 2006, the total volume of fish caught reached 1,360 tons, the bulk of which was flounder. By 2016, with the return of freshwater species such as walleye, bream, rapeseed and catfish, the Aral Fish Inspection recorded an increase in catch to 7,106 tons (Chen, 2018). A comparison of Kazakhstan's efforts with those of Uzbekistan was later used as an addition to showing Kazakhstan's successes. The article highlights that, while in Uzbekistan, the World Bank has also implemented several projects to restore existing reservoirs around the Southern Aral Sea, such as Lake Sudochoye. However, the results were not as successful as in Kazakhstan because of Uzbekistan's high demand for water resources. A significant part of the Amu Darya River is used for irrigation of agricultural land because Uzbekistan's economy depends on cotton production. From 1930 to 1990, more than two-thirds of the cotton produced in the Soviet Union was supplied by Uzbekistan, which also remains the fifth largest cotton exporter in the world after the United States, India, Brazil and Australia. This leaves insufficient water to replenish the Southern Aral Sea, which has practically disappeared, and local residents are suffering from deteriorating air quality (Chen, 2018).

A French state-owned publicly funded international news television network, France 24, presented Kazakhstan's actions within a broader regional and historical context, focusing on its collaboration with the World Bank (France, 2016; France 24, 2025). According to the Ministry of Water Resources of Kazakhstan, since 2008, the volume of water in the northern part of the Aral Sea has increased by 42%, reaching 27 billion cubic metres (France 24, 2025).

Alongside BBC and France 24, the EU Reporter, a Brussels-based news website, also presented Kazakhstan's role in the restoration of the Aral Sea (EU Reporter, n.d.; Stevens, 2024). In the article, Stevens (2024) highlights Kazakhstan's leadership, innovation, and sustainable development measures. The active strategies and methods of sustainable management of water resources made it possible to reverse a serious environmental disaster (Stevens, 2024). The Kokaral dam project, modernization of irrigation systems and regional agreements on the sharing of water resources, Kazakhstan's work with the Central Asia Regional Environmental Centre are also used as an example of the country's leadership in this matter. Unlike the BBC and France 24, the EU Reporter looks at the situation on a broader global scale, positioning Kazakhstan as a model for international efforts to restore the environment. The article considers Kazakhstan as an example of other countries facing similar environmental crises, which further strengthens Kazakhstan's image as a responsible and innovative global player (Stevens, 2024).

This research paper focused on the proactive role of Kazakhstan in resolving the crisis of the Aral Sea and its effects on the improvement of the country's international position and the development of regional cooperation. In the introduction, the following research questions were provided: whether proactive measures of Kazakhstan in addressing the Aral Sea crisis enhance its international representation and cooperation. Made content analysis indicates that, in the case of the crisis of the Aral Sea, Kazakhstan's government's approach has improved its standing in the international community. It has successfully positioned itself as an environmental governance leader, addressing the most local ecological challenges while simultaneously strengthening its diplomatic profile. The growing recognition of Kazakhstan's environmental initiatives by major international media outlets, including the BBC, France 24, and the EU Reporter, demonstrates the media's role in shaping Kazakhstan's reputation worldwide. As a result, Kazakhstan is seen not only as a leader in environmental restoration in the region but also as a developing diplomatic force in global efforts to ensure sustainable development. Such media coverage strengthens Kazakhstan's position in international relations, proving that an active environmental policy can strengthen the country's soft power and global influence. This is aligned with the fact that environmentalism can be a key factor in shaping national identity and

international relations (O'Neill & Primiano, 2023). Specifically, Kazakhstan's investments in rehabilitation projects, such as the Kokaral Dam, have brought about a marked improvement in local ecosystems and livelihoods, reinforcing its image of being a responsible regional player dedicated to sustainable development.

Furthermore, the analysis reveals several key patterns. First, Kazakhstan's proactive measures have resulted in increased international collaboration. The successful recovery of the Northern Aral Sea has drawn the attention of international organisations, such as the World Bank and various UN agencies, which have provided financial support for ongoing projects. This illustrates ways in which Kazakhstan is using international partnerships to strengthen its environmental initiatives (Bernauer & Siegfried, 2012). Second, Kazakhstan's alignment of its environmental policy with broader foreign policy goals demonstrates a strategic view of diplomacy. Strategy 2050 emphasises its ambitions to become a pivotal player in global sustainable development, reflecting a commitment to addressing historical environmental injustices inherited from Soviet policies. This dual reliance on domestic ecological restoration and international representation underlines the interconnectedness of environmental governance and foreign policy.

However, an unexpected conclusion was found regarding the tension between Kazakhstan's economic ambitions and its dedication to sustainable development. Despite the significant progress made in restoring the Aral Sea, there remains a tension between promoting environmentally sustainable practices and continuing to export fossil fuels. This finding suggests that while Kazakhstan seeks to enhance its international reputation through environmental initiatives, underlying economic motivations may hinder comprehensive sustainability efforts. The significance of this tension lies in its potential to undermine long-term ecological goals if not addressed within national economic planning (O'Neill & Primiano, 2023; Micklin, 2004).

Despite these positive findings, several limitations must be acknowledged. One notable weakness is the dependence on foreign finances by international organisations which could bring up a question of sustainability in terms of Kazakhstan's environmental efforts. Moreover, political interests influence decision-making, meaning short-term policies for ecosystem restoration rather than long-term ones. Then there is the fact that Kazakhstan is one of the leading fossil fuel providers in the world. The variables involved could affect the overall validity of the findings because some might not have been taken into consideration in this present study (O'Neill & Primiano, 2023; Micklin, 2004).

In analysing the research question, "How have Kazakhstan's initiatives in addressing the Aral Sea crisis been portrayed in foreign traditional media?" the speculation that natural activities of Kazakhstan have had a positive effect on its image and conciliatory relations within the locale is backed by the findings. International organisations, such as the World Bank and United Nations, alongside USAID and worldwide media, such as BBC, France 24, and the EU Reporter, have all frequently ascribed Kazakhstan for environmental administration and maintainable improvement authority. The Kokaral Dam venture, coupled with modernization in water system frameworks, altogether reestablished the Northern Aral Sea and moved forward nearby environments. The support of international organisations and the positive attitude of the media are all evidence of Kazakhstan's growing positive image. This gives validity to the view that Kazakhstan's environmental arrangement has effectively situated the nation as a territorial frontrunner in participation and worldwide natural administration.

Moreover, the findings highlight the pressures between Kazakhstan's natural desire and financial interface. In spite of Kazakhstan's victory with the revival of the Aral Sea, its status as a noteworthy exporter of fossil powers puts an address check on the long-term achievability of its natural drive. Its economic interest in the diligent exportation of fossil fuels has the inclination to weaken Kazakhstan's common commitment to environmental sustainability. This creates a complication within the

discretionary position of Kazakhstan, whereby financial interfaces are likely to urge within the way of total achievement of its natural objectives. Thus, whereas the speculation is by and large affirmed, these basic strains recommend that the reasonability of Kazakhstan's natural arrangement may be compromised by its broader economic ambitions.

The study confirms that Kazakhstan's dynamic natural measures have generally enhanced its international recognition, which has been viewed as a sign of economic progress and a responsible territorial leader. There are financial issues that could potentially limit the long-term success of these natural measures, particularly the assumed reliance on fossil fuels. The research also presents complexities that need to be investigated beforehand, even though the theory is highly supported.

Conclusions

This paper explored Kazakhstan's efforts to address the crisis in the Aral Sea and its implications for international representation and media engagement. The ability to showcase successful environmental initiatives enhances Kazakhstan's bargaining power in global negotiations and positions it as a leader in regional environmental governance. Considering the scarce literature at the intersection of these variables, findings indicate proactive behaviour may be related to an increase in the international standing of Kazakhstan and the development of international collaboration on global environmental issues. A solution to the Aral Sea crisis seems to potentially enhance the country's prestige and position in the international arena. These findings contribute to a broader understanding of how environmental governance can serve as a tool for enhancing national identity and international relations.

The lack of complete data inhibits making any conclusive judgments regarding the impact of these programs on the image of Kazakhstan. Further research is needed to investigate this relationship in much greater detail, which should focus on the long-term implications of Kazakhstan's environmental policies for regional stability and cooperation, as climate change continues to intensify tensions in Central Asia over water resources. Academics can delve deeper into these dynamics to find more insight in their analyses of the relationship between environmental governance and geopolitics in the region. Better insight into how environment-related initiatives strengthen a nation's international image has much to teach not only Kazakhstan but also other countries grappling with similar environmental challenges.

Funding details: None.

Disclosure statement: Author has nothing to disclose.

References

- Aitkhozha, M. (2017). Vosstanovlenie Aral'skogo morja - jekologicheskij proryv nezavisimogo Kazakhstana. [Restoration of the Aral Sea: An ecological breakthrough of independent Kazakhstan]. In Y. Nechayeva (Ed.), *Mäñgilik el – obshhenacional'noe edinstvo, mir i soglasie: Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Eternal country: National unity, peace, and harmony: Materials of the international scientific and practical conference]. (pp. 5–12). <https://smart.enu.kz/api/serve?path=/general/files/9575b3de-5e5d-458c-8f54-0efb6ff491c7.pdf>.
- Aral Sea revival: a testament to international cooperation and sustainable restoration. (2025, February 13). *News Central Asia (nCa)*. <https://www.newscentralasia.net/2025/02/13/aral-sea-revival-a-testament-to-international-cooperation-and-sustainable-restoration/#:~:text=Resurgence%20of%20Water%20Levels%20The,over%20the%20past%20two%20years>
- Bernauer, T., & Siegfried, T. (2012). Climate change and international water conflict in Central Asia. *Journal of Peace Research*, 49(1), 227–239. <https://doi.org/10.1177/0022343311425843>
- Chen, D. (2018, February 24). The country that brought a sea back to life. *BBC*. <https://www.bbc.com/future/article/20180719-how-kazakhstan-brought-the-aral-sea-back-to-life>
- Dehshiri, M., & Hekmatara, H. (2019). Water diplomacy in the Aral Sea Basin. *Amazonia Investiga*, 8(21), 747–762. <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/163>
- EU Reporter. (n.d.). About EU Reporter. <https://www.eureporter.co/about-eu-reporter/>
- France 24. (2016, February 25). France 24 to launch its Spanish channel in 2017. <https://www.france24.com/en/france24-spanish-channel-2017>
- France 24. (2025, January 13). Kazakhstan says part of Aral Sea has nearly doubled in volume. <https://www.france24.com/en/asia-pacific/2025/01/13/kazakhstan-says-part-of-aral-sea-doubles>
- Gazizov, T. (2017). The image of the Republic of Kazakhstan in the United States. [MA thesis, University of Miami]. *University of Miami Scholarly Repository*. <https://scholarship.miami.edu/esploro/outputs/graduate/The-Image-of-the-Republic-of/991031447958902976>
- Hakala, E., Mustasilta, K., & Hadi, M. (2024, September 11). Water diplomacy analysis for Central Asia: Dynamics of insecurity and sources of resilience. *FIIA - Finnish Institute of International Affairs*. <https://fiia.fi/en/publication/water-diplomacy-analysis-for-central-asia>
- Haruna, U. A., Amos, O. A., Gyeltshen, D., Colet, P., Almazan, J., Ahmadi, A., & Sarria-Santamera, A. (2022). Towards a post-COVID world: Challenges and progress of recovery in Kazakhstan. *Public Health Challenges*, 1(3). <https://doi.org/10.1002/puh2.17>
- Joshi, N., & Kumari, K. (2019). Understanding Central Asia's security and economic interests. *India Quarterly*, 75(1), 29–42. <https://doi.org/10.1177/0974928418821474>
- Media Bias Fact Check. (2025, March 30). Least biased. <https://mediabiasfactcheck.com/center/>
- Micklin, P. (2004). The Aral Sea crisis. In D. S. C. V. A. Causes, J. C. J. Nihoul, & P. O. Zavialov (Eds.), *Dying and dead seas: Climatic versus anthropic causes* (pp. 99–123). *Springer*. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-0967-6>
- Newtimes.kz. (2025, February 7). Navodnenie v Kazahstane 2024 goda: itogi. [Flood in Kazakhstan in 2024: Summary]. *Newtimes.kz*. <https://newtimes.kz/obshchestvo/199717-navodnenie-v-kazahstane-2024-goda-itogi>
- O'Neill, K. D. C., & Primiano, C. B. (2023). Kazakhstan's quest for status: A secondary state's strategy to shape its international image. *Journal of Eurasian Studies*, 15(1), 81–96. <https://doi.org/10.1177/18793665231173000>

- Saltybaev, Y. (2018, August 24). U morja est' budushhee. [The sea has a future]. *Kazhastanskaja pravda*. <https://kazpravda.kz/n/u-morya-est-budushchee/>
- Stevens, C. (2024). Kazakhstan's bold efforts to revitalize the Aral Sea: A beacon of hope for environmental restoration. *EU Reporter*. <https://www.eureporter.co/world/2024/06/03/kazakhstans-bold-efforts-to-revitalize-the-aral-sea-a-beacon-of-hope-for-environmental-restoration/>
- Ualikhanova, A. (2024, December 20). Water sector results: Kazakhstan advances water infrastructure for sustainable future. *The Astana Times*. <https://astanatimes.com/2024/12/water-sector-results-kazakhstan-advances-water-infrastructure-for-sustainable-future/#:~:text=rivers%2C%20including%20the%20Ili%20and,Yertis>
- Weinthal, E. (2001). Sins of omission: Constructing negotiating sets in the Aral Sea Basin. *The Journal of Environment & Development*, 10(1), 50–79. <https://doi.org/10.1177/107049650101000104>
- Zhakibayeva, M. (2024, February 17). Dojdet li more do Aral'ska: Chto dlja jetogo delajut? [Will the sea reach Aralsk: What is being done for this purpose?]. *Zakon.kz*. <https://www.zakon.kz/stati/6423704-doydet-li-more-do-ka-chto-dlya-etogo-delayut.html>
- Zhanalieva, S. (2020). IFAS as a tool of hydro-hegemony in Central Asia. In S. Zhanalieva (Ed.), *Hydro-hegemony of the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS) in Central Asia* (pp. 63–78). <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12625418/index.pdf>
- Zhiltsov, S., & Zonn, I. (2019). Political development of Kazakhstan: Results and Prospects. *Central Asia and the Caucasus*, 20(4), 062–069. <https://doi.org/10.37178/ca-c.19.4.06>

FTAMP: 11.25.40

Арал теңізі дағдарысын шешудегі Қазақстанның белсенді шаралары: халықаралық өкілдік пен бұқаралық ақпарат құралдарының қатысуын арттыру алаңы ретінде

Арайлым Ниетбек
Eötvös Loránd University, Будапешт, Мажарстан
email: arailymniyet@student.elte.hu

Аңдатпа

КСРО ыдырағаннан кейін, Орталық Азия елдері Кеңес одағынан бері келе жатқан Арал теңізінің тартылуы сынды түрлі жаңа қиындықтарға тап бола бастады. Толықтай жойылып бара жатқан Арал теңізі қазіргі таңда өңірдің виктимизациясының символына айналды. Себебі Кеңес одағы кезеңінде әлем бойынша төртінші орын алатын Арал теңізінің суын мақтқ алқаптарын суыру, ауыл шаруашылығын дамыту мақсаттарында қолданған. 26 000 шаршы миль аумақты алып жатқан Арал теңізі қазіргі таңда 90%-ға дейін тартылды. Арал теңізіне байланысты экологиялық, әлеуметтік, экономикалық өзекті мәселені шешуге бағытталған өңірлік бастамаларда Қазақстан белсенді рөл атқарады. Әлемдік аренада танылуға ұмытылатын жас мемлекет ретінде, Қазақстан Арал теңізінің дағдарысын шешу мақсатына бағытталған жобаларының арқасында әлем назарын аударуда. Солардың қатарында Берг бұғазында алғашқы құм бөгетін салу және Көк-Арал плотинасын тұрғызу, Алматы келісіміне қол қою, Аралды құтқару жөніндегі халықаралық қорды (АҚХҚ) құру, сонымен қатар ЭКСПО-2017 көрмесін ұйымдастыру сияқты іс-шаралар бар.

Бұл мақалада Қазақстанның Арал теңізі дағдарысын шешуге бағытталған әрекеттері,

олардың халықаралық аренадағы ел имиджіне және бұқаралық ақпарат құралдарымен өзара байланысына әсері қарастырылады. Алынған нәтижелер Қазақстанның экологиялық шаралары жергілікті экожүйенің қалпына келуіне ғана емес, сондай-ақ елдің тұрақты дамып, өңірлік беделін нығайтуға ықпал етуінің ықтималдығын көрсетеді. Бұл мақалада экологиялық дипломатия жаһандық деңгейде жоғары позицияларға ұмтылатын және өзекті экологиялық мәселелердің шешімін табуды көздейтін елдер үшін стратегиялық іс-қимылдар контекстінде қарастырылады.

Кілт сөздер: Қазақстан, Арал теңізі дағдарысы, экологиялық дипломатия, халықаралық өкілдік, медианың қатысуы

МРНТИ: 11.25.40

Активные меры Казахстана по преодолению кризиса Аральского моря в качестве платформы для расширения международного представительства и вовлечения средств массовой информации (СМИ)

Ниетбек Арайлым
Eötvös Loránd University, Будапешт, Венгрия
email: arailymniyet@student.elte.hu

Аннотация

После распада СССР страны Центральной Азии столкнулись с новыми вызовами, включая постепенное исчезновение Аральского моря, уходящее корнями в советскую эпоху. Это почти исчезнувшее озеро служит символом виктимизации региона, поскольку советские власти направили воды из некогда четвертого по величине озера в мире на орошение хлопковых полей и увеличение сельскохозяйственного производства. Площадь моря, некогда занимавшего 26 000 квадратных миль, сократилась на 90%. Казахстан играет одну из ведущих ролей в региональных усилиях по поиску решений этой критической экологической, социальной и экономической катастрофы. Как молодое государство, стремящееся к признанию, Казахстан находится под пристальным вниманием, реализуя различные инициативы, в том числе строительство первой песчаной дамбы в проливе Берг и плотины Кок-Арал, подписание Алматинского соглашения, создание Международного фонда спасения Арала (МФСА) и создание организация выставки ЭКСПО-2017.

В статье предпринята попытка объяснить усилия Казахстана по урегулированию кризиса на Аральском море и их влияние на его международное представительство и взаимодействие со СМИ. Полученные результаты свидетельствуют о том, что природоохранные меры Казахстана потенциально могут способствовать не только восстановлению местной экологии, но и укреплению имиджа страны как важного регионального игрока в области устойчивого развития. В данной статье рассматривается экологическая дипломатия в контексте стратегических действий для стран, стремящихся занять более высокие позиции на глобальном уровне и найти решения насущных экологических проблем.

Ключевые слова: Казахстан, кризис Аральского моря, экологическая дипломатия, международное представительство, взаимодействие со СМИ

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v55i1.005>

IRSTI: 12.21.91

A Comparative Study of the Effectiveness of Pandemic Information Dissemination between Self-Media and Traditional Media in China and Kazakhstan

Wanhang Yu

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

email: yuwanhang78@gmail.com

Abstract

In the post-truth era, emotions and positions gradually overtake objective facts and become the dominant factors in public perception. Taking China and Kazakhstan as case studies, this study compares and analyzes the differences in the information dissemination effects of self media and traditional media during the COVID-19 in the two countries through questionnaires. Through quantitative content analysis and audience surveys, it is found that China's self-media rapidly spread information about the epidemic by virtue of immediacy and interactivity, but some of the content exacerbated rumor dissemination due to excessive emotionality; traditional media, although subject to policy regulation and control, showed higher consistency, but dominated in terms of public trust. In Kazakhstan, due to the relative concentration of traditional media resources, the authority of traditional media was still dominant in the early stage of the epidemic, but the fragmentation and contradiction of information in the self-media due to lax regulation weakened the public's recognition of official information. The study further reveals that differences in audience trust in media between the two countries are influenced by political culture, media ecology, and information governance model: the Chinese public is more institutionally dependent on traditional media, while the young population in Kazakhstan prefers to obtain pluralistic information through cross-border self-media. This study provides new perspectives for comparing the mechanisms of post-truth communication in transnational contexts and suggests ways to optimize information governance strategies in public health emergencies.

Keywords: self-media, traditional media, COVID-19, Kazakhstan, China

Introduction

In today's post-truth era, the dissemination of information has taken on a very different character from that of the past. The phenomenon of emotions preceding facts has become more and more common, and the public tends to be more easily swayed by emotional content, while neglecting in-depth exploration of facts. At the same time, the circle-based communication makes the information flow within a specific group, and there is a gap in information exchange and understanding between different circles.

During the COVID-19, information dissemination between China and Kazakhstan was special and typical. As a global public health event, the epidemic triggered massive information dissemination. In China, the strong anti-epidemic initiatives and the active cooperation of the people formed a unique communication situation. In Kazakhstan, due to its own national conditions and social structure, the information dissemination was also characterized by different features.

Based on this, we ask the following question: how do different communication actors (self-media/traditional media) influence the effectiveness of communication? Self-media plays an important role in epidemic information dissemination by virtue of its fast dissemination speed and strong interactivity, while traditional media holds the position of information dissemination with its authority

and professionalism. There is a game between the two in the selection, utilization and interpretation of sources, which has a complex and profound impact on the effectiveness of epidemic information dissemination. This phenomenon needs to be studied in depth.

This study puts the information ecology theory into a cross-national comparative perspective and analyzes the information dissemination between China and Kazakhstan during the epidemic, which effectively expands the scope of application of the information ecology theory. While previous studies have focused on the information ecology within a single country or region, this study breaks through the limitations and explores the differences and interactions of information dissemination between different countries during the same major event, injecting new connotations into the theory, promoting its development in the field of international communication, and providing new ideas and methods for scholars to follow up on the study of the information ecology from a transnational perspective.

Public health emergencies test the information governance capacity of countries. This study reveals the law of information dissemination by analyzing the credibility game between self-media and traditional media, so as to provide references for countries on how to optimize information management and coordinate the relationship between different communication subjects in similar events. This study provides recommendations that can be utilized by countries to improve the effectiveness of information dissemination, reduce confusion and misinformation, and contribute to the effective response to public health events and the maintenance of social stability.

Literature review

In today's digital era, the pattern of information communication has undergone profound changes. As such, post-truth contexts, information ecology theories, and transnational media studies have become the focus of attention in the academic world. This review will focus on these three aspects, combing the relevant research results and pointing out the shortcomings of the existing research.

Previous studies have generally elaborated on the impact of traditional media (newspapers, magazines, radio, television, etc.) on people's access to information in the context of risk. However, with the popularization of the Internet and the rapid development of social media, it has become an important channel for people to subconsciously access information in the context of a disaster (Li, 2022). According to Li, in the early stage of the epidemic, the government and official media were in a state of "lack of information and information lag", and the self-media became a risk perceiver. In such conditions, self media is growing rapidly and people are going online to seek information assistance from the Internet. Between traditional media and self-published media, a faint tug-of-war is beginning to emerge. Ning et al. (2020) noted that in an unexpected risk event like the new coronary pneumonia, the consistency of risk messages disseminated by different media is crucial for people to correctly perceive and respond to the risk. However, due to the slow progress of research into the knowledge of the disease at the time in the epidemic environment, this has led to a large amount of disinformation in both the traditional and self-published media.

In terms of post-truth context research, the information distortion mechanism in the social media era has attracted much attention. The openness and convenience of social media make information spread extremely fast, but it also makes it difficult to control the authenticity of information. False information often spreads rapidly on social platforms with the help of emotional expressions and exaggerated titles. For example, in hotspot events, unverified rumors may gain a lot of attention and leading to forwarding in a short period of time, resulting in the public's misperception of the event. Meanwhile, emotional mobilization and cognitive bias have a significant impact on source selection. In terms of the correlation between emotions, risk perception and behavior, the risk-as-emotion hypothesis

suggests that people follow both cognitive (rational system) and emotional (empirical system) paths when making risk assessments, and that emotions usually have a greater impact on subsequent attitude formation and behavioral decision-making (Loewenstein, 2001). In an information overloaded environment, the public is more inclined to choose those sources that can stimulate their own emotional resonance, while ignoring the authenticity and reliability of the information (Ahorsu, 2020; Slovic, 1980). Such source selection based on emotional and cognitive biases further aggravates the distortion of information and the confusion of communication.

Information ecology theory provides a comprehensive framework for understanding information communication. The theory contains four elements: informants, information, information technology and information environment. The behavior and decision-making of informants, as producers, disseminators and receivers of information, are influenced by the information environment and information technology. The development of information technology, such as big data and artificial intelligence, has profoundly changed the dissemination and processing of information. The information environment, on the other hand, is the space where information people, information and information technology interact. A good information environment helps the effective dissemination and utilization of information. In the information ecology, the ecological niche competition and the mechanism of synergistic evolution of communication subjects are also very critical. Different communication subjects, such as self-media and traditional media, occupy different ecological niches in the information ecology, and there is both competition and synergistic evolution between them. Positive synergies can create a virtuous circle, leading to increasing dissemination of positive information and thus expanding its overall impact; conversely, negative synergies can lead to excessive dissemination of negative information, potentially triggering social panic (Sun et al., 2024). For example, traditional media, with its authority and professionalism, has an advantage in in-depth reporting of information, while self media, with its flexibility and interactivity, excels in the speed of information dissemination and audience participation. Both learn from and integrate with each other in competition, and jointly promote the development of information ecology.

In terms of Chinese and Kazakh media research, Chinese media are characterized by media convergence under strong regulation. Through strict regulatory measures, the government ensures that the information disseminated by the media is true, accurate and positive, and at the same time promotes the integration and development of traditional media and new media to enhance the media's communication power and influence (Gui, 2021). In contrast, according to Yessenbekova (2020), Kazakhstani media are under the dual influence of Russian and Western media, while local media are constantly undergoing transformation to meet the development needs of the times. However, established studies suffer from the lack of dynamic credibility assessment. Most studies focus on the static characteristics and communication patterns of the media, and lack in-depth research on the credibility changes of sources in different contexts. In dynamic environments such as public health emergencies, the credibility of a source is affected by a variety of factors, such as the development of the event and the timeliness of the information. Therefore, there is a gap in the assessment of the dynamic credibility of sources in order to better understand the laws and effects of information dissemination.

Theoretical framework

This study centers on the core issue of how different communication subjects affect communication effectiveness based on the media framework developed by Wang (2013). According to this framework, in the construction of the information ecosystem, the communication subjects are divided into ecological positions. Relying on official resources, government media have authority and orientation in information

dissemination, and they mainly undertake the responsibilities of policy interpretation and official information dissemination, and control the macro-direction of epidemic reporting. Market-oriented media are driven by commercial interests, focusing on news value and market demand, attracting audiences through in-depth reports and exclusive news, and pursuing professionalism and influence in information dissemination. Self-media, on the other hand, with their flexibility and individuality, have diversified and grassroots content, and excel in the speed of information dissemination and diversity of topics (Li, 2011).

Communication effectiveness is evaluated in four dimensions: credibility, timeliness, breadth of coverage and depth of interaction. Credibility concerns the reliability and authenticity of the information source; timeliness emphasizes the timeliness of the information release; breadth of coverage refers to the scope of the audience reached by the information dissemination; and depth of interaction reflects the degree of communication and interaction between the audience and the dissemination subject, such as comments, retweets and so on (Li, 2011).

In the post-truth mechanism model, emotional information has a dissolving path to the authority of traditional sources. In epidemic reporting, emotional information easily triggers public empathy and spreads rapidly. In contrast, the strict information release process of traditional sources lags behind in the speed of dissemination, leading to a decline in the public's attention to traditional sources and weakening their authority. At the same time, algorithmic recommendation technology pushes information according to user preferences, which strengthens the information cocoon effect, limiting the audience to the information circle of their own interest, and making it difficult for different viewpoints and information to circulate effectively, further affecting the comprehensive dissemination of information about the epidemic and the public's objective cognition of the epidemic (Li, 2011).

Methodology

This study relies on comparative case study method by looking at China and Kazakhstan during the COVID-19 pandemic. It undertakes quantitative analysis through questionnaire survey held among the Chinese and Kazakh citizens. During the research, questionnaires were distributed to respondents in China and Kazakhstan in the form of online questionnaires through WeChat's Questionnaire Star. As a result, total of 200 people (120 from China and 80 from Kazakhstan) submitted valid questionnaires through two days.

In the demographic information section, the sample size is 200 people, including four sub-items: nationality, age, gender and type of habitual residence. The proportion of respondents in China and Kazakhstan is 60% and 40% respectively. In terms of age distribution, 18-30 years old accounts for the largest proportion. High, reaching 45%, followed by 31-45 years old, accounting for 30%, and other age groups accounted for less. In the gender distribution, there are slightly more women than men, and there are a few other genders. The permanent residence is mainly in cities, accounting for 75%.

Regarding the media use of Chinese and Kazakhstani media users, Chinese audiences mainly use WeChat/Weibo, TikTok/Kuaishou, CCTV/People's Daily, etc., while Kazakhstan audiences use Telegram, Instagram, Khabar News Agency, etc. more. As for the usage habits, Chinese audiences are significantly more likely than Kazakh audiences to rely on official government accounts, with self-published media becoming the main source of information, especially in urban areas, while traditional media are preferred in rural areas. In contrast, the frequency of use of various channels by Kazakhstani audiences is generally low. There is not yet a clear difference in preferences between international platforms and local media.

Trustworthiness assessment demonstrates that official government accounts enjoy a high level

of trust among Chinese audiences, with a much higher level of recognition than in Kazakhstan. Traditional media enjoy higher trust than self-media in both countries, but Chinese audiences have more confidence in traditional media. It is worth noting that despite the frequent use of self-media, both countries have relative reservations about the authenticity of their content, especially in Kazakhstan, where public trust in self-media is significantly lower.

The verification habits of the social media users in two countries show that most respondents actively verify information about outbreaks, with the willingness to do so slightly higher among Kazakhstani audiences than in China. In terms of specific ways, Chinese respondents are more likely to verify by comparing government notifications or searching for professional reports, while Kazakhstani respondents are more likely to rely on communication between friends and relatives for verification.

Core demands of the users are as follows. Chinese audiences call for less repetitive reports and more in-depth explanations of the impact of the epidemic, while Kazakhstani audiences emphasize the need to provide more epidemic prevention guidelines in local languages to improve the usefulness and coverage of information.

Results

This survey reveals significant differences in the epidemic information acquisition behaviors of Chinese and Kazakh respondents and the social characteristics behind them. First, the demographic characteristics show that the sample is dominated by young and middle-aged urban residents in China and Kazakhstan (75% of 18-45 year olds combined), with a relatively balanced gender distribution (50% female, 47.5% male), but there is a significant skew in urban-rural coverage (75% urban residents), which may reflect the potential impact of the digital divide on the representativeness of the study - Traditional media usage in rural areas may not have been adequately captured.

Second, media preferences are distinctly nationalized. Chinese audiences are highly dependent on the dual path of “authority + socialization”: 81.7% get information through WeChat/Weibo, and 70.8% use Shake/Quick, reflecting the deep penetration of the social media ecosystem into the public's information behavior; at the same time, 60% of the respondents still attach importance to the official channels such as CCTV/People's Daily, highlighting the importance of mainstream media in the public interest during major public events. Media's credibility advantage in major public events. On the contrary, Kazakhstani audiences are dominated by international social platforms: 85% use Telegram and 68.8% rely on Instagram, reflecting the strong influence of globalized digital platforms;

In addition, urban-rural differences may further shape information access patterns. In rural China, 25% of respondents supplemented their information through “other news apps”, suggesting that mobile Internet is complementary to grassroots information channels; while the use of niche channels (e.g., local forums) by rural groups in Kazakhstan was not separately counted, and needs to be further disaggregated.

Reliance on authority vs. multiple sources of evidence. China's audience is characterized by strong trust and high frequency of use of government channels, whereas Kazakhstan's audience is characterized by “high skepticism and low reliance” and relies more on unofficial social connections to verify information.

Rural-urban media stratification. Differences in media choices between urban and rural groups in China reflect generational and geographic divides in information channels, while the lack of similar data in Kazakhstan may conceal underlying structural contradictions.

Differentiated content needs. Chinese audiences seek information depth, while Kazakhstani audiences focus on information accessibility, reflecting the pain points of public communication in different social contexts.

The speed of dissemination and coverage in self-media demonstrated immediacy and wide reach in both China and Kazakhstan (e.g., short video platforms, Telegram), but the authenticity of the information is doubtful and prone to chain reactions (e.g., hoarding, refusal of vaccination). In contrast, the traditional media showed a slower to response (requires vetting process), but quickly rebuilt trust in core cities and mainstream groups with authoritative endorsements (e.g., government cooperation, expert stand-up).

Regarding public trust in China, traditional media are still seen as a reliable channel by most people in a crisis because they have long been the “first source” of policy. Self media need to rely on official information to survive due to strict regulation (e.g., rapid deletion of rumors by the Office of the Internet Information Office).

In Kazakhstan the credibility of traditional media is limited by resources (e.g., insufficient coverage in rural areas), while the self-media has gained the trust of some groups because of its “decentralized” characteristics, but also because of the lack of vetting, which has contributed to the growth of rumors.

As for the effectiveness of government intervention, China’s “traditional media and governmental new media” model (e.g., the “Healthy China” public website) is highly effective in correcting rumors, while self media is reduced to a supplementary tool. By contrast, in Kazakhstan, the government was forced to cooperate with some of the self-media to counter rumors due to the lack of penetration of traditional media, but the effectiveness was limited by the algorithmic preferences of the platforms (e.g., negative content was more likely to be spread).

There are several factors influencing media utility.

1. *Institutional environment.* China’s strong regulatory model reduces the “rumor space” for self-media, while Kazakhstan’s unequal distribution of media resources limits the utility of traditional media.

2. *Technological infrastructure.* Self-media rely on the Internet penetration (95% in urban China vs. less than 50% in rural Kazakhstan), which directly affects the upper limit of their effectiveness.

3. *Public media literacy.* Chinese netizens are highly sensitive to “officially stamped” information, while some groups in Kazakhstan are skeptical of traditional media due to historical factors.

4. *Crisis Response Mechanisms.* The utility of traditional media depends on its ability to synergize with the government, while that of self-published media depends on the responsibility of the platform (e.g., vetting, algorithm optimization).

Therefore, during public health crises, the “authority” of traditional media and the “penetration” of self-media need to be complementary rather than antagonistic. China has partially achieved this balance through “top-level design”, while Kazakhstan still needs to explore localized paths due to structural contradictions.

Chinese audience relies on social media (WeChat, Jitterbug) and official media, while Kazakhstani audience prefers to use international social platforms (Telegram, Instagram) and local news organizations. This study found that there are significant cross-country differences. For instance, Chinese audiences rely on official government sources with high trust, while Kazakhstani audiences rely more on social platforms and have less trust in the government. It also emphasizes age and media habits, since the young group prefers self-media, while the middle-aged and above group trusts traditional media more. This paper distinguishes information verification behavior among two different audiences. For example, Chinese audiences rely on official channels, while Kazakhstani audiences rely on interpersonal networks, reflecting differences in media literacy. This study found that improving the accuracy and timeliness of content is a common demand of both China and Kazakhstan. Furthermore, communication strategies should be optimized according to the characteristics of the audience.

Discussion

During COVID-19 pandemic, the current state of media communication between China and Kazakhstan showed their own characteristics and significant differences. China's communication pattern is characterized by a three-tier structure of "central media + local government service numbers + health science media". The central media, with authoritative resources, is responsible for releasing macro policies and important information to lead public opinion; local government numbers focus on local anti-epidemic developments and deliver timely preventive and control measures (Gui & Lili, 2021). Health science popularization media popularize anti-epidemic knowledge from multiple perspectives to meet the diversified needs of the public. WeChat, Weibo and other platforms have set up a collaborative mechanism to dispel rumors, and each subject has joined forces to quickly identify and clarify false information and guarantee its authenticity.

In Kazakhstan's communication landscape, Russian-language media and local media are in competition and symbiosis. Russian-language media occupy an important position in information dissemination by virtue of their broad audience base and resource advantages, while local media strive to highlight their national characteristics and enhance their attractiveness to local audiences. In terms of social media, Facebook and WhatsApp have facilitated the flow of information across borders, bringing in a diversity of information, but also making it more difficult to regulate information.

In terms of key differences, the degree of government involvement varies. The Chinese government directly controls and strictly regulates the source of information release to the dissemination process to ensure accurate and orderly dissemination of epidemic information (Ngai et al., 2022). The Kazakh government, on the other hand, has mostly indirect influence, guiding the media mainly through policy (Burkhanov, 2020). There are also differences in the level of technological penetration, with China utilizing a health code system to achieve accurate control of people's movement and efficient collection of outbreak information, while Kazakhstan relies mainly on traditional SMS warnings, which is relatively weak in terms of information integration and prevention and control efficiency.

Differences between China and Kazakhstan in the field of media communication stem from multiple structural factors, covering the dimensions of political system, media ecology, technological development and cultural traditions.

Firstly, there is a differences in political system and media regulation model. China applies the principle of "party management of media", and traditional media, as a tool of state ideology. It has a highly centralized mechanism for content production and distribution (Ngai et al., 2022). Strict network information censorship (e.g., the Network Security Law and the Regulations on the Administration of Internet News and Information Services) ensures the consistency of the mainstream narrative, while the self-media, although active, are subject to the "main responsibility" regulation and need to operate within the policy framework, which is prone to the phenomenon of "one voice". Kazakhstan, on the other hand, also emphasizes media control, but the power structure of the political transition period makes traditional media serve more elite groups or individuals, while the voice of the self-media is more powerful (Yessenbekova, 2020). Because of the loose regulatory system, the authority of information is dispersed, and it is easy to see the dispute between official and civil discourse in public crisis.

Secondly, the structural division of media ecology play an important role. China has formed a dualistic ecology of "state-team media + market-oriented platforms": traditional media such as Xinhua News Agency and CCTV occupy an authoritative position, while commercial platforms such as WeChat and Weibo expand the influence of self-media through algorithmic pushing, and the two form a dynamic

balance in the gam (Gui & Lili, 2021). In Kazakhstan, due to the concentration of traditional media resources, there is little room for the development of local media and self-media, and private media are highly dependent on capital, making it difficult to build a pluralistic discourse space, while the public turns to cross-border social media (e.g., Russia's VK, Turkey's Telegram) in the face of information hunger (Yessenbekova, 2020). This further aggravates the fragmentation of information sources.

Thirdly, there is an uneven technological infrastructure and digitization processes. China has taken the lead in realizing in-depth media integration by relying on the technological advantages of 5G and artificial intelligence, and the vertical communication network of government new media and county-level integrated media has strengthened the penetration of information. In Kazakhstan, there is more development of self-media content, but the production of self-media content mostly stays at the stage of information transportation, lacking in-depth analysis and localized innovation, making it difficult to form a sustainable communication influence.

Fourthly, there are intergenerational differences in socio-cultural trust in the media. Under the influence of collectivist tradition and long-term media indoctrination, Chinese people still have a high level of institutional trust in the official media, especially in major events, and tend to "wait for authoritative releases". In Kazakhstan, due to the historical shadow of information control (e.g., the legacy of the Soviet-era propaganda system) and the post-independence marketization of the media, the public, especially the younger generation, is skeptical of the traditional media. They prefer to validate information through cross-border social media, which weakens the agenda-setting ability of the local media. This habit of "verified information consumption" has weakened the agenda-setting ability of local media.

Fifthly, differences in international geopolitics and the openness of information flow take a crucial role. China has built a relatively closed information environment through firewall technology, and cross-border information flow is dominated by state-led "foreign propaganda", while the international dissemination of self-media is guided by strategy (e.g., the cultural export of TikTok). As the hub of the Eurasian continent, Kazakhstan's information field is infiltrated by Russia, Turkiye, the West and other forces, and cross-border self-media has become a vehicle for geopolitical games.

Conclusion

This study focused on media communication during COVID-19 pandemic in China and Kazakhstan and offered following key findings. In the late stage of the pandemic, traditional media won back the trust of the audience by virtue of in-depth reporting and authoritative interpretation, and the phenomenon of "authoritative return" occurred. Self-media, on the other hand, maintained a significant advantage in terms of information reaching efficiency and emotional resonance, thanks to its fast dissemination speed and user-friendly format.

These findings bring important practical insights. Based on the comparative analysis of the media communication effects between China and Kazakhstan during the COVID-19 pandemic, this study proposes the following optimization paths to cope with the complex challenges of information dissemination in the post-truth era.

Firstly, build a coordinated communication mechanism of "mainstream media and self media". Aiming at the problem of emotional communication in Chinese self media and the fragmentation of information in Kazakhstan, it is recommended to establish an "umbrella communication network" with traditional media as the core node. Traditional media should take the initiative to station on high-traffic self-media platforms, output authoritative information through short videos, live broadcasts and other

lightweight forms, and implement a hierarchical authentication system for key opinion leaders in the self-media. For example, China can rely on the “governmental new media matrix” to build content for medical science popularization self-media, while Kazakhstan can set up a “national information coordination center” to quickly verify and label major epidemic information released by self-media. Both countries need to establish incentives for “secondary dissemination” of disinformation and authoritative interpretations, weighted by algorithms to ensure that the dissemination of the truth exceeds the effectiveness of rumors.

Secondly, strengthening the regulatory framework for transnational information governance should be a priority. Given that Kazakhstan’s youth rely on cross-border self-media for information, it is recommended that China and Kazakhstan jointly establish a “Central Asia Epidemic Information Sharing Database” and use blockchain technology to realize cross-border traceability of case data and epidemic prevention policies. At the regulatory level, the two sides can impose traffic restrictions on cross-border accounts spreading false information instead of simply blocking them, so as to avoid stimulating a rebellious mentality. At the same time, the two countries need to formulate a media operation manual for public health emergencies to clarify the boundaries of self-publishing media in the various stages of the epidemic, for example, including sensitive issues such as the traceability of viruses in the management of the “fact-checking buffer period”, and requiring that self-publishing media must synchronize the results of multi-source comparisons when reproducing this kind of information.

Thirdly, embedding media literacy education in scenarios can play a crucial role. Research shows that there are generational differences in the public’s ability to recognize the authenticity of information in both countries. It is recommended that China integrate media literacy courses into the community epidemic prevention and control system, and push immersive teaching content such as “information screening scenarios” to the middle-aged and elderly through scenarios such as nucleic acid screening and distribution of materials organized by neighborhood committees. Kazakhstan, on the other hand, can rely on religious places, bazaars and other traditional information distribution centers to carry out “rumor deconstruction workshops” and use localized narratives to eliminate the soil for the spread of conspiracy theories. In addition, universities in the two countries should jointly develop “Central Asia Information Literacy Assessment Indicators” and incorporate cross-border information retrieval and multilingual fact-checking into the training system for young people.

The above suggestions are aimed at transcending the paradigm of single-country governance, and building a transnational governance network that combines information transparency, communication credibility and social restoration functions through institutional synergy, technological coupling and cultural adaptation. This is not only a practical solution to the challenge of post-truth, but also an innovative exploration to reconstruct the global health communication order in the digital era.

The study also has limitations. It mainly focuses on the pandemic period and does not involve the post-pandemic times. In the future, we can track the process of information memory remodeling and explore the long-term impact of epidemic information on public cognition and social memory. In terms of future research avenues, the study of information ecology in Central Asian countries is not in-depth enough, and we should deepen the research in this field to enrich the knowledge of regional information dissemination laws and provide more comprehensive theoretical support for transnational information dissemination and response to public health events.

References

- Ahorsu, D.K. (2020). The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *International journal of mental health and addiction*, 20(3), 1537-1545. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Burkhanov, A. (2020). Multiculturalism and Nation-Building in Kazakhstan: Trends in Media Discourse, State Policy, and Popular Perceptions. *The Muslim World* 110(1), 24-39. <https://doi.org/10.1111/muwo.12316>
- Chen, T. (2023). The Relationship Between Self-Media Operation and Economy. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 9, 338-345.
- Gui, L. (2021). Media framing of fighting COVID-19 in China. *Sociology of Health & Illness* 43(4), 966-970.
- Herrman, J. (2019, March 10). How TikTok is rewriting the world. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2019/03/10/style/what-is-tik-tok.html>
- Li, L. (2011). *Introduction to Journalism*. Fudan University Press.
- Li, P., Zhong, F., and Zhuo, Q. (2022). Communication mechanisms and implications of the COVID-19 risk event in Chinese online communities. *Frontiers in Public Health*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.809144>
- Loewenstein, G.F., Weber, E.U., Hsee, C.K., Welch, N. (2001). Risk as feelings. *Psychol Bull*, 127(2), 267-286. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.2.267>
- Ning, L., Niu J., Bi X., Yang C., Liu Z., Wu Q., Ning, N., Liang, L., Liu, A. Hao, Y. Gao, L., Liu, C. (2020). The impacts of knowledge, risk perception, emotion and information on citizens' protective behaviors during the outbreak of COVID-19: a cross-sectional study in China. *BMC Public Health*. 20, 2-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09892-y>
- Ostrovsky, A.M. & Chen, J.R. (2020). TikTok and its role in COVID-19 information propagation. *The Journal of Adolescent Health*, 67(5), 730. [10.1016/j.jadohealth.2020.07.039](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.07.039)
- Ngai, C.S.B., Yao, L., & Singh, R.G. (2022). A comparative analysis of the US and China's mainstream news media framing of coping strategies and emotions in the reporting of COVID-19 outbreak on social media. *Discourse & Communication*, 16(5), 572-597. <https://doi.org/10.1177/175048132210991>
- Slovic, P., Baruch F. & Lichtenstein, S. (2016). Facts and fears: Understanding perceived risk. In P. Slovic (Ed.) *The perception of risk* (pp. 137-153). Routledge.
- Sun, H., Yuan, F. & Meng, Q. (2024). Information dissemination behavior of self-media in emergency: Considering the impact of information synergistic-hedging effect on public utility. *Expert Systems with Applications*, 252. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2024.124110>.
- Tang, D. (2019). The New Situation of Marketing in the Self-Media Era-Taking Tik Tok as an Example. *2nd International Workshop on Advance in Social Science (IWASS 2019)*, Chengdu, China.
- Wang, W.Y. (2013). Weibo, framing, and media practices in China. *Journal of Chinese Political Science*, 18, 375-388. <https://doi.org/10.1007/s11366-013-9261-3>
- Yessenbekova, U.M. (2016). Promotion of national traditions by Kazakhstan mass media as a mean of ideological influence. *Indian Journal of Science and Technology* 9(9), 1-7. <https://doi.org/10.17485/ijst/2016/v9i9/86600>
- Yessenbekova, U.M., Turzhan O.I., Koshanova K.A., Yergemberdiyev, I.D., Kutym, B.K. (2020). Role of media in addressing the socialization problems of the younger generation: The case of Kazakhstan. *Media watch* 11(2), 348-355. https://doi.org/10.15655/mw_2020_v11i2_195659

Zenone, M., Ow, N. & Barbic, S. (2021). TikTok and public health: a proposed research agenda. *BMJ global health*, 6(11).

FTAMP: 12.21.91

Қытай мен Қазақстандағы жаңа медиа мен дәстүрлі медианың пандемия кезіндегі ақпарат тарату тиімділігінің салыстырмалы зерттеуі

Ю Ваньхан

әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан

email: yuwanhang78@gmail.com

Аңдатпа

Постақиқат дәуірінде эмоциялар мен ұстанымдар біртіндеп объективті фактілерден басым түсіп, қоғамдық қабылдауда негізгі факторларға айналууда. Бұл зерттеу Қытай мен Қазақстанды мысалға ала отырып, COVID-19 пандемиясы кезінде осы екі елдегі өзіндік медиа мен дәстүрлі медианың ақпарат таратудағы айырмашылықтарын сауалнама арқылы салыстырып, талдайды. Сандық мазмұнды талдау мен аудиторияға сауалнама жүргізу нәтижесінде Қытайда өзіндік медиа жеделдігі мен интерактивтілігі арқылы індет туралы ақпаратты жылдам таратқаны, алайда эмоционалдық сипаттағы кейбір мазмұн қауесеттердің таралуына ықпал еткені анықталды. Дәстүрлі медиа болса, саясаттық реттеу мен бақылауға бағынғанымен, жоғары үйлесімділік көрсетіп, қоғамдық сенім тұрғысынан басым болды. Қазақстанда дәстүрлі медиа ресурстарының салыстырмалы түрде шоғырлануына байланысты індеттің алғашқы кезеңінде дәстүрлі медианың беделі жоғары болды. Алайда жаңа медиадағы ақпараттың бытыраңқылығы мен қарама-қайшылығы, реттеудің әлсіздігіне байланысты, ресми ақпаратқа деген қоғамдық сенімді әлсіретті. Зерттеу бұдан әрі екі елдегі аудиторияның медиаға деген сеніміндегі айырмашылықтарға саяси мәдениет, медиа экологиясы және ақпараттық басқару үлгісі әсер ететінін көрсетеді: Қытай халқы дәстүрлі медиаға институционалдық тәуелділік танытса, Қазақстандағы жастар шекаралық өзіндік медиа арқылы алуан түрлі ақпаратты алуды жөн көреді. Бұл зерттеу трансұлттық контекстердегі постақиқат коммуникация тетіктерін салыстырудың жаңа қырларын ашып, қоғамдық денсаулық сақтау саласындағы төтенше жағдайлар кезіндегі ақпараттық басқару стратегияларын жетілдіру жолдарын ұсынады.

Кілт сөздер: жаңа медиа, дәстүрлі медиа, COVID-19, Қазақстан, Қытай.

МРНТИ: 12.21.91

Сравнительное исследование эффективности распространения информации о пандемии в новых и традиционных СМИ в Китае и Казахстане

Ю Ваньхан

Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

email: yuwanhang78@gmail.com

Аннотация

В эпоху постправды эмоции и позиции постепенно начинают преобладать над объективными фактами, становясь основными факторами общественного восприятия. Используя Китай и Казахстан в качестве примеров, данное исследование сравнивает и анализирует различия в эффективности распространения информации о COVID-19 в этих двух странах с помощью новых и традиционных СМИ, основываясь на анкетировании. С помощью количественного контент-анализа и опросов аудитории

выяснилось, что в Китае самодеятельные СМИ благодаря оперативности и интерактивности быстро распространяли информацию об эпидемии, но из-за избыточной эмоциональности часть контента способствовала распространению слухов. Традиционные СМИ, несмотря на государственное регулирование и контроль, продемонстрировали большую согласованность и пользовались более высоким уровнем общественного доверия. В Казахстане, в связи с относительной концентрацией ресурсов традиционных СМИ, их авторитет сохранялся на раннем этапе эпидемии, однако фрагментарность и противоречивость информации в самодеятельных СМИ на фоне слабого регулирования ослабили доверие публики к официальной информации. Исследование также показывает, что различия в уровне доверия аудитории к СМИ в двух странах зависят от политической культуры, медиасреды и модели информационного управления: китайская публика институционально больше зависит от традиционных СМИ, тогда как молодежь в Казахстане предпочитает получать разнообразную информацию через трансграничные самодеятельные платформы. Это исследование предлагает новые подходы к сравнительному анализу механизмов коммуникации в условиях постправды в транснациональном контексте и дает рекомендации по оптимизации стратегий информационного управления в условиях чрезвычайных ситуаций в области общественного здравоохранения.

Ключевые слова: новые медиа, традиционные медиа, COVID-19, Казахстан, Китай.

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v55i1.001>

FTAMP: 19.45.91

Медиадискурстағы АЭС: ақпараттық күн тәртібін қалыптастырудың ерекшеліктері мен қоғамдық қабылдауға әсері

Асель Мергенова
SDU University, Қаскелең, Қазақстан
email: 241308001@sdu.edu.kz

Аңдатпа

2024 жылдың 2 қыркүйегінде Қ.К. Тоқаев елдегі алғашқы атом электр станциясының құрылысына қатысты референдумның уақытын жариялады. Сол уақыттан бастап бұл жайт медиа кеңістікте көрініс тапқан ауқымды қоғамдық пікірталастарды тудырды. Бұл зерттеу елімізде мемлекет тарапынан қаржыландырылатын және тәуелсіз БАҚ өкілдерінің АЭС салу мәселесі бойынша халыққа ақпаратты ұсынуын зерттеу үшін күн тәртібін құру теориясын арқау етеді. Себебі мақалада қазіргі медиа дискурс шеңберінде Қазақстанда АЭС салу тақырыбы бойынша ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру ерекшеліктерін анықтау, сондай-ақ оның қоғамның қабылдауына әсерін зерттеу мақсаты көзделді. Атап айтқанда, зерттеу келесі сұрақтарға жауап іздейді: «Мемлекетке тәуелді және тәуелсіз БАҚ өкілдерінің АЭС салуға қатысты күн тәртібі қандай?», «Орыс және қазақтілді аудиторияға да бірдей ақпарат таратылды ма?». Осы мақсатта мақала екі жетекші БАҚ-тың қазақ және орыстілді жаңалықтар сайттарына контент анализ жүргізді. Олардың біреуі толықтай үкіметтен қаржыландырылса, екіншісі тәуелсіз БАҚ. Бірінші бұқаралық ақпарат құралдары – «Егемен Қазақстан» қазақ тілінде ақпарат тарататын жаңалықтар сайты және орыс тілінде хабар таратушы – «Казахстанская правда» сайты; ал екінші БАҚ өкілдері – «Vlast.kz» сайтының қазақ және орыстілді порталы. Мәселенің тұтас бейнесін көру үшін референдумға дейінгі екі апта аралығындағы мақалалар мен жаңалықтар талданды. Себебі соңғы екі аптада салыстырмалы түрде БАҚ тарапынан ақпараттық таратылым көп болды. Барлығы $n=12$ жаңалық мақалалар сарапталды. Тандалған әр БАҚ-тан үш мақаладан қарастырылды. Оның нәтижесі бойынша референдумға дейінгі екі апта ішінде мемлекеттік қаржыландырудағы БАҚ-тардың күн тәртібі АЭС құрылысына қатысты қолдау сипатында болды деген болжам расталды.

Кілт сөздер: Күн тәртібін құру, фреймнің құру, АЭС, Егемен Қазақстан, Казахстанская правда, Vlast.kz

Кіріспе

Қазіргі қоғамда бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ) саяси процестерді қалыптастыру мен мемлекеттік биліктің шешімдерін заңдастыруда маңызды рөл атқарады. Қазақстанда медиа биліктің бақылауындағы негізгі құралдардың бірі ретінде қызмет етіп, саяси күн тәртібін анықтау және қоғамдық пікірге ықпал ету механизмдерінің ажырамас бөлігі. Бұл үдерісте билік күн тәртібі (agenda-setting) және фреймнің (framing) теорияларын тиімді пайдаланып, өз мүдделерін жүзеге асыруға бағытталған ақпараттық кеңістік құрады (McCombs & Shaw, 1972).

Күн тәртібі теориясы БАҚ арқылы қоғамдық назарды белгілі бір мәселелерге бағыттауды білдіреді. Осы тәсілдің көмегімен билік халықтың назарын өзекті деп танылған тақырыптарға шоғырландырып, шешім қабылдау процесіне ықпал етеді. Мысалы, экономикалық реформаларға байланысты өзгерістер немесе ұлттық қауіпсіздік мәселелері БАҚ-та жиі талқылана отырып, олардың маңыздылығы жоғары етіп көрсетіледі. Бұл тәсіл билікке назарды өзіне қолайлы тақырыптарға аударуға мүмкіндік береді (McCombs & Shaw, 1972). Ал фреймнің теориясы белгілі бір тақырыпты көрсетудің ерекше жолын қамтиды. БАҚ бір оқиғаны әртүрлі ракурста ұсынып, оны қоғам үшін маңызды немесе екінші дәрежелі етіп көрсетуге қабілетті. Мысалы, әлеуметтік

реформалар халыққа «қоғамдық игілікке арналған қадамдар» ретінде көрсетілуі мүмкін, ал сыни пікірлер еленбеуі немесе назардан тыс қалуы ықтимал (Entman, 1993). Бұл фреймнің құралдары биліктің саяси әрекеттерін халық арасында қолдаудың жоғары деңгейін қамтамасыз етуге бағытталады.

Қазақстанда мемлекеттік бақылаудағы БАҚ халыққа үкіметтік шешімдердің маңыздылығын көрсетуге қызмет етеді. Сонымен қатар ақпараттық кеңістікте альтернативті көзқарастар мен оппозициялық идеяларды шектеу арқылы билік өз шешімдерін заңдастырады (Freedom House, 2023). Мысалы, тәуелсіз журналистерге қысым көрсету, цензура немесе оппозициялық БАҚ-ты жабу арқылы қоғамдық пікірді монополизациялау орын алуда.

Мемлекеттік БАҚ қоғамның күн тәртібін қалыптастыруда үкіметке тиімді құрал ретінде қызмет етеді. Үкімет шешімдерін оң қырынан көрсету, сыни пікірлерді шектеу әрі маңызды саяси оқиғаларды «халық игілігі» тұрғысынан жариялау - ақпараттық кеңістікті биліктің мүддесіне сай қалыптастыруға мүмкіндік береді (Freedom House, 2023). Яғни, мемлекеттік БАҚ тарапынан билік шешімін қолдау сипатындағы мақалалар жариялайды. Сондықтан бұл мақалада жоғарыда аталған теорияларды негізгі ала отыра, мемлекеттің БАҚ арқылы 2024 жылдың саяси маңызы бар тақырыптардың бірі - АЭС тақырыбын қоғамның санасына қалыптау үшін қандай мақалалар жариялағандығын анықтадық.

АЭС салу мәселесіне кіріспе

Энергетикалық қауіпсіздік кез келген мемлекет және Қазақстан үшін де негізгі міндеттердің бірі. Себебі атом электр станциялары (АЭС) елдің энергетикалық қауіпсіздігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқара отырып, Қазақстанның энергетикалық инфрақұрылымының негізгі элементтерін құрайды. Ішкі энергияны тұтынудың өсуі - таза энергия көздерін іздеу мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Соңғы жылдары, әсіресе жаһандық климаттық өзгерістер мен тұрақты энергия көздеріне көшу жағдайында, атом энергетикасына қатысты мәселелер үкіметтер деңгейінде де, қоғамдық дискурста да қызу пікірталастардың тақырыбына айналды.

Мемлекеттік билік электр энергиясының өсіп келе жатқан қажеттіліктерін қанағаттандыру және көмір электр станцияларына тәуелділікті азайту үшін атом электр станцияларын салу жоспарын бірнеше рет жариялады. 2023 жылдың 1 қыркүйегінде елдегі алғашқы атом электр станциясының құрылысына қатысты Қ.К. Тоқаев халыққа жолдауында сөз қозғады. Кейін 2024 жылдың 2 қыркүйегінде Қ.К. Тоқаев елдегі алғашқы атом электр станциясының құрылысына қатысты референдумның уақытын жариялаған еді. Бұл оқиға медиа кеңістікте көрініс тапқан ауқымды қоғамдық пікірталастарды тудырды. Бір жағынан, АЭС электр энергиясын тұрақты жеткізуді қамтамасыз етудің перспективалы және тиімді тәсілі ретінде қарастырылады, екінші жағынан, әсіресе Қазақстанның Семей ядролық полигоны түріндегі тарихи тәжірибесін ескере отырып, экологиялық қауіпсіздікке, радиация тәуекелдеріне және ықтимал апаттарға қатысты халық арасында елеулі алаңдаушылық туғызды. Бұдан бөлек, Чернобыль мен Фукусима сияқты апаттарды қоса алғанда, тарихи контексттің ықпалында бұл атом электр станцияларына қатысты ерекше қорқыныш пен біржақтылықты қалыптастырады (Сұлтанов, 2023). Сондықтан АЭС-тің құрылысы – бұл белсенді қоғамдық талқылаулар мен медиа дискурста әртүрлі әңгімелердің қалыптасуын тудыратын күрделі және даулы процесс болды. Қазақстанда БАҚ-тардың АЭС салу тақырыбын қолдайтын ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру ерекшеліктерін қолдану арқылы атом энергетикасын оң көзқарастағы қоғамдық қабылдауға итермелеу мәселесі туындады.

Жалпы ақпараттық белгісіздік пен сенімді ақпараттың жетіспеушілігі жағдайында Қазақстанның медиа ландшафтында атом энергетикасы төңірегінде әңгімелер қалай қалыптасатынын және олардың қоғамның пікіріне қалай әсер ететінін түсіну маңызды. Ал атом электр станциясының құрылысы сияқты өткір мәселелерде қоғамдық пікірді қалыптастыру бұл тақырыптың медиада қалай жарияланғанына тікелей байланысты. Медиа дискурс ақпараттық күн тәртібін құруда, пікірлер қалыптастыруда шешуші рөл атқарады (Balockaite & Rinkevicius, 2009).

Бұл мақала Қазақстандағы атом электр станциясының айналасында ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру ерекшеліктерін қолдану арқылы атом энергетикасын оң көзқарастағы қоғамдық қабылдауға әсерін зерттеуге бағытталған. Осы тұрғыда мемлекетке тәуелді және тәуелсіз БАҚ өкілдерінің АЭС салуға қатысты күн тәртібі қандай? Орыс және қазақтілді аудиторияға да бірдей ақпарат таратылып жатыр ма? Бұл зерттеуде осы сұрақтарға жауап іздеп, еліміздегі екі жетекші БАҚ-тың қазақ және орыстілді жаңалықтар сайттарына контент анализ жүргізді. Олардың біреуі толықтай үкіметтен қаржыландырылса, екіншісі тәуелсіз БАҚ: «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» мен «Vlast.kz» сайтының қазақ және орыстілді порталдары АЭС салу тақырыбында қандай ақпарат тарататынын анықтадық.

Негізгі зерттеу нысанына алынған материалдар - референдумға дейінгі 2 апта аралығындағы мақалалар мен жаңалықтар. Себебі соңғы екі аптада салыстырмалы түрде БАҚ тарапынан ақпараттық таратылым көп болды.

Әдебиетке шолу

Бұл зерттеу елімізде мемлекет тарапынан қаржыландырылатын және тәуелсіз БАҚ өкілдерінің АЭС салу мәселесі бойынша халыққа ақпаратты ұсынуын зерттеу үшін күн тәртібін құру теориясын арқау етеді. Себебі мақалада қазіргі медиа дискурс шеңберінде Қазақстанда АЭС салу тақырыбы бойынша ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру ерекшеліктерін анықтау, сондай-ақ оның қоғамның қабылдауына әсерін зерттеу мақсаты көзделді.

Күн тәртібі теориясы - жекелеген адамдарды баспасөз және теледидар арқылы көретін кейбір құбылыстар мен оқиғаларды басқалардан маңыздырақ деп санауға мәжбүрлейді. БАҚ иесі бұқараға не таралатынын шешеді. Сол ақпарат белгілі бір уақытқа БАҚ-тың күн тәртібіне айналады. Баспасөз саяси проблемаға қаншалықты көңіл бөлетіні мен аудиторияның осы мәселені қаншалықты маңызды деп санайтындығы арасында сәйкестік пайда болады. Аудиторияға қандай шешім шығару керек екенін ұсынбайды. Бірақ не туралы ойлауы керек және шешімін табуы тиіс мәселелер қандай екенін айтады (Черных, 2008). Ал Коэнның айтуынша (1963), бұл теория бұқаралық ақпарат құралдарының проблема ретінде көрсететін екпіні мен бұқаралық ақпарат құралдарының аудиториясы мен жұртшылықтың реакциясын байланыстырады. Жалпы күн тәртібін белгілеу теориясы бұқаралық ақпарат құралдарының сайлау кезіндегі саяси мінез-құлық үлгісін өзгертуге қалай әсер ететінін түсіндіруден басталған. Жалпы аталмыш теория бұқаралық ақпарат құралдарының белгілі бір оқиғаны өздерінің медиа аудиториялары үшін қалай бояйтындығын да қамтиды (Matsaganis & Payne, 2005).

McCombs (2008) осы тұжырымдаманы өзінің зерттеулерінде тереңінен талдап, медиа арқылы қоғамның назарын аудару мақсатында тақырыптардың таңдалуы ақпараттық күн тәртібін қалыптастыруда негізгі құрал екендігін атап өтеді. Сондықтан АЭС мәселесі де медиа дискурсында осы тұжырымдама бойынша қарастырылуы қажет. Себебі АЭС-ке қатысты ақпарат, оның қауіпсіздігі мен экологиялық әсері медиа арқылы қоғамның күн тәртібіне еніп, белгілі бір маңыздылыққа ие болады. АЭС-ке қатысты ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру, оған деген

қоғамдық қабылдауды айқындауға ықпал етеді.

АЭС тақырыбын БАҚ-та көтеру кезінде олардың таңдалуы мен медиа контексті, ақпараттың ұсынылуы қоғамның АЭС-ке деген көзқарасына әсер етуі мүмкін. Мысалы, ақпараттық жаңалықтардың айқын әрі нақты болуы немесе керісінше, теріс контексте ұсынылуы азаматтардың атом энергиясына деген үрейін немесе сенімін қалыптастырады (McCombs, 2008). БАҚ-тың осындай рөлі ақпараттық күн тәртібін қалыптастырып, халықтың назарын қажетті мәселелерге аударады екен. Ал Zukas (2018) зерттеуіне сәйкес, журналистер АЭС тақырыбына қатысты дискурсты қалыптастырмайды, яғни өз бетінше терең зерттеп, талдаудан гөрі, көбінесе ақпарат таратушы рөлін атқарады. Олар жаңалықтарды негізінен саясаткерлерден, мемлекеттік қызметкерлерден немесе энергетика саласының өкілдерінен алады. Сондай-ақ, ресми атағы мен ғылыми дәрежесі бар сарапшылардың пікіріне сүйенеді. Бұған қоса, ядролық компаниялардың қоғаммен байланыс және стратегиялық коммуникация арқылы жасаған ықпалы да журналистердің материалдарына әсер етуі мүмкін.

Келесі Катц пен Лазарсфельд (1955) зерттеулеріне сүйенетін болсақ, олардың айтуынша, бұқаралық және тұлғааралық қарым-қатынас арасында байланыс бар. Бұқаралық ақпарат құралдары коммуникация процесінде үстемдік етеді, өйткені жаңалықтар оған назар аударудың арқасында маңыздылыққа иелік етеді. Көпшілік алдында түсіндірілетін шындық аспектілері (жаңалықтар фреймиңі) әлеуметтік мәнге ие болады. Олар белгілі бір қоғамда талқыланатын және дискурстың да, әлеуметтік шындықтың құрылысының да жалғасуына кепілдік беретін фактілер (мысалы, жаңалықтар) болып саналады. Медиадағы фреймдеу әлеуметтік нормалар мен құндылықтардан, медиа ұйымдарының ішкі ережелерінен, мүдделі топтардың ықпалынан, журналистік тәжірибелерден және саяси бағыттардан әсер алады (Mercado-Sáez, Marco-Crespo & Álvarez-Villa, 2019). Ядролық мәселелерге қатысты фреймдерді қалыптастыруға бұл саланың мүдделі өкілдері белсенді атсалысады. Олар ядролық энергетиканың маңыздылығын дәлелдеу үшін әртүрлі әдістерді қолданады: насихаттау, қоғаммен байланыс, жарнама, журналистермен сұхбаттар, мақалалар жариялау және басқа да ақпараттық іс-шаралар (Gamson & Modigliani, 1989). Энтманның пікірінше (1993), фреймиң ұсынылған шындықтың белгілі бір аспектілеріне назар аударуды және оларға үлкен мән беруді білдіреді, сонымен бірге қарастырылып отырған мәселенің нақты анықтамасын, себеп-салдарлық байланыстарды түсіндіруді, моральдық бағалау мен қорғауды насихаттау үшін басқа ақпаратты өткізіп жібереді екен.

Осы тұста мысал ретінде Коэнның (1963) зерттеуін қарастырайық. Melber, Nealey, Hammersla & Rankin, (1977) зерттеуінде АЭС-тың жарылуы себебінен болған апаттардың БАҚ-та қалай ұсынылғанын және олардың қоғамға әсерін талдайды. АЭС-ке қатысты ақпараттың қорқынышты контексте берілуі адамдардың атом энергиясына деген қорқынышын арттыруы мүмкін дейді. Мүмкін, мемлекетке тәуелді БАҚ-тың АЭС-ке қатысты теріс мақала немесе жаңалықтар жарияламауының себебі осы шығар. Дегенмен оның айтуынша, ғылыми және техникалық ақпараттың дұрыс берілуі де өте маңызды. АЭС-тің экологиялық және қауіпсіздік аспектілерін түсіндіретін ғылыми зерттеулер мен техникалық мәліметтер көпшілікке түсінікті әрі сенімді түрде ұсынылса, бұл атом энергетикасына деген сенімді арттырады екен.

Бұқаралық ақпарат құралдары фреймиң (фреймиңдік интерпретация) арқылы мәселенің белгілі бір анықтамасын және оның ағымдағы түсіндірілуін алға тартады (Hepp, 2019). Фрейм жасау тұжырымдамасын Каллаган мен Шнелл (2005) «барлық саяси субъектілер, соның ішінде БАҚ тілдік белгілерді пайдалана отырып, мәселелерді анықтап, оларға мән беретін және оларды байланыстыратын процесс» деп қорытындылады. Негізгі фреймдер мемлекеттік саясат пікірталастарының шекарасын белгілейді. Осылайша, олар негізгі мәселенің не екенін анықтай отырып, әлеуметтік мәселе немесе шешім туралы ойлаудың белгілі бір әдісін ұсынады.

Бұқаралық ақпарат құралдары қоғамдық дискурсты теріс және оң салдары бар тәсілдермен қалыптастыра алады (McQuail, 2007). Бұқаралық ақпарат құралдарының оң да, теріс те әсер етуі мүмкін болғанымен, зерттеулер даулы мәселелердің бұқаралық ақпарат құралдарында жасалуын көбінесе қоғамдық мүддеден асып түсетінін көрсетеді деуге болады.

Ал Герман және Хомскийдің (1988) айтуынша, бұқаралық ақпарат құралдарының ақпаратпен манипуляциясы (фрейминдеу) неғұрлым күшті мүдделерге қызмет ету және басқа пікірді маргинализациялау әлеуметтік ғылымдарда жақсы қолданыста екен. Касперсон (1988) медиа манипуляциялары мен қоғамдық қабылдаудың өзгеруіне қатысты бірнеше теориялық тұжырымдар жасаған. Оның пікірінше, БАҚ-та ақпараттың контексті мен тәсілі қоғамдық пікірді тереңінен өзгертуі мүмкін. Мысалы, АЭС-тің қауіпсіздігі туралы мәліметтер ғылыми тұрғыда дұрыс ұсынылса, онда қоғамның қабылдауы позитивті болуы мүмкін. Алайда, БАҚ теріс немесе жалған ақпараттарды жариялаған жағдайда, бұл ақпараттар қоғамның атом энергетикасына деген сенімсіздігін күшейтеді дейді.

Ядролық технологиялар бұл қоғам арасында қайшылықты қоғамдық пікірді тудыратын дүниелердің бірі. Нисбет (2006) атом энергетикасы туралы пікірталаста былай дейді: "фреймиң атом энергетикасын жақтаушылардың да, даттаушылардың да қоғамдық пікірін ұлттық деңгейде басқаратын орталық құрылғы болады". Бұдан біз не түсінеміз? Әрине, күн тәртібі теориясы мен фреймиңнің ақпаратты халыққа жеткізудегі алар орны мен маңызының зор екенін түсіне аламыз. Осыған байланысты баспа құралдары әлеуметтік түсіндірудің маңызды көзі болып табылады.

Осы тұста Сингер мен Эндр (1993) зерттеулері бұқаралық ақпарат құралдарының атом энергетикасымен байланысты ықтимал ұзақ мерзімді тәуекелдерді елемейтінін көрсетті. Ал Гамсон мен Модильяни (1989) бұқаралық ақпарат құралдары атом энергиясын технологиялық прогрестің нәтижесінде пайда болатын артықшылықтар тұрғысынан тұжырымдайтынын анықтады. Ал Калли (2010) мұндай тұжырымдар қоғамдық талқылауды шектеуі немесе жоюы мүмкін дейді.

Теорияға түсіндірме

Күн тәртібі теориясын 1972 жылы Максвелл Маккомбс пен Дональд Шоу ұсынған. Олар АҚШ-тағы 1968 жылғы президенттік сайлау барысында жүргізген зерттеулерінде бұқаралық ақпарат құралдарының қандай тақырыптарға басымдық беретіні қоғам үшін сол мәселелердің маңыздылығын арттыратынын дәлелдеді (McCombs & Shaw, 1972). Бұл зерттеу БАҚ-тың қоғам пікіріне ықпал ету қабілетін көрсетіп, күн тәртібін белгілеу құбылысының ғылыми негізін қалады. Теорияның негізгі идеясы – бұқаралық ақпарат құралдары белгілі бір мәселелердің маңыздылығын тікелей анықтамаса да, қоғамның назарын қандай тақырыптарға аудару керектігін көрсетеді. Осылайша, БАҚ ақпараттың берілу жиілігі мен оны ұсыну тәсілдері арқылы адамдардың күнделікті өмірінде қандай мәселелерді маңызды деп қабылдайтынын қалыптастырады.

Теорияның екі негізгі деңгейі бар. Бірінші деңгейі БАҚ назар аударатын тақырыптарды анықтаса, екінші деңгейі сол мәселелердің қалай ұсынылатынын сипаттайды. Екінші деңгейде фреймиң тәсілі қолданылады, бұл белгілі бір оқиғалар мен құбылыстардың белгілі бір ракурстан көрсетілуін білдіреді. Бұл тәсіл ақпараттың берілу форматы мен контекстіне байланысты қоғамның белгілі бір тақырыпты қалай қабылдайтынына тікелей әсер етеді (Entman, 1993). Жалпы, фреймиң теориясын күн тәртібі теориясының құрамдас бөлігі ретінде қарастыруға болады.

Күн тәртібі теориясы әсіресе саяси науқандар кезінде, қоғамдық пікірді қалыптастыруда,

дағдарыс жағдайларында және әлеуметтік мәселелерді насихаттауда маңызды рөл атқарады. БАҚ белгілі бір тақырыптарды алдыңғы қатарға шығару арқылы қоғамдық пікірді бағыттап, адамдардың шешім қабылдауына әсер етуі мүмкін.

Әдіснама

Қазақстанда АЭС салу тақырыбы бойынша ақпараттық күн тәртібін қалыптастыру ерекшеліктерін анықтау, сондай-ақ атом энергетикасын қоғамдық қабылдауға медианың әсерін зерттеу мақсатына жету үшін төрт БАҚ өкілінің мақалаларына контент-анализ жүргіздік. Себебі біздің арқау етіп алған теориямыз бен тақырыпқа сәйкес жүретін әдістердің бірі – контент-анализ. Тақырыпты терең зерттеп, зерттеу сұрақтарына жауап алу мақсатында дәл осы әдіс түрі сәйкес келеді.

БАҚ мазмұнын статистикалық дәл өлшеуді білдіретін «контент-анализ» термині XIX ғ. соңы мен XX ғ. басында АҚШ-та пайда болды. Оның негізін қалаушылардың бірі ретінде **Гарольд Лассвеллді көрсетеді**. Оның еңбектері медиа мәтіндердегі мазмұнды талдауды, олардың ықпалы мен қоғамға әсерін зерттеудің алғашқы қадамдарын жасауға мүмкіндік берді. **Лассвелл** БАҚ арқылы жасалатын ақпараттық манипуляцияларды талдай отырып, контент-анализ әдісін «ақпараттық мазмұнның құрылымын жүйелі зерттеу» ретінде ұсынды. Криппендорфтың айтуынша (1980), мазмұнды талдау – мәтіндерден контекстке қайталанатын және жарамды қорытындылар жасауға арналған зерттеу әдісі. Сонымен қатар мәтіндер мен коммуникацияның басқа түрлерінен жүйелі, сенімді немесе негізді және қайталанатын қорытындылар жасауға арналған зерттеу әдісі (Drisko & Maschi, 2016).

Жалпы контент-анализ ақпараттық күн тәртібі теориясының төңірегінде БАҚ-тың қоғамдық пікірді қалыптастырудағы рөлін айқындайды. МакКомбс пен Шоу (2017) өздерінің алғашқы зерттеулерінде, БАҚ таңдаған және жиі жариялайтын тақырыптар қоғамның назарында болады және солар қоғамдық пікірді бағыттайды деп көрсеткен. Контент-анализ әдісі осы таңдауларды зерттеуге, БАҚ қай мәселелерді көп жариялап, қандай контексте көрсету арқылы қоғамдық пікірді қалыптастыратынын түсінуге мүмкіндік береді.

Зерттеу үшін кіріспеде айтып кеткенімдей, төрт БАҚ түрі таңдалды. Іріктеме **мемлекетке тәуелді немесе тәуелсіз болуы; тіл (аудитория); танымалдығы; секілді категориялар** арқылы жүзеге асты.

Таңдалған БАҚ атаулары: «Егемен Қазақстан» қазақ тілінде ақпарат тарататын жаңалықтар сайты және орыс тілінде хабар таратушы - «Казахстанская правда» сайты; ал екінші БАҚ өкілдері – «Vlast.kz» сайтының қазақ және орыстілді басылымы.

Бірінші және екінші іріктемеге сәйкес, Нусипов және Драгомир (2019) атты зерттеушілер қазақтілді газет «Егемен Қазақстан» және орыстілді «КазПравда» газетін Ақпарат және әлеуметтік даму министрлігіне тиесілі деп көрсетеді. Ал Vlast.kz – үздіктер қатарындағы жалғыз шынайы тәуелсіз жаңалықтар сайты. Ол азаматтық белсенді және журналист Вячеслав Абрамовқа тиесілі, ол бұрын MediaNet үкіметтік емес ұйымының директоры және АҚШ үкіметі қаржыландыратын ҰЕҰ Қазақстандағы Freedom House жергілікті кеңсесінің басшысы болған (Nussipov & Dragomir, 2019).

Сурет 1. Қазақстандағы медиа саласындағы негізгі ықпал етушілер**The key influencers in the media in Kazakhstan**

Direct & indirect influence	Operator	Prominent news media assets			
		TV	Radio	Print	Online
Government	Nur-Media	Astana TV	Radio NS	Liter	Liter.kz
	Teleradiokorporaciya Kazakhstan	Eurasia; Qazaqstan	Kazakh Radio		
	Agenstvo Khabar	Khabar			24.kz
	Kazkontent				Bnews.kz
	Mezhdunarodnoye Informacionnoye Agenstvo Kazinform				Kazinform.kz
	Respublikanskaya Gazeta Egemen Kazakhstan			Egemen Kazakhstan	
	Respublikanskaya Gazeta Kazakhstanskaya Pravda			KazPravda	
	Teleradiokompaniya Yuzhnaya Stolica	Almaty TV			
Baitasova Aidana, Abzhaparova Lyazzat, Satybaldin Timur, LLP Skytec	United Media Group			Forbes Kazakhstan	Forbes.kz
Abramov Vyacheslav	Izdatelstvo Vlast				Vlast.kz
International	Mezhdgosudarstvennaya Teleradiokompaniya MIR v	MIR			

Ескерту. Nussipov, Adil. 2019. "Media Influence Matrix: Funding Journalism in Kazakhstan." *Center for Media, Data and Society*

Сурет 2. Бюджеттік бағдарлама бойынша шығыстар

Расходы по бюджетной программе, всего ⁴						
Расходы по бюджетной программе	Единица измерения	Отчетный год	План текущего года	Плановый период		
		2016	2017	2018	2019	2020
Проведение государственной информационной политики	тысяча тенге	41 778 814,4	43 973 993	47 166 917	46 432 716	42 243 343

ТОО «Қазақ газеттері»	газеты «Ана тілі», «Экономика», «Ұйғыр айвази», журналы «Мысль», «Ақиқат», «Үркер»	149 766
РГП на ПХВ «Центр анализа и информации» Министерства информации и коммуникаций	Информационно-аналитическое и методическое сопровождение вопросов проведения государственной информационной политики	878 898
АО «Республиканская газета «Егемен Қазақстан»	газету «Егемен Қазақстан»	877 536
АО «Республиканская газета «Казахстанская правда»	газету «Казахстанская правда»	721 152

Ескерту. Меруерт Сыздықбекованың «БАҚ-тағы мемлекеттік ақпараттық тапсырыс» атты зерттеуінен

Үшінші іріктеме бойынша, Нусипов және Драгомир (2019) «Vlast.kz азаматтық қоғам белсендісі және журналистке тиесілі елдегі ең көп кіретін 10 веб-сайттың ішінде шын мәнінде тәуелсіз жаңалықтар сайты», - дейді. Ал «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская Правда» сайттары туралы айтар болсақ, Нусипов және Драгомирдің (2019) зерттеуінде көрсетілгендей, танымалдылық жағынан екі басылым да алғашқы орындарда:

Сурет 3. Қазақстандағы ең танымал газеттер, мамыр 2019

<i>The most popular newspapers in Kazakhstan, May 2019</i>	
Newspaper	Majority owner
Karavan	The First President
KazPravda	Government
Egemen Kazakhstan	Government
Vremya	Subharberdin Nurzhan, LLP Shanyrak Trade
Argumenty i Fakty	Turebayeva Bibigul
Express - K	Shahnovich Igor, Bekkulova Sholpan, LLP Vostok Impax
Zhas Alash	Atusheva Saltanat, Sarsenbay Ana
Liter	Government
Kapital	Mustafina Svetlana, Mustafin Sanzhar
Kursiv	User Saken

Source: CMDS survey, Almaty

Ескерту. Nussipov, Adil. 2019. "Media Influence Matrix: Funding Journalism in Kazakhstan." *Center for Media, Data and Society*

Жалпы зерттеу мерзімі 6 қазандағы референдумға дейінгі 2 апта аралығы, яғни 21.09.2024-04.10.2024. Іріктеме 21.09.2024 – 25.09.24; 26.09.2024 – 30.09.24; 01.10.2024 – 04.09.24 және ауқымды мақалалар деп қарастырылды. 5 қазанды қарастырмаған себеп – бұл күні ешқандай БАҚ

АЭС туралы мүлде ақпарат таратпады. Өйткені бұл күн референдум алдындағы «тыныштық күні» болды. Тыныштық күні – бұл дауыс берудің алдында өтетін күн, онда кез келген үгіт-насихат жұмыстарына тыйым салынады. Бұл күні кандидаттар мен партияларды ашық қолдау, көпшілік алдында сөйлеу немесе үгіт материалдарын таратуға рұқсат етілмейді.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу барысында таңдалған БАҚ өкілдерінің 6 қазандағы референдумға дейінгі 2 апта аралығында шығарған ауқымды мақалалары сараланды. Әр БАҚ-тан 3 мақаладан таңдалып, барлығы 12 мақала талданды. Контент-анализдің нәтижесінде, төмендегідей сандық көрсеткіштер мен категориялар анықталды.

Бірінші категория: Операциялық қызметкерлер, АЭС құрылысы және пайдалану (ұлттық, халықаралық деңгей), референдумға шақыру, мүдделі тараптар. Бұл категорияға арқау болған тірек сөздер: штаб мүшелері, АЭС салу, эксплуатация, халықаралық, жалпыұлттық, референдум.

Екінші категория: Энергетикалық қауіпсіздік. Бұл категория «қауіпті/қауіпсіз, стандарттар, нормаларды қадағалау» сияқты сөздердің арқасында қалыптасты.

Үшінші категория: Балама энергетика/ экология. Тірек сөздер: энергия, энергетика, көміртек.

Төртінші категория: Қоғам пікірі. Бұл тұста «құқық, пікір, қарсылық, жақтаушылар» сынды сөздер көп кездесті.

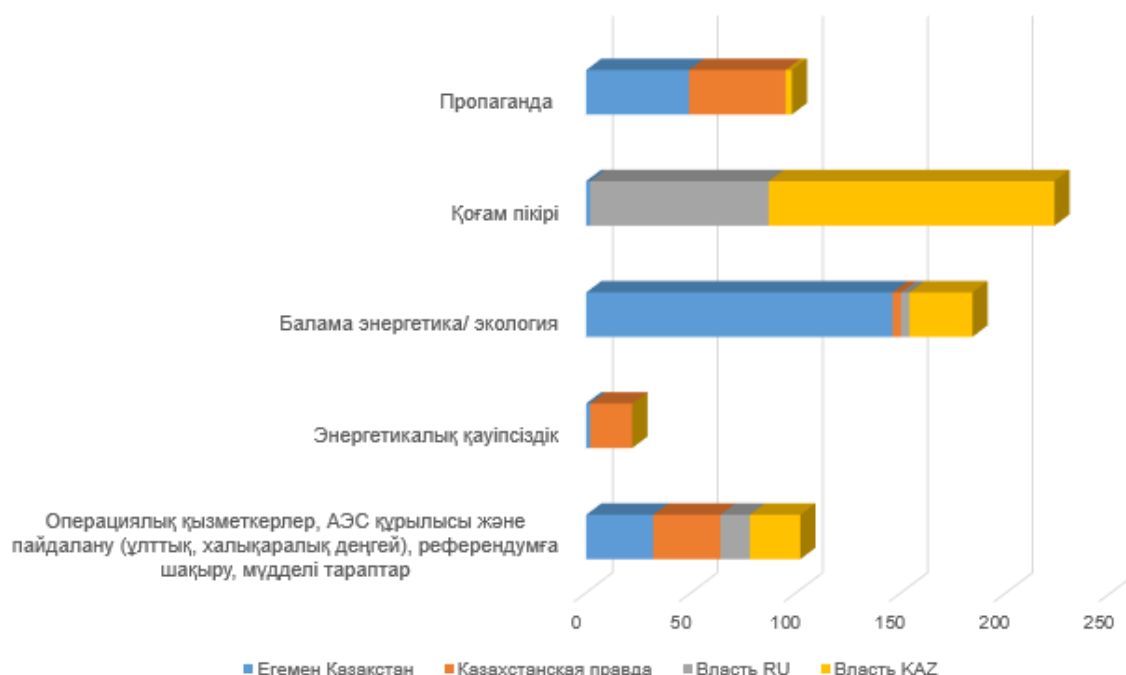
Соңғы категория: Пропаганда. Тірек сөздер: қолдау, маңызды, мүмкіндік, дамыту. 12 мақала бойынша контент-анализдің нәтижелері төмендегідей болды:

Кесте 1. Зерттеу нәтижелері бойынша контент-анализ әдісі арқылы құрылған категориялар мен БАҚ-та кездескен сөздердің сандық көрсеткіштері

№	Фреймнің тақырыбы	Кілт сөздер	Егемен Қазақстан	Казахстанская правда	Власть RU	Власть KAZ
1	Операциялық қызметкерлер, АЭС құрылысы және пайдалану (ұлттық, халықаралық деңгей), референдумға шақыру, мүдделі тараптар	штаб мүшелері, АЭС салу, эксплуатация, халықаралық, жалпыұлттық, референдум	32	32	14	24
2	Энергетикалық қауіпсіздік	қауіпті/қауіпсіз, стандарттар, нормаларды қадағалау	2	20	0	0
3	Балама энергетика/ экология	энергия, энергетика, көміртек,	146	4	4	30
4	Қоғам пікірі	құқық, пікір, қарсылық, жақтаушылар	2	0	85	136
5	Пропаганда	қолдау, маңызды, мүмкіндік, дамыту	49	46	0	3

Ескерту. Автордың зерттеу нәтижелеріне сәйкес жасаған кестесі

График 1. Зерттеу нәтижелері бойынша контент-анализ әдісі арқылы құрылған категориялар мен БАҚ-та кездескен сөздердің сандық көрсеткіштерінің графигі

Ескерту. Автордың зерттеу нәтижелеріне сәйкес жасаған графигі

Алғашқы фрейм негізінен мемлекетке тәуелді ақпарат құралдарында («Егемен Қазақстан», «Казахстанская правда») белсенді талқыланған. Тіпті контент-анализ талдауы нәтижесі бойынша сандық көрсеткіштері тепе-тең болды. Бұл үкіметтің АЭС құрылысына қатысты ұстанымын қолдауымен байланысты. Себебі «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» сайтында жарияланған мақалалардың барлығы АЭС құрылысын салуды қолдау мәнінде жазылған. Тақырыптарының өзі соны айқындайды: «АЭС: сенімді энергия көзі», «АЭС игілігін барша жұрт көреді», «АЭС – энергетикалық қауіпсіздік», «Атомный» прирост. Почему в мире активно строят АЭС». Мысалдар келтірер болсақ, «штаб мүшелері өңірдегі сарапшылар қауымдастығымен кездесуде жалпыұлттық референдум елдің дамуы жолында шешуші мәнге ие екенін айтады» дейді (Егемен Қазақстан, 2024). Сонымен қатар халықты, әсіресе жастарды референдумға шақыру мәнінде «ел болашағына ықпал ететін мәселе күн тәртібіне шығарылған референдумға жастардың белсенді қатысуы маңызды рөл атқарады» (Егемен Қазақстан, 2024). Ал «КазПравда» (2024) референдумды «проведение референдума по вопросу строительства атомной электростанции может стать важным этапом» дейді. Келесі тәуелсіз басылымдарға келер болсақ, **Власть KZ** тәуелсіз басылымы да бұл тақырыпты аз болса да назарға алған, салыстырмалы түрде Властің орыстілді сайтына қарағанда көбірек көрсеткіштерге ие. Неге десеңіздер, бұл «референдум» кілт сөзінің көптеп кездесуінен болып отыр. Жалпы тақырыптарына да тоқталар болсақ, тәуелсіз БАҚ-тың АЭС-тің салынуына қатысты теріс пікірде екендігін және референдумға қатысты пропагандалық жұмыстардың жүріп жатқандығын сынға алғандығын көруге болады. Мысалы, «Қабылданып қойған шешімді заңдастыру ғана», «Атомная пропаганда» атты мақалаларында билікті және референдумға қатысты жүріп жатқан үгіт-насихатты сынға алады.

Келесі қарастырылған категория – «Энергетикалық қауіпсіздік». Бұл тақырып бойынша тәуелсіз БАҚ өкілдері мүлде материал жарияламаған. Мұның себебі, біріншіден, олардың жалпы

АЭС құрылысына қарсы ұстанымы болуы мүмкін, екіншіден, олардың назарын референдумның әділ өтуіне ықпал жасау мен дауыс беру процесін бақылау мәселесіне аударуы ықтимал. Яғни, тәуелсіз БАҚ үшін АЭС-тің энергетикалық қауіпсіздікке әсерінен гөрі, оның әлеуметтік және саяси қырлары басымырақ болған сияқты.

Ал мемлекеттік БАҚ өкілдеріне келетін болсақ, «Егемен Қазақстан» мен «Казахстанская правда» сайттарын салыстырғанда, бұл мәселе бойынша екі түрлі ақпарат ұсынылатыны байқалады. Атап айтқанда, «Энергетикалық қауіпсіздік» тақырыбы қазақтілді аудиторияға көбірек бағытталған. Себебі Қазақстан халқының басым көпшілігін қазақтар құрайды және ел мен ұрпақ қауіпсіздігі туралы мәселелерде белсенділік танытатын да – негізінен қазақтілді қауым. Осыған байланысты, қазақтілді басылымдарда АЭС-тің ұлттық қауіпсіздікке қосар үлесі ерекше атап көрсетіледі.

Мысалы, жоғарыда мысал ретінде келтірілген «АЭС – энергетикалық қауіпсіздік» атты мақалада: *«Таяуда «Ranking» порталы АЭС-тің тиімділігі мен ықтимал зиянды тұсын таразылап, халықаралық тәжірибеден сүбелі мысалдар келтіріп, мәлімет жария етті»* деп көрсетілген (Егемен Қазақстан, 2024). Бұл мақалада АЭС-тің ел экономикасы мен энергетикалық тәуелсіздігі үшін маңыздылығы әлемдік тәжірибе тұрғысынан талқыланып, оның Қазақстан үшін тиімділігі жан-жақты сипатталады. Мұндай материалдардың негізгі мақсаты – қоғамдағы алаңдаушылықты азайтып, АЭС-тің қауіпсіздік стандарттарына қатысты күмәнді сөйіс болуы мүмкін.

Дегенмен мемлекеттік БАҚ-та балама пікірлердің берілуі өте шектеулі. Барлық материалдар негізінен АЭС-тің артықшылықтарын көрсетумен ғана шектеледі. Мысалы, АЭС құрылысына байланысты негізгі қауіптер, соның ішінде ядролық қалдықтарды сақтау мәселесі, технологиялық ақаулардың ықтималдығы немесе Чернобыль мен Фукусима апаттары сияқты сценарийлердің қайталану қаупі мүлде қозғалмайды. Сондай-ақ, АЭС құрылысының нақты шығындары, оны қаржыландыру көздері және болашақта экономикалық ауыртпалығы қандай болатыны туралы ашық талқылау жүргізілмейді.

Бұл мәселелерді негізінен тәуелсіз БАҚ көтеріп отырғанымен, олардың аудиториясы шектеулі, ал қазақтілді балама ақпарат тіпті аз. Бұл жағдай қоғамның белгілі бір бөлігі тек мемлекеттік БАҚ-тың біржақты ақпаратын тұтынатынын көрсетеді, ал АЭС туралы объективті әрі жан-жақты пікірталас жүргізу мүмкіндігі шектеледі.

Үшінші категория – «балама энергетика және экология» тұрғысынан алып қарағанда, «Егемен Қазақстан» сайты көш бастап тұр. Бұл платформада жарық көрген мақалалардың барлығы дерлік «көміртек деңгейін төмендету» мәселесіне ерекше назар аударып, АЭС-тің экологиялық тұрғыдан тиімділігін көрсетуге бағытталған. Басылым материалдарында парниктік газдардың азаюы мен энергетикалық қауіпсіздікке қол жеткізу тақырыптары жиі қозғалады.

Мысалы, сайттағы мақалаларда көмір, мұнай және газ сияқты дәстүрлі энергия көздерінің қоршаған ортаға тигізетін зияны айтылады. Энергетика секторының көмірқышқыл газы (CO₂) шығарындылары әлемдік деңгейде 40%-дан асып кететініне назар аударылған: *«энергетика секторының көмірқышқыл газы (CO₂) шығарындылары барлық жалаңаштық шығарындының 40%-дан астамын құрайды. Бұл оны климаттың өзгеруімен күрестегі ең өзекті мәселелердің біріне айналдырады. Атом электр стансаларының CO₂ шығарындылары небәрі 5,1-6,4 г/кВт·сағ құрайды, бұл атом энергетикасын электр энергиясын өндірудің экологиялық таза әдістерінің біріне айналдырады»* (Егемен Қазақстан, 2024). Бұл мәселені шешу үшін балама энергия көздерін дамыту, оның ішінде атом энергетикасының рөлін арттыру қажеттігі баса көрсетіледі.

Сонымен қатар «Егемен Қазақстан» басылымында АЭС-тің экологиялық тұрақтылыққа қосатын үлесі жайлы нақты ғылыми деректер келтіріледі. Жаңартылатын энергия көздерімен

салыстырғанда, атом энергетикасының үздіксіз және тұрақты энергия өндіру қабілетіне ие екендігі жиі аталып өтеді. Жел мен күн энергиясы ауа райына тәуелді болғандықтан, тұрақты қуат көзі ретінде АЭС-тің артықшылықтары баса көрсетіледі.

Бұған қоса, мақалада Қазақстанның халықаралық экологиялық міндеттемелерін орындау үшін атом энергетикасын дамыту қажеттігі туралы пікірлер беріледі. Осылайша, «Егемен Қазақстан» АЭС-ті экологиялық таза әрі балама энергия көзі ретінде көрсетіп, оның көміртек шығарындыларын төмендету мен энергетикалық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі ролін жан-жақты талқылайды.

Қоғам пікірі категориясына сәйкес, көріп тұрғандарыңыздай, тек тәуелсіз БАҚ өкілдері ғана халықтың пікіріне құлақ асып, олардың пікірлерін жариялауға тырысқан. Олар қоғамдағы қарсылықтар мен қоғамдық дискуссияларға ерекше назар аударып, бұл тақырыптарды кеңінен талқылаған. Жарияланған материалдарда жастардың қолдарына қолдау бағытындағы плакаттар ұстап шығуына қарсы пікірлер айтылып, үгіт-насихат іс-шараларының көптеп өткізіліп жатқанына баса назар аударылған. Сонымен қатар, тәуелсіз бақылаушылардың қысымға ұшырап жатқаны туралы да жазылған. БАҚ өкілдері АЭС құрылысына байланысты қоғамдық талқылаудың қалай өтіп жатқанын және биліктің бұл жобаны не себепті жүзеге асырғысы келетінін сарапшылармен талқылап, арнайы мақалалар жариялады. Ал мемлекетке тәуелді БАҚ бұл мәселеге мүлде назар аудармаған. Олардың қоғамдағы қарсылық пікірлерді елемеге тырысқаны – нөлдік көрсеткіштерден анық байқалады.

Соңғы айқындалған категория – пропаганда. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдары АЭС құрылысына қолдау білдіру мақсатында кең ауқымды үгіт-насихат жұмыстарын жүргізген. Мемлекеттік медиада атом электр станциясы Қазақстан үшін тиімді әрі стратегиялық маңызы жоғары жоба ретінде сипатталады. Бұл насихаттың басты бағыты – АЭС-тің елдің энергетикалық тәуелсіздігін қамтамасыз ететін маңызды қадам екенін көрсету. Осы мақсатта, БАҚ материалдарында еліміздің электр қуатына деген қажеттілігін өтеу, сыртқы энергия көздеріне тәуелділікті азайту мәселесі жиі қозғалады.

БАҚ-тағы жарияланымдарда АЭС экологиялық таза энергия көзі ретінде көрсетіледі. Көмір мен газ секілді дәстүрлі энергия көздеріне қарағанда, атом энергетикасы парниктік газдардың шығарылуын төмендететіні ерекше атап өтіледі. Бұл – климаттық өзгерістермен күрес және экологиялық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін тиімді шешім деген пікір алға тартылады. Сонымен қатар мемлекеттік медиада атом электр станциясының экономикалық даму мүмкіндігін арттыратыны туралы да жиі жазылады. АЭС құрылысының жаңа жұмыс орындарын ашу, инфрақұрылымды дамыту, инвестиция тарту сияқты артықшылықтары кеңінен насихатталған. Осы арқылы халықтың жобаға деген сенімін арттыру көзделген.

Мемлекеттік БАҚ-тың тағы бір негізгі аргументі – АЭС-тің жаңартылатын энергия көздерімен қатар өмір сүре алатын тұрақты энергия жүйесі екені. Яғни, күн және жел электр станцияларының әлеуетін дамыту қажеттігі мойындалғанымен, олардың бірқатар шектеулері бар екені де ескертіледі. Бұл шектеулердің ішінде ауа райының тұрақсыздығы, үздіксіз энергия өндіру мүмкіндігінің болмауы сияқты факторлар айтылады. Осылайша, АЭС – сенімді әрі тұрақты энергия көзі ретінде көрсетіледі.

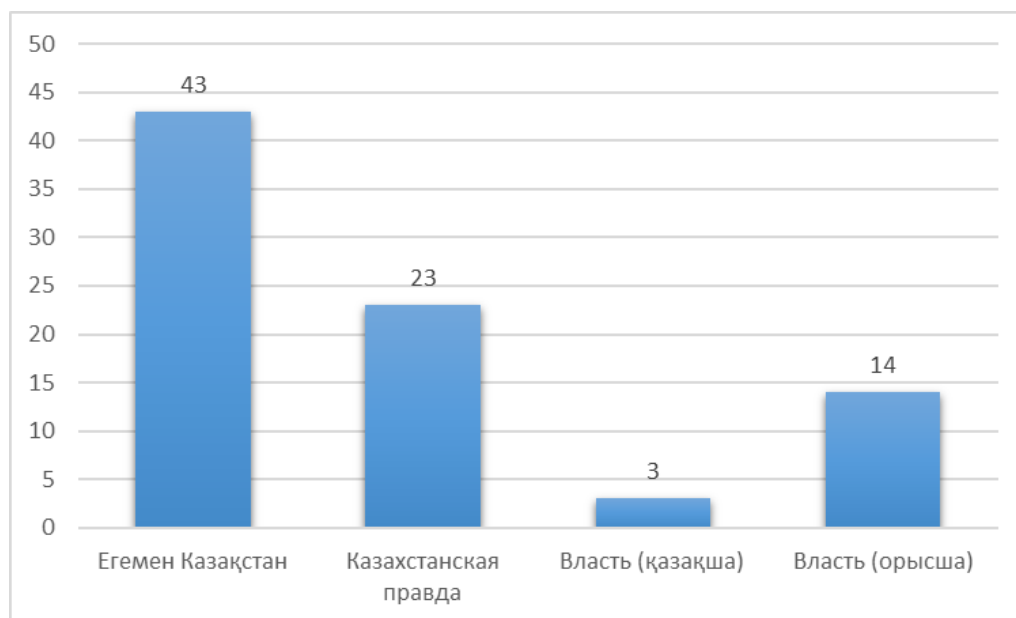
Бұдан бөлек, мемлекеттік медиада атом электр станциясы "Қазақстанның болашағы" ретінде бейнеленеді. Яғни, халықтың санасына АЭС тек экономикалық және технологиялық прогрестің символы ғана емес, елдің халықаралық аренадағы беделін арттыратын стратегиялық жоба ретінде ұсынылады. Бұл риторика Қазақстанның энергетикалық қауіпсіздігі мен технологиялық дамуын ұлттық жетістік ретінде көрсетуге бағытталған. Мұндай тәсіл, өз кезегінде, халықтың қолдауын арттыруға ықпал етуі мүмкін.

Дегенмен қазақтілді аудитория арасында альтернативті ақпараттың тапшылығы байқалады. Қазақтілді БАҚ-тағы ресурстардың аздығы, әсіресе Власть сияқты тәуелсіз сайттарда қазақша материалдардың жетіспеуі, балама көзқарастардың таралуына кедергі келтіреді. Бұл жағдай қоғамның үлкен бөлігін біржақты ақпарат ағынына тәуелді етіп, АЭС құрылысына қатысты сындарлы пікірталас жүргізу мүмкіндігін шектейді.

Қорытындылай келе, мемлекеттік БАҚ-тың негізгі мақсаты – АЭС-тің қажеттілігін жан-жақты насихаттау екені анық көрінеді. Энергетикалық тәуелсіздік, экологиялық тиімділік, экономикалық даму, халықаралық бедел сияқты факторлар басты аргумент ретінде қолданылады. Дегенмен альтернативті ақпараттың жетіспеуі, балама көзқарастардың жеткілікті деңгейде жарияланбауы қоғамдық дискуссияның біржақты болуына алып келеді. Бұл жағдай халықтың объективті ақпарат алу мүмкіндігін шектеп, АЭС-ке қатысты әртүрлі пікірлердің ашық талқылануына кедергі жасауы мүмкін.

Сонымен қатар 21.09.2024-04.10.2024 аралығында таңдалған БАҚ-та АЭС тақырыбында шыққан мақалалар санын қарастырып көрген едік, нәтижелер төмендегідей болды.

График 2. 21.09.2024-04.10.2024 аралығында таңдалған БАҚ-та АЭС тақырыбында шыққан мақалалар саны

Ескерту. Автордың зерттеу нәтижелеріне сәйкес жасаған графигі

Екі апта ішінде АЭС тақырыбында «Егемен Қазақстан» сайты 43 мақала, «Казахстанская правда» 23 мақала, Властің қазақтілді басылымы 3 ғана мақала жарияласа, орыстілді сайты 14 мақала жариялапты. Бұл жерден мемлекеттік БАҚ-тың орыстілді аудиторияға қарағанда қазақтілді аудиторияға үлкен фокус қоятынын көруге болады. Қазақтілді аудиторияның негізгі ақпарат көздері мемлекеттік БАҚ болғандықтан, АЭС тақырыбында олардың көбіне позитивті, насихаттық бағыттағы материалдар алу ықтималдығы жоғары. Мемлекеттік БАҚ-тың қазақтілді аудиторияға көбірек фокус қоюы белгілі бір саяси және мәдени контекстпен байланысты. Қазақтілді аудиторияның көпшілігі ұлттық құндылықтарға, мемлекеттік бастамаларға жақын болғандықтан, оларға бағытталған насихат тиімді болуы мүмкін. Бұл өз кезегінде, қазақтілді оқырмандар арасында АЭС-ті қолдау деңгейін арттырады. Ал оппозициялық немесе сыни материалдардың тек орыстілді платформаларда таралуы қазақтілді оқырманды біржақты

ақпаратпен шектеуге әкеледі. Ал тәуелсіз БАҚ-тың керісінше, қазақтілді аудиторияға қарағанда орыстілді оқырманға көбірек басымдық беретінін көре аламыз. Сонымен қатар оппозициялық көзқарастағы материалдарды оқу тек қана орыстілді аудитория үшін қолжетімді болуы да қынжылтады. Яғни тәуелсіз БАҚ-та қазақтілді аудитория үшін әзірге қазақ тіліндегі ресурс өте аз.

Қорытынды

Қорытындылай келе, талдау нәтижесі көрсеткендей, мемлекетке тәуелді және тәуелсіз БАҚ өкілдерінің АЭС салуға қатысты күн тәртібі екі түрлі бағытта қалыптасқан. Мемлекетке тәуелді БАҚ – «Егемен Қазақстан» мен «Казахстанская правда» – АЭС-ті экономикалық даму, энергетикалық қауіпсіздік және экологиялық шешім ретінде қолдау мақсатында үгіт-насихат жұмыстарын кеңінен жүргізуде. Бұл материалдарда АЭС құрылысы ел болашағының кепілі, стратегиялық маңызды қадам ретінде сипатталып, оның оң әсері ғана айтылады. Бұл сайттарда балама пікірлердің мүлде болмауы, АЭС құрылысына қатысты сындарлы қоғамдық пікірталасқа кедергі келтіреді. Сонымен қатар қазақтілді аудиторияға ерекше назар аударылуы, қазақтілді аудиторияның ақпаратты тек мемлекеттік көздерден алатындығын айғақтайды. Мемлекеттік БАҚ-тың басты күн тәртібі – АЭС-ті қолдауға бағытталған қоғамдық пікір қалыптастыру. Тәуелсіз БАҚ өкілдері «Власть» сайты, керісінше, АЭС құрылысына сынмен қарап, билік жүргізіп жатқан пропаганданы әшкерелеуге тырысады. Олардың күн тәртібінде референдумның әділдігіне күмән келтіру, АЭС құрылысының қоғамдық талқылаусыз қабылдануы және балама пікірлерге назар аудару бар. «Қабылданып қойған шешімді заңдастыру» немесе «Атомная пропаганда» сияқты мақалалар арқылы АЭС-тің салдары мен биліктің біржақты шешімдері сынға алынады.

Орыс және қазақтілді аудиторияға ақпарат тарату ерекшеліктеріне тоқталсақ, ақпарат таратуда мемлекеттік және тәуелсіз БАҚ арасындағы айырмашылық айқын көрінеді. Мемлекеттік БАҚ қазақтілді аудиторияға үлкен фокус қойып, АЭС-ті қолдауға бағытталған ақпаратты молынан таратуда. «Егемен Қазақстан» контенті қазақ аудиториясының елдік мүдде, қауіпсіздік, даму сияқты тақырыптарға сезімталдығын ескеріп, сенім қалыптастыруға негізделген. Мақалалардың басым көпшілігі АЭС-ті ұлттық жетістік ретінде ұсынады. Ал тәуелсіз БАҚ-тың сыни материалдары көбіне орыстілді аудиторияға бағытталған. Қазақтілді балама ресурстардың аздығы қазақ аудиториясын біржақты, мемлекеттік ақпаратпен шектеуде. Тәуелсіз көзқарастағы ақпараттың қазақ тілінде аз болуы қазақтілді қоғамның сыни пікірлерден хабарсыз қалуына себеп болып отыр.

Жалпы алғанда, мемлекетке тәуелді БАҚ қазақтілді аудиторияға АЭС-ті қолдауға бағытталған ақпарат таратып, күн тәртібін біржақты қалыптастырады. Ал тәуелсіз БАҚ орыстілді аудиторияға сындарлы ақпарат ұсынып, балама пікірлерді алға тартады. Ақпараттық теңсіздік жағдайында қазақтілді аудиторияға сыни көзқарас пен балама пікірлердің қолжетімділігін арттыру – шешімін күткен маңызды мәселе болып қалмақ.

Әдебиеттер тізімі

- Balockaite, R. & Rinkevicius, L. (2009). Nuclear power discourse in Lithuanian mass media and public opinion: attitudinal divergencies and the emerging talking and acting classes in the risk society. *Filosofija Sociologija*. 20, 259-270.
- Callaghan, K. & Schnell, F. (2005). *Framing American Politics*. University of Chicago Press.
- Cohen, B.C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton University Press.
- Culley, M., Ogley-Oliver, E., Carton, A. & Street, J. (2010). Media Framing of Proposed Nuclear Reactors: An Analysis of Print Media. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 20(6), 497–512. <https://doi.org/10.1002/casp.1056>
- Drisko, J., & Maschi, T. (2016). *Content Analysis*. Oxford University Press.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Freedom House. (2023). *Kazakhstan: Freedom in the World 2023 Country Report*. <https://freedomhouse.org/country/kazakhstan/freedom-world/2023>
- Gamson, W., Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. <http://ereserve.library.utah.edu/Annual/COMM/7000/Sun/mediadiscourse.pdf>
- Hepp, A. (2019). Katz/Lazarsfeld (1955): Personal Influence. 10.1007/978-3-658-21742-6_67.
- Herman, E. S., Chomsky, N. (1988). *Manufacturing consent: The political economy of the mass media*. Pantheon Book.
- Kasperson, R. (1988). The social amplification of risk: A conceptual framework. *Risk Analysis*. 8(2), 177–187.
- Katz, E., & Lazarsfeld, F. P. (1955). *Personal influence: the part played by people in the flow of mass communications*. The Free Press.
- Katz, E., Lazarsfeld, P.F. (1955). *Personal influence: The part played by people in the flow of mass communications*, The Free Press, New York
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. SAGE Publications, Inc.
- Matsaganis, M. D., & Payne, J. G. (2005). Agenda Setting in a Culture of Fear. *American Behavioral Scientist*.
- McCombs, M. (2008). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Polity Press.
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187. <http://www.jstor.org/stable/2747787>
- McCombs, M. & Shaw, D. (2017). The Agenda-Setting function of mass media. *The Agenda Setting Journal*, 36, 176-187.
- McQuail D., (2007). *McQuail's Mass Communication Theory* (6th ed.). Sage Publications.
- Melber, B. D., Nealey, S. M., Hammersla, J., & Rankin, W. L. (1977). *Nuclear power and the public: Analysis of collected survey research* (No. PNL-2430). Battelle Human Affairs Research Center.
- Mercado-Sáez, M. T., Marco-Crespo, E., & Álvarez-Villa, À. (2019). Exploring news frames, sources and editorial lines on newspaper coverage of nuclear energy in Spain. *Environmental Communication*, 13(4), 546–559. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1435558>
- Nisbet, M. (2006). Going Nuclear: Frames and Public Opinion about Atomic Energy. *Skeptical Inquirer*. https://skepticalinquirer.org/exclusive/going_nuclear_frames_and_public_opinion_about_atomic_energy/
- Nussipov, A. (2019). Media Influence Matrix: Funding Journalism in Kazakhstan. *Center for Media*,

- Data and Society*, <https://cmds.ceu.edu/article/2019-06-17/journalism-funding-kazakhstan-government-affair>
- Singer, E., Endreny, P. M. (1993). *Reporting on risk: How the mass media portray accidents, diseases, disasters, and other hazards*. Russell Sage. <https://www.russellsage.org/sites/default/files/ReportingonRisk.pdf>
- Zukas, K.J. (2018). No conflict, no coverage: Media misses repeal of nuclear energy moratorium. *Cogent Social Sciences*, 4 (1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1444909>
- «Атомный» прирост. Почему в мире активно строят АЭС. (2024, қыркүйек 25) *Казахстанская правда*. <https://kazpravda.kz/n/atomnyy-prirost-pochemu-v-mire-aktivno-stroyat-aes/> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- 24 нарушения законодательства о референдуме выявлено в Казахстане – Генпрокуратура. (2024, қазан 4) *Власть*. <https://vlast.kz/novosti/62106-24-narusenia-zakonodatelstva-o-referendume-vyavleno-v-kazahstane-genprokuratura.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Атомная пропаганда. (2024, қазан 2) *Власть*. <https://vlast.kz/politika/62075-atomnaa-propaganda.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- АЭС – сенімді энергия көзі. (2024, қыркүйек 27) *Егемен Қазақстан*. <https://egemen.kz/article/373094-aes-senimdi-energiya-kozi> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- АЭС – энергетикалық қауіпсіздік. (2024, қазан 2) *Егемен Қазақстан*. <https://egemen.kz/article/373386-aes-%E2%80%93-energetikalyq-qauipsizdik> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- АЭС игілігін барша жұрт көреді. (2024, қыркүйек 25) *Егемен Қазақстан*. <https://egemen.kz/article/372933-aes-igiligin-barsha-dgurt-koredi> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- АЭС салу қалай насихатталып жатыр? (2024, қазан 4) *Власть Qazaqsha*. <https://vlast.kz/vlast-qazaqsha/62109-aes-salu-kalaj-nasihattalyp-zatyr.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Без независимых наблюдателей результаты будут искажены. (2024, қыркүйек 27) *Власть*. <https://vlast.kz/politika/62025-bez-nezavisimyh-nabludatelej-rezultaty-budut-iskazeny.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Выбор в отношении строительства АЭС должен сделать сам народ. (2024, қыркүйек 28) *Казахстанская правда*. <https://kazpravda.kz/n/vybor-v-otnoshenii-stroitelstva-aes-dolzhen-sdelat-sam-narod/> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Қабылданып қойған шешімді заңдастыру ғана. (2024, тамыз 23) *Власть Qazaqsha*. <https://vlast.kz/vlast-qazaqsha/61562-kabyldanyp-kojgan-sesimdi-zadastyru-gana.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Международные стандарты в строительстве АЭС в Казахстане: гарантия безопасности и надежности. (2024, қазан 2) *Казахстанская правда*. <https://kazpravda.kz/n/mezhdunarodnye-standarty-v-stroitelstve-aes-v-kazahstane-garantiya-bezopasnosti-i-nadezhnosti/> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Сұлтанов, Қ. (2023). Қазақстандағы атом энергетикасының тарихы: сынақтардан орнықты дамуға дейін. *Қазақстан энергетика журналы*, 10(2), 45–60.
- Тәуелсіз бақылаушыларсыз нәтиже бұрмаланады. (2024, қазан 1) *Власть Qazaqsha*. <https://vlast.kz/vlast-qazaqsha/62060-tuelsiz-bakylaushylarsyz-ntize-brmalanady.html> Соңғы қаралған күні: 20.12.2024
- Черных, А. (2008). Социология массовых коммуникаций. Издательский дом ГУ ВШЭ. <https://id.hse.ru/data/2010/11/03/1223349159/1.2.pdf>

IRSTI: 19.45.91

Nuclear Power Plants in Media Discourse: Features of Agenda Formation and Influence on Public Perception

Assel Mergenova
SDU University, Kaskelen, Kazakhstan
email: 241308001@sdu.edu.kz

Abstract

On September 2, 2024, Kassym-Jomart Tokayev announced the date of the referendum on the construction of the country's first nuclear power plant. From that moment, this event sparked widespread public discussions in the media space. This study employs the agenda-setting theory to analyze how state-funded and independent media covered the issue of nuclear power plant construction in Kazakhstan. The article aims to identify the characteristics of agenda formation within the contemporary media discourse on nuclear power plant construction in Kazakhstan and examine its impact on public perception. In particular, the study seeks to answer the following questions: what kind of agenda do state-dependent and independent media promote regarding the construction of nuclear power plants? Is the same information disseminated to both Russian-speaking and Kazakh-speaking audiences? To achieve this goal, a content analysis was conducted on the Kazakh-language and Russian-language news websites of two leading media outlets. The first group consists of state-funded publications: Egemen Qazaqstan (a Kazakh-language news site) and Kazakhstanskaya Pravda (a Russian-language platform). The second group includes the independent publication Vlast.kz, which operates in both Kazakh and Russian languages. To obtain a comprehensive picture, articles and news reports from the two weeks preceding the referendum were analyzed, as this period saw a significant increase in media coverage. A total of n=12 news articles were examined, with three articles selected from each media outlet. The findings confirmed the hypothesis that in the two weeks leading up to the referendum, state-funded media predominantly promoted an agenda in favor of nuclear power plant construction.

Keywords: agenda-setting, framing, NPP, Egemen Qazaqstan, Kazakhstanskaya Pravda, Vlast.kz.

МРНТИ: 19.45.91

АЭС в медиадискурсе: особенности формирования информационной повестки и влияние на общественное восприятие

Мергенова Асель
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: 241308001@sdu.edu.kz

Аннотация

2 сентября 2024 года К.К. Токаев объявил дату референдума по строительству первой атомной электростанции (АЭС) в Казахстане. С этого момента данное событие вызвало широкие общественные дискуссии в медиaprостранстве. В этом исследовании используется теория формирования повестки дня для анализа того, как государственные и независимые СМИ освещали вопрос строительства АЭС. Цель статьи — выявить особенности формирования информационной повестки в рамках современного медиадискурса по теме строительства АЭС в Казахстане, а также изучить ее влияние на общественное восприятие. В частности, исследование стремится ответить на следующие вопросы: какую повестку

продвигают зависимые от государства и независимые СМИ в отношении строительства АЭС? и Одинаковая ли информация распространяется для русскоязычной и казахскоязычной аудитории?. Для достижения этой цели был проведен контент-анализ казахскоязычных и русскоязычных новостных сайтов двух ведущих СМИ. Первое – государственные издания «Егемен Қазақстан» (казахскоязычный новостной сайт) и «Казахстанская правда» (русскоязычный ресурс). Второе – независимое издание «Vlast.kz», представленное как на казахском, так и на русском языках. Для получения целостной картины были проанализированы статьи и новости за две недели до референдума, так как в этот период наблюдалась высокая интенсивность информационного освещения. Всего было рассмотрено n=12 новостных статей (по три от каждого СМИ). Результаты подтвердили гипотезу о том, что в течение двух недель до референдума государственные СМИ продвигали повестку в поддержку строительства АЭС.

Ключевые слова: формирование повестки дня, фрейминг, АЭС, Егемен Қазақстан, Казахстанская правда, Vlast.kz.

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v55i1.002>

FTAMP: 19.45.91

2024 жылғы батыс өңірлеріндегі су тасқынын көрсетудегі қазақстандық БАҚ-тың рөлі

Акерке Оралбек

SDU University, Қаскелең, Қазақстан

email: 241309001@sdu.edu.kz

Аңдатпа

Бұл зерттеу 2024 жылғы Батыс Қазақстандағы су тасқынын көрсету барысында мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарының рөлін күн тәртібін орнату және фрейминг теориясы аясында қарастырады. Табиғи апаттар туралы медиадағы жарияланымдар үкіметтің әрекетіне, төтенше жағдайлар қызметінің жұмысын бағалауға және азаматтардың апатқа деген көзқарасына әсер етеді. Алайда кейде БАҚ мұндай оқиғаларды сенсацияға бейімдеп, шок, дүрбелең, кейіпкерлер мен эмоциялық аспектілерге ерекше назар аударады. Бұл зерттеудің мақсаты – 2024 жылғы су тасқыны қазақстандық медиада қалай көрсетілгенін және қандай фреймдер басым болғанын анықтау. Осы мақсатта *Tengrinews.kz* және *Ақ Жайық* сайттарындағы 2024 жылы 24 ақпан мен 14 сәуір аралығында жарық көрген 30 материалға сандық және сапалық контент талдау жүргізілді. Бұл басылымдар аудитория көлемі, ұстанымдары мен таралу ауқымына қарай талдануға таңдалды. Зерттеу нәтижесінде су тасқыны жайлы жарияланымдарда төтенше жағдайлар, Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың мәлімдемелері, зардап шеккендер, көмек көрсету, үкімет әрекеті және инфрақұрылымның бұзылуы секілді тақырыптардың басым болғаны анықталды.

Кілт сөздер: Су тасқыны, фрейминг, ақпараттандыру, күн тәртібі, Батыс Қазақстан, Tengrinews, Ақ жайық, мемлекеттік БАҚ.

Кіріспе

Табиғат апаттары туралы жаңалықтар қоғамның оларға деген көзқарасын қалыптастырып қана қоймайды, сонымен бірге олардың оқиғаға реакциясын анықтайды. Оқырманға ақпарат жеткізуде, апаттың себеп-салдарын нақты көрсетуде журналистер мен редакторлардың рөлі зор. Ағымдағы зерттеу Батыс Қазақстандағы 2024 жылғы су тасқыны туралы бұқаралық ақпарат құралдарында көрсетілуін талдауға бағытталған. Атап айтқанда, зерттеу бұқаралық ақпарат құралдарында су тасқыны туралы ақпарат болып-болмағанын және су тасқынының қалай жарияланғанын бағалауға тырысады. Басты назар онлайн газеттерге аударылады. Зерттеу мерзімі 2024 жылы 24 ақпан және 14 сәуір аралығы. Батыс өңірлері мезгіл-мезгіл табиғи апаттарға ұшырайтындығымен танымал. Су тасқыны көптеген адамдарды азық-түлік пен таза сусыз, психологиялық алғашқы көмексіз қалдырды. Осылайша, Қазақстан президенті Қасым Жомарт Тоқаев су тасқынының ауырлығына байланысты ұлттық апат жағдайын жариялады. Табиғи апаттарды бұқаралық ақпарат құралдарында жариялауды зерттейтін әдебиеттер бар (Бенет және Даниэль, 2002; Эварт пен Маклин, 2015; Дакал, 2018). Мысалы, Le Roux (2014) БАҚ апаттарды басқарудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылатынын түсіндіреді. Дхакал (2018) табиғи апаттар кезіндегі бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі апаттардың жалғасып жатқан әлеуметтік-экономикалық шындықтары және олардың адамдарға қалай әсер ететіні туралы хабарлау екенін атап өту өте маңызды екенін түсіндіреді. Соғыс сияқты басқа апаттар да бұқаралық ақпарат құралдарының басты назарында болды. Мысалы, Сирия соғысын Сауд

Арабиясындағы араб баспасөзі мен Ирандағы Тегеран баспасөзі басқаша жазды (Юсаф, Хан, Альви, 2020). Бұқаралық ақпарат құралдары соғыс жүріп жатқан аймақта болған оқиғаларды әртүрлі түсіндірді. Зерттеушілер сонымен қатар дамушы елдердегі COVID-19 сілкіністері туралы хабарлаудағы бұқаралық ақпарат құралдарының рөлін зерттеді. Зимбабве сияқты елдерде БАҚ вирус, оның шығу тегі мен елге тигізетін салдары туралы жаңалықтарға қол жеткізу үшін платформа ретінде пайдаланылды (Таракини, Мведзи, Манючи және Таракини, 2021). Сондықтан апаттар кезінде БАҚ-тың рөлін бағаламау мүмкін емес. Бұқаралық ақпарат құралдарының үкіметтің апаттарға қалай әрекет ететініне, төтенше жағдайлар қызметінің апаттармен қалай күресетініне және адамдардың апаттар туралы жаңалықтарды қалай қабылдап, қалай әрекет ететініне әсер ету мүмкіндігі бар. Дегенмен, БАҚ кейде апаттар туралы жаңалықтарды сенсациялайды және дүрбелең, тонау, шок, пайда болған кейіпкерлер мен зұлым адамдар, адамдар қақтығысы және азап сияқты басқа көріністерге назар аударады (Дхакал, 2018).

Бірақ басқа уақытта БАҚ апаттың мәдени, білім беру, қаржылық, тарихи, саяси және әлеуметтік аспектілеріне назар аудару арқылы маңызды рөл атқарады (Durfee, 2005). Дағдарыс кезінде БАҚ әрекет ету тәсілдерін зерттеу өте маңызды. Сондықтан, мақала қазақстандық интернет-газеттердегі мақалалардың мазмұнына талдау жасауды, олардың Батыс өңірлеріндегі су тасқыны туралы хабарлағанын және су тасқынын қалай қамтығанын зерттеуді мақсат етеді. Бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі дағдарыс кезінде де айқын көрінеді. Хадланд (2010) бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі даусыз екенін және БАҚ дағдарыс кезінде қоғамды қалыптастыруда, ақпараттандыруда және дауыс беруде күшті рөл атқаратынын атап көрсетеді. Кез келген дағдарыс кезінде адамдар қатты күйзеліске ұшырайды. Мирбабай, Бункер, Стиглиц, Маркс және Эхнис (2020) осындай кезде азаматтарға айналасында не болып жатқанын түсіну үшін және дағдарыстан қалай сақтануға болатыны жайлы ақпарат алу үшін арнайы платформа қажет екенін айтады. Мәселен, COVID-19 пандемиясы кезінде әлеуметтік желілер мен жалпы бұқаралық ақпарат құралдары халықты тез және кең көлемде ақпараттандырып, маңызды рөл атқарды. Әлеуметтік желілердің жалған ақпарат, қорқыту немесе оқиғаны болмашы етіп көрсету секілді теріс тұстары болғанымен (Mirbabaie және т.б., 2020), олардың қоғамды ақпараттандыру және білім беру ісіндегі маңызы да үлкен екенін байқадық. Фури (2018), Крото мен Хойнс (2019) сияқты зерттеушілер де дағдарыс кезінде БАҚ пен қоғам арасында сенім және өзара тиімді байланыс орнауы аса маңызды екенін атап өтеді. Бұл мақалада БАҚ-тың су тасқынын қалай жариялағанын және медиа белгілі бір мәселелерді басты назарға қойып, қоғамдық талқылауға арқау ете ме, жоқ па – соны талдау көзделіп отыр. Себебі бұқаралық ақпарат құралдары адамдардың өмірінде үлкен рөл атқарады, ал әлеуметтік желілер кейде жағдайды (мысалы, су тасқыны секілді төтенше жағдайды) шектен тыс әсірелеп көрсетуге бейім келеді. Сондықтан медиа зерттеушілеріне БАҚ қалай жұмыс істейтінін тұрақты түрде талдап, ақпарат таратушы да, сонымен бірге төреші де рөлін қатар алып жүрген кезде бағыт-бағдар беріп отыру маңызды. Осыған орай, бұл мақала келесі зерттеу сұрақтарына жауап іздейді. Төтенше жағдайлар мен зардап шеккендер туралы ақпарат қалай сипатталды? Ақпарат құралдарындағы мақалалар ең көп кімнің репрезентациясын көрсетті? Аталған зерттеу алты бөлімнен тұрады. Келесі бөлімде әдебиетке шолу жасалса, одан кейінгі бөлім теориялық негіздеме береді. Одан кейінгі бөлімдерде зерттеу әдіснамасы, нәтижелері және талқылау қамтылған.

Әдебиетке шолу

Су тасқыны – бұл тек табиғи апат ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік, экономикалық және гуманитарлық мәселелерге де қатысты маңызды оқиға. Мұндай жағдайда бұқаралық

ақпарат құралдарының рөлі ерекше маңызға ие болады. БАҚ су тасқыны кезінде халықты ақпараттандыру, қауіпті азайту, қорғану және көмек көрсету сияқты маңызды функцияларды атқарады. Әдебиеттерді талдау негізінде БАҚ-тың бұл апаттарды берудегі рөлін бірнеше негізгі бағытта қарастыруға болады. Бүгінгі бір-бірімен байланысты әлемде апаттың әсері зардап шеккен елдің шекарасынан тыс жерде біздің «жалпы әлем туралы хабардар болуымыздың» арқасында сезіледі (Коттл, 2009, б. 1). Нәтижесінде халықаралық сипаттағы апаттардың жиілігі соңғы жылдары күрт өсті. Мысалы, «соңғы екі онжылдықта табиғи апаттардың жалпы саны төрт есе өсті, олардың көпшілігі су тасқыны, циклондар мен дауылдар. Дәл осы кезеңде апаттардан зардап шеккен адамдардың саны шамамен жылына 174 миллионнан орташа есеппен 250 миллионнан астамға дейін өсті» (Коттл, 2009, б. 42). Демек, бұл апаттармен күресу үшін жаһандық күш-жігер қажет. Коттл (2009) пікірін жалғастырғандай, біздің апаттарды тануымыз және оларға әрекет етуіміз негізінен бұқаралық ақпарат құралдарына байланысты: халықаралық апаттар «қазіргі ақпарат құралдарында анықталған және ойластырылған, құрастырылған және таласқан» (б. 1). 2016 жылы дүние жүзінде 342 табиғи апат 8 733 адамның өмірін қиды (2016 жылғы Апаттар туралы жылдық статистикалық шолу: сандар мен тенденциялар - Әлем, 2018), бүкіл әлем бойынша жалпы шығын \$175 млрд құрады (Райли, 2018). Осылайша, табиғи апатпен бетпе-бет келгенде, жаңалықтар ағымдағы әрекетті анықтап қана қоймайды, сонымен қатар болашақ апаттардың алдын алу үшін саясатты қалыптастыруға көмектеседі (Ван Белле, 2000, бб. 50-51). Дегенмен, осы апаттардың аз ғана бөлігі бірдей деңгейде жаңалықтарда қамтылды. Су тасқыны кезінде халықты уақытылы ақпараттандыру – адам өмірін қорғауда шешуші қадамдардың бірі. Көптеген зерттеулер БАҚ-тың апат алдындағы ақпараттық ролін айқындайды. Мысалы, Basu (2006) және Houston et al. (2015) еңбектері бұқаралық ақпарат құралдарының су тасқыны басталған сәтте халықты тез арада ақпараттандырудағы маңызын атап өтеді. БАҚ алдын ала ескерту жасау арқылы тұрғындарға апаттың ықтимал қаупін ескертіп, оларды қауіпсіз аймақтарға көшуге шақырады. Су тасқыны кезінде БАҚ-тың негізгі міндеттерінің бірі – түсінікті әрі дәл ақпарат беру. Қауіпсіздік ережелері, көмек пункттері мен жолдар туралы мәліметтер түсіндірілуі тиіс. Кейбір зерттеулер, атап айтқанда, Graber (2009) және Murthy (2013) ақпарат құралдарының тұрғындарға қандай әрекеттерді орындау керектігін түсіндіруде және бағыт-бағдар берудегі рөліне назар аударады. Жергілікті деңгейде хабар тарататын медиа ұйымдар халықты қажетті қауіпсіздік шаралары туралы мәліметпен қамтамасыз етіп, олардың дұрыс әрекет жасауына жағдай жасайды. Су тасқыны сияқты табиғи апаттар кезінде журналистердің міндеті тек ақпарат беру емес, сонымен қатар қоғамға нақты және пайдалы ақпаратты уақытында жеткізу болып табылады. Fink (1986) пен Scanlon (1998) еңбектерінде атап өтілгендей, апаттық журналистика этикасы, ақпараттың дәлдігі мен объективтілігі, жалған ақпарат таратпау сияқты мәселелер маңызды рөл атқарады. БАҚ жағдайды анық түсіндіру арқылы адамдарға қолдау көрсетіп, жалған үрей тудырудан аулақ болуы керек.

Су тасқынын көрсету барысында БАҚ тек оқиғаның өзіне ғана емес, сонымен қатар су тасқынының себептерін, оның ішінде құрылыс нормаларын бұзу, экологиялық мәселелер және су ресурстарын дұрыс басқармау сияқты факторларды да қамтуы мүмкін. Локер (2014) және Houston (2016) еңбектерінде БАҚ-тың су тасқынына себеп болған мәселелерді көтеруі арқылы қоғам назарын әлеуметтік әділетсіздіктерге аударуы жайлы айтылған. Сонымен қатар, билік органдарының су тасқыны кезіндегі әрекеттерін бақылауда ұстау, олардың жауапкершілігін көрсету де БАҚ рөліне кіреді. Су тасқыны өткеннен кейін БАҚ-тың міндеті апаттың салдарын жеңілдету және қалпына келтіру кезеңіндегі жұмыстарды көрсетуге ауысады. Мысалы, Zhang (2011) және Allan et al. (2008) зерттеулерінде БАҚ-тың қалпына келтіру жұмыстары, көмек көрсету бастамалары туралы ақпарат беруі адамдардың бұл процестерге атсалысуына септігін

тигізетіні айтылған. БАҚ әлеуметтік қолдау көрсетуге және қайырымдылық ұйымдарын ынталандыруға көмектеседі.

БАҚ-тың ұзақ мерзімді рөліне апаттың салдарлары мен оларды алдын алуға қатысты қоғамдық пікір қалыптастыру жатады. Бонгар (2012) мен Эриксон (2015) жұмыстарында БАҚ-тың табиғи апаттарды алдын алу мен қауіпсіздік шараларына қатысты халықтың көзқарасын өзгерту рөлін атап көрсетеді. БАҚ су тасқыны сияқты апаттарға байланысты халық арасында әлеуметтік жауапкершілік пен болашақта қауіп-қатерді азайтуға деген ұмтылысты қалыптастырады.

Интернеттің және әлеуметтік медианың дамуы БАҚ-тың ақпаратты жедел тарату мүмкіндігін арттырды. Houston (2012) және Simon (2017) зерттеулері әлеуметтік желілердің және мобильді қосымшалардың су тасқыны туралы ақпаратты жылдам таратудағы маңыздылығын атап көрсетеді. Әлеуметтік медиа арқылы тұрғындар бір-бірімен тез арада ақпарат алмасып, қауіпті аймақтар туралы нақты уақыттағы мәліметтер ала алады.

Әдебиеттерге шолу көрсеткендей, БАҚ су тасқыны сияқты табиғи апаттарды көрсетуде көпқырлы рөл атқарады. БАҚ-тың басты міндеті – халықты ақпараттандыру, қауіпсіздік шараларын түсіндіру, қоғамдық пікір қалыптастыру және билікті жауапкершілікке шақыру. Қазіргі заманғы медиа құралдарының дамуы БАҚ-тың су тасқыны кезінде ғана емес, алдын алу және қалпына келтіру кезеңдерінде де қоғамға әсерін күшейте түседі. Бұл мәселе жөнінде Қазақстан аумағында әзірге зерттеулер жүргізілмеген. Қолда бар мәліметтер тек шетелдік еңбектердегі шетелдік тәжірибеге сүйенеді. Сол себепті Қазақстан контекстінде бұл зерттеу алғашқы бастамалардың қатарынан орын алмақ.

Күн тәртібін құру және фрейминг теориясы

Күн тәртібін құру теориясы алғаш рет Максвелл МакКомбс пен Дональд Шоудың 1972 жылы жүргізген зерттеуінен бастау алды. Бұл теория бойынша бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ) қандай оқиғаларды жариялайтынын және бұл оқиғалардың маңыздылығын қалай көрсететінін анықтай отырып, қоғамда пікір қалыптастырады. БАҚ оқиғалардың белгілі бір аспектілерін көрсетіп, аудиторияның назары мен қабылдауын басқара алады. Зерттеулер БАҚ-тағы басым тақырыптар мен адамдардың сол мәселеге назар аудару деңгейі арасында тікелей байланыс бар екенін көрсетеді (McCombs & Shaw, 1972).

Фрейминг (framing) – бұл мазмұнды бейнелеу тәсілі. Фрейминг теориясы БАҚ-тың ақпаратты беру тәсілін және оны аудитория қалай қабылдайтынын зерттейді. Эрвинг Гоффман ұсынған фрейминг тұжырымдамасына сәйкес, ақпараттың құрылымы оның мазмұнына және түсінілуіне ықпал етеді. Фреймдер аудиторияның оқиғаларды түсінуі мен оларға реакциясын бағыттайды. Кейбір зерттеулер табиғи апаттарды қамтуда эмоциялық фреймдердің (мысалы, жәбірленушілер туралы оқиғалар) аудиторияда көбірек назар аудартатынын анықтаған (Entman, 1993).

Гоффман (1974) фрейминг ұғымын алғаш рет дамытқан ғалымдардың бірі болып табылады. Ол фреймдерді «оқиғаларды – әсіресе әлеуметтік оқиғаларды – ұйымдастыру қағидалары және олардағы біздің субъективті қатысуымыз» деп анықтайды (10-бет). Фреймдер адамдарға мәселелер мен олардың шешімдерін «анықтауға, қабылдауға, тануға және белгілеуге» көмектеседі (б. 21). Энтманның (1993) айтуынша, фрейминг таңдау мен маңыздылықты қамтиды. Оның пікірінше, фреймдер «мәселелерді анықтау, олардың себептерін талдау, моральдық бағалау жасау және шешу жолдарын ұсыну» қызметін атқарады (McQuail, 2005, б. 378). Екі теория БАҚ-тың аудиторияға әсер ету механизмдерін әртүрлі қырынан қарастырғанымен, олар

бір-бірін толықтырады. Кейбір зерттеулер табиғи апаттарды қамту кезінде БАҚ көбінесе қысқа мерзімді салдарға (шығындар мен зардаптар) назар аударып, ұзақ мерзімді мәселелерді (экологиялық немесе экономикалық қалпына келтіру) назардан тыс қалдыратынын көрсетеді (Miles & Morse, 2007). Сонымен қатар, БАҚ биліктің әрекетін көрсету үшін немесе жапа шеккен халықтың мәселелерін көтеру арқылы әлеуметтік әділеттілікке шақыру үшін де фреймдерді қолдануы мүмкін.

Нақтырақ айтқанда, «фрейминг – белгілі бір қабылданған шындықтың кейбір аспектілерін таңдап, оларды коммуникациялық мәтінде аса маңызды етіп көрсету арқылы белгілі бір мәселені анықтау, себептерін түсіндіру, моральдық бағалау жасау және/немесе ұсынылған шешімді насихаттау» (Entman, 1993, б. 52). Осылайша, фреймингті «оқиғаға берілген ракурс немесе ілмек» деп сипаттауға болады. Ол «оқиғалардың дамып келе жатқан тізбегіне мағына беретін және олардың арасындағы байланысты қалыптастыратын негізгі ұйымдастырушы идея немесе сюжет желісі» болып табылады (Gamson & Modigliani, 1987, б. 143).

Апаттан кейін медиа қоғамды болған оқиғалар, олардың себептері, жағдайды жеңілдету үшін қандай шаралар қабылданып жатқаны және болашақта не күтуге болатыны туралы хабардар етуі керек. Проблеманы белгілі бір тұрғыдан көрсету мақсатында медиа жаңалықтарды белгілі бір перспективаларда ұсыну арқылы жұртшылықтың ақпаратты қабылдауын ұйымдастыруға және түсінуіне көмектеседі. Гросстың (2006) түсіндіруінше, «фреймдер оқиғаның немесе саясаттың белгілі бір аспектілерін ерекшелеу арқылы аудитория мүшелерінің бұл оқиға немесе мәселе туралы ойларын алдын ала болжанатын бағытқа, болжанатын қорытындыға жетелейтіндей етіп бағыттайды» (б. 3). Бұл фрейминг функциясының сипаттамасы екі түрлі фреймді – медиа фреймдер мен аудитория фреймдерін – қамтиды. Гитлин (1980) медиа фреймдерді «символикалық ақпарат таратушылар [журналистер] дискурсты – вербалды немесе визуалды түрде – ұйымдастыру үшін үнемі қолданатын когниция, интерпретация және презентация үлгілері, таңдау, екпін беру және алып тастау әдістері» деп анықтайды (б. 7).

Осыған ұқсас, аудитория фреймдерін медиа хабарламалар арқылы қалыптасатын, аудиторияның объектілерді, мәселелерді және оқиғаларды қабылдауындағы тұрақты когнитивті және интерпретациялық үлгілер деп сипаттауға болады. Фрейминг теориясы бойынша, медиа фреймдер шындықтың кейбір аспектілерін басқаларына қарағанда көбірек ерекшелеп көрсету арқылы жеке ойлауға әсер етеді (Gamson et al., 1992). Гитлиннің (1980) пікірінше, «көбіне айтылмайтын және мойындалмайтын медиа фреймдер әлемді тек журналистер үшін ғана емес, сонымен қатар олардың репортаждарына сенетін біздер үшін де ұйымдастырады» (б. 7). Ол журналистиканың табиғаты мен әдістері жаңалықтардың кейбір аспектілерін басқаларына қарағанда көбірек көрсетуге итермелейтінін алға тартады. Бұл әдістер «оқиғаны анықтауға, басты кейіпкерлерді белгілеуге және... аудиторияның оларға деген тиісті көзқарасын қалыптастыруға» бейімделген (Korlatadze, 2004, б. 19). Энтманның (1993) түсіндіруінше, медиа фреймдер аудиторияның белгілі бір мәселеге қатысты интерпретациясына әсер етеді, өйткені олар кейбір элементтерді үлкейтіп немесе кішірейтіп, олардың маңыздылығын арттырады немесе азайтады. Медиа фреймдер адамдардың бұрынғы танымдық схемаларымен өзара әрекеттесіп, мәселені түсіндіруді анықтайтын жаңа, оңай қолжетімді когнитивті схемаларды қалыптастырады (Shen, 2004).

Фреймингті талдау журналистер ақпаратты белгілі бір тәсілдермен сұрыптайды, бұл аудитория мүшелерінің мәселелерді, оқиғаларды немесе хикаяларды түсінуіне әсер етеді деген болжамға негізделеді (Lowery & DeFleur, 1995, б. 327). Журналистер белгілі бір фактілерді таңдау, кейбір мәселелер мен оқиғаларды басқаларына қарағанда көбірек ерекшелеу және ақпаратты белгілі бір ретпен ұсыну арқылы аудиторияның көзқарасы мен мінез-құлқына ықпал

ете алады. Күн тәртібін құру және фреймиң теориясы бұқаралық ақпарат құралдарының жаңалықтар мен су тасқыны сияқты мәселелерді қалай көрсететінін түсінуге нақты көзқарас береді. Coleman et al. (2009) БАҚ-тағы күн тәртібін белгілеуді бұқаралық ақпарат құралдарының белгілі бір мәселелерді жиі және көрнекті түрде ұсынатын процесі ретінде анықтайды, нәтижесінде қоғамның үлкен сегменттері бұл мәселелерді басқаларға қарағанда маңыздырақ деп қабылдайды. Бұл Батыс өңірлеріндегі сәуірдегі су тасқыны сияқты белгілі бір мәселені бұқаралық ақпарат құралдарында көбірек жазған сайын, оның адамдар үшін маңыздылығы арта түсетінін көрсетеді. Бұл сондай-ақ адамдар белгілі бір мәселеге назар аудармаса да, бұқаралық ақпарат құралдарының бұл мәселені жиі жариялауына байланысты, ол көп ұзамай адамдар үшін маңызды бола бастайды дегенді білдіреді. McCombs, Shaw, Weaver (2014) күн тәртібін құрудың үш деңгейін атап өтті және осы зерттеу үшін бірінші деңгей мәселелердің, саяси қайраткерлердің және саясаткерлердің және басқа назар аударатын нысандардың маңыздылығына қатысты медианың қоғамдық күн тәртібіне әсерін нақты түсінуге мүмкіндік берді. Зерттеушілер бұл теорияны сәуір айындағы су тасқыны туралы бұқаралық ақпарат құралдарында жариялаудың ықтимал күн тәртібін зерттеуде маңызды деп тапты.

Жоғарыда көрсетілгендей, зерттеу сонымен қатар 2024 жылдың сәуір айындағы су тасқыны туралы бұқаралық ақпарат құралдарында, әсіресе аталған редакциядағы хабарларды түсіну үшін негізгі теориялық объект ретінде фреймиң теориясын пайдаланды. Чонг пен Друкман, (2007) фреймиң теориясының алғышарттары аудиторияның олардың мағынасын құра алу қабілетіне байланысты мәселелерді әр түрлі қырынан қарауға болатынын және бұл көптеген құндылықтар мен ойларға әкелетінін айтты. «Фрейминг адамдардың белгілі бір мәселенің концептуализациясын дамытатын немесе мәселе туралы ойлауын қайта бағыттауы процесі білдіреді» (Чонг және Друкман, 2007, б. 104). Қарым-қатынаста (Тучман 1997), Чонг және Друкман (2007) бойынша фрейм құру оқиғалардың ұсыныстары мен белгілі бір интерпретацияларын беретін ағымдағы оқиғаның мәнін дәлелдеу арқылы күнделікті шындықты ұйымдастырады. Бұл бұқаралық ақпарат құралдарында 2024 жылғы сәуірдегі су тасқыны сияқты оқиға туралы адамның көзқарасын қалыптастыра алатынын көрсетеді. Шеуфеле (1999) сияқты ғалымдар бұқаралық ақпарат құралдарының оның аудиториясына әсері туралы әртүрлі дәлелдеді және осы зерттеуге қатысты бір дәлел БАҚ әлеуметтік шындықты қысқартуға әкеледі деген идея болып табылады. Де Вризде (2005, б. 52) Капелла және Джеймисон (1997) сияқты ғалымдар «кадрлар білімді белсендіреді, мәдени мораль мен құндылықтар қорын ынталандырады және контексттер жасайды» деп дәлелдеді. Де Вридің аргументтері, (2005) фрейм теориясының оң жағын болжайды, сондықтан аталған екі редакция өз материалдарында су тасқыны туралы белгілі бір оқиғаларды баяндады ма, жоқ па, соны бағалау үшін теорияны пайдалану маңызды деп санайды. Теория сонымен қатар жаңалықтар бұл оқиғаларды позитивті жаққа немесе белгілі бір күн тәртібін алға жылжыту үшін жасалғанын бағалауға көмектеседі.

Зерттеу әдіснамасы

Қазіргі заманда методология ғылыми зерттеулердің әртүрлі түрлерін қамтитын кешенді құрылымға айналды. Әлеуметтік ғылымдарда қолданылатын әдістер, соның ішінде контент талдау, XX ғасырдың ортасында дамыды. Lasswell (1948) және Berelson (1952) БАҚ-ты зерттеуде сандық әдістерді енгізді. XXI ғасырда сапалық және сандық әдістердің үйлесімі зерттеудің кешенділігі мен нәтижелілігін арттырды (Krippendorff, 2018). Контент талдау алғаш рет 1920–1930 жылдары АҚШ-та пайда болды және баспасөздегі мазмұнды сандық түрғыдан сипаттау үшін қолданылды (Berelson, 1952). Бұл әдіс БАҚ арқылы

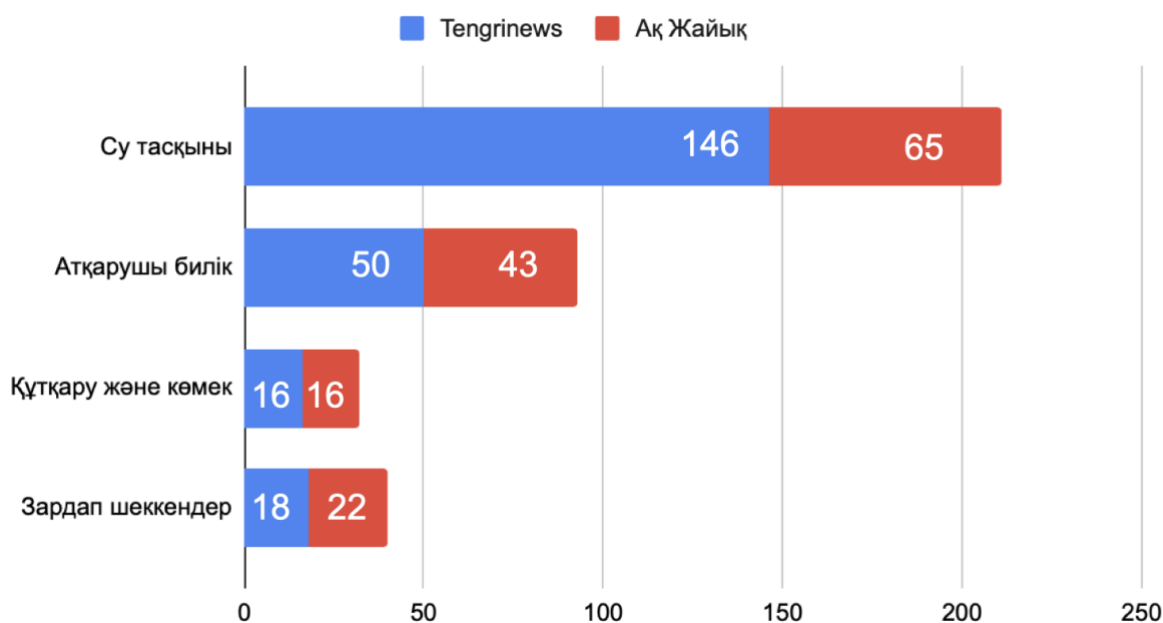
аудиторияға берілетін хабарламаларды зерттеуге мүмкіндік берді. 1950–1960 жылдары Берельсон контент талдауды «мәтіндер арқылы адамдардың ойлары мен сезімдерін түсіну үшін қолданылатын жүйелі және объективті әдіс» ретінде сипаттады (Berelson, 1952). Сапалық контент талдау кейінірек дамып, мәтін мазмұнынан символикалық мәндер мен әлеуметтік контекстті анықтауға мүмкіндік берді. Schreier (2012) контент талдауды жүйелі кодтау әдісі арқылы мәтіннің терең мәнін зерттеуге бейімдеді.

Зерттеуде су тасқыны туралы хабарланған немесе қандай мәселелер немесе тақырыптар басым болғанына назар аударып, таңдалған екі онлайн редакциядан Батыс өңірлеріндегі су тасқынының бар-жоғын зерттеу үшін контент талдау әдісі қолданылды. Мұндағы мақсат Батыс өңірлеріндегі апат кезінде бұқаралық ақпарат құралдарының рөлін зерттеу болды. Зерттеу мерзімі 2024 жылы 24 ақпан және 14 сәуір аралығы. Krippendorff (2004, б. 21) пікірінше, мазмұнды талдау зерттеушіге «білім... түсініктер мен фактілерді ұсыну және практикалық іс-әрекет нұсқаулығын» қамтамасыз ететін әдістеме болып табылады. Бұл түсініктеме мазмұнды талдауды дағдарыс кезіндегі БАҚ рөлі туралы білім алудың құнды құралына айналдырады, өйткені әдістеме авторға зерттелетін мәселелер туралы негізгі білім береді. Krippendorff (2018, б. 21) айтқандай, "мәтінді оқу – сапалық талдау, тіпті мәтіннің кейбір сипаттамалары кейіннен сандарға айналғанның өзінде." Осы көзқарасты басшылыққа ала отырып, зерттеу мәтіндерді терең талдап, олардың мазмұнын анықтауға мүмкіндік берді. "Tengrinews" және "Ақ жайық" сайттарынан Батыс Қазақстандағы су тасқынына қатысты мақалалар таңдалды. *Tengrinews* – Қазақстандағы ең көп оқылатын ақпарат көздерінің бірі. Brand Analytics мәліметі бойынша, ол *Zakon.kz*, *Inform.kz*, *Sputnik.kz* және *Sports.kz*-тен кейінгі үздік бестікке кіреді (Черный, 2021). Сондай-ақ Нусипов пен Драгомир (2019) *Tengrinews*-ті «медиа нарығына әсер етудің негізгі факторы» деп атайды.

Кілт сөздер ретінде «су тасқыны», «Батыс өңір», «табиғи апат», «жәбірленушілер», «құтқару жұмыстары» терминдері қолданылды. Зерттеу барысында Schreier (2012) ұсынған жүйелі кодтау әдісі қолданылды. Кодтау бірнеше кезеңдерден тұрды. Алдымен, мақалалар мен пікірлер мағыналық бірліктерге бөлініп, қайталанатын тақырыптарға негізделі отырып кодталды. Кейін кодтар зерттеу мақсаттарына сәйкестендіріліп, іріктеу нәтижесінде ең жиі кездесетін тақырыптар мен фреймдер ғана сақталды. Зерттеу барысында сандық және сапалық талдау әдістері қолданылды. Кодталған мәліметтер жиіліктерін анықтау үшін статистикалық тұрғыда өңделді. Кейін мәтіндердің мағыналық ерекшеліктері, эмоционалды реңктері және фреймдік тәсілдері қарастырылды. Бұл әдістер 2024 жылғы су тасқыны кезіндегі БАҚ-тың ақпараттық рөлін және қоғамдық пікірді терең түсінуге мүмкіндік береді, сандық және сапалық талдауды ұштастыра отырып, кешенді нәтижелер береді.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу барысында әр түрлі тақырыптарды қамтитын 4 негізгі фрейм анықталды. Бұл фреймдер екі медиа құралдың мазмұнындағы басты акценттерді айқындайды және олардың ақпараттық ұстанымдарын бейнелейді. Анықталған фреймдер: атқарушы билік, зардап шеккендер, құтқару және көмек. Сондай-ақ осы тақырыптар арқылы ақпарат берудің әртүрлі аспектілері көрсетіледі (диаграмма 1).

Диаграмма 1. Екі редакция бойынша анықталған фреймдер

Ескерту. Автордың зерттеу нәтижелеріне сәйкес жасаған диаграммасы

Зерттеуде екі медиа құралдың ақпаратты ұсыну тәсілдеріндегі айырмашылықтар анықталды. Tengrinews.kz редакциясы ресми көзқарасты ұстанып, үкіметтің тиімділігі мен бөлінген қаржының нәтижелілігін көрсетуге тырысты. Бұл тәсіл су тасқыны салдарын жүйелі түрде түсіндіруге мүмкіндік бергенімен, тұрғындардың нақты жағдайы мен қажеттіліктерін жеткілікті деңгейде қамтымады. Azh.kz (Ақ Жайық) аудиторияға эмоционалды әсер ету үшін тұрғындардың күнделікті мәселелеріне назар аударып, гуманитарлық көмек көрсетуге қатысты егжей-тегжейлі сипаттама берді. Олар эвакуацияның қиындықтары, көмек жетіспеушілігі туралы ақпарат берді, бірақ кейбір жағдайларда объективті деректер жеткіліксіз болды. Нәтижелер және талдауға келсек, бірінші фреймде үкіметтің имиджін қалыптастыру құралы ретінде көре аламыз. Бұл ретте Tengrinews.kz ақпарат порталы үкіметтің әрекеттеріне басымдық берген.

Мемлекет пен халық: Батыс Қазақстандағы су тасқыны туралы медиа нарративтерді салыстыру

Атқарушы билік

Екі медиа платформасында да үкіметтің әрекеттері маңызды тақырыптардың қатарынан табылды. “Tengrinews.kz” порталы үкіметтің шұғыл және тиімді қимылын ерекше көрсетуге тырысты. Мысалы, «Тоқаев су тасқынына байланысты жиналыс өткізді» немесе «Тоқаев Батыс Қазақстандағы су басқан аймақтарды тікұшақпен аралады» сияқты хабарламалар оқырмандарды үкіметтің ұйықтамай жұмыс істейтініне сендіруге тырысты. Бірақ кейде бұл материалдар тым «президенттік күнделіктің» жаңартуларына ұқсап кетеді. Ақ Жайықтың бұл тақырыпты қамтуы сәл өзгеше бағытта өрбіді. «БҚО әкімдігі су тасқынына қарсы шаралар жоспарын талқылады» немесе «Гидротехникалық құрылыстарды нығайту шаралары қабылдануда» деген мақалалар

нақты әрекеттерді сипаттағанымен, оқиғалардың егжей-тегжейіне терең бойламады. Тіпті, бұл басылым кейде «біз айтып жатырмыз, ал олар істеп жатыр» тәсілін қолданғандай әсер қалдырады. Tengrinews.kz-тің негізгі назары – мемлекеттік тиімділік пен президенттік белсенділік болса, Ақ Жайық формалды ресмилікке берілген, бірақ нәтижелерге аса тоқталмаған. Ресми тіл мен формалды статистика оқырманды эмоциялық тұрғыдан тарта алмай, тек құрғақ фактілермен шектелгендей көрінеді.

Халық дауысы

Tengrinews.kz зардап шеккендерге қатысты ақпаратты тым жалпы деңгейде ұсынды. «Су тасқынынан зардап шеккендерге үй салуға қанша қаражат қажет болады?» деген мақалалар жағдайды статистика мен ресми мәліметтер арқылы түсіндірсе де, оқырманға адам тағдырының шынайы көрінісін ұсына алмады. Зардап шеккендердің қиындықтарын суреттеуде портал әдейі эмоциядан қашқақтағандай. Ақ Жайық болса, бұл тақырыпты жергілікті тұрғындардың өмірі арқылы ашып көрсетуді көздеді. «Су тасқынынан зардап шеккендер қалай өмір сүруде?» немесе «Зардап шеккендердің басым бөлігі гуманитарлық көмекке мұқтаж» сияқты мақалалар эвакуацияланған адамдардың нақты өміріндегі драманы бейнеледі. Бірақ бұл да кейде «қайғылы хикаяларды жинайтын» хроникаға айналғандай әсер қалдырады. Tengrinews.kz көбіне есептер мен жоспарларды айтса, Ақ Жайық тұрғындардың өміріндегі күйзелістер мен ауыртпалықтарды оқырманға жақындатты. Екі портал да өзінше объективтілікке тырысқанымен, шынайы жағдайды жеткізуде тәсілдері әр түрлі болды.

Бюджет пен гуманитарлық көмек

Бұл тақырып екі платформаның да басты назарында болды. Tengrinews.kz үшін қаржылық мөлшерлер мен ресми жоспарлар – негізгі материал болды. «Су тасқынына қарсы күреске бөлінген 7 миллиард теңге қайда жұмсалды?» және «Құтқарушылардың жұмысын қиындатпаңыздар – үкімет» деген мақалалар көмектің нәтижелерін емес, оның формальды есептерін алға тартты. Бұл деректер оқырманды тыныштандырып қана қоймады, кейде көмек көрсету ісін бюрократиялық есеп-қисаптармен шектегендей көрінеді. Ақ Жайық бұл тақырыпты мүлдем басқа қырынан қарастырды. «БҚО-дағы тасқын: Жергілікті тұрғындар мен еріктілердің көмегі» немесе «Тасқыннан кейінгі гуманитарлық көмек таратылуда» деген мақалалар адамдардың күнделікті ерлігін көрсетіп, нақты проблемалар мен олардың шешілу жолдарын ұсынды. Мұнда цифрлар емес, адамдардың хикаялары басым болды. Tengrinews.kz қаржылық есептерге шоғырланған, ал Ақ Жайық – адамдардың нақты қажеттіліктері мен әрекеттеріне басымдық берді.

Екі медиа

Tengrinews.kz пен Ақ Жайық – бір оқиғаға екі түрлі линзамен қарады. Бірі – ресми баяндамаларды көрсету арқылы үкіметтің беделін арттырса, екіншісі – зардап шеккендерге көңіл бөліп, шынайы эмоцияларды жеткізуді мақсат етті. Бірақ екі портал да өз мақсаттарына толықтай жете алмады: бірі тым ресми болса, екіншісі кейде эмоционалдық шектен шығып кеткендей. Бұл оқиға медиа құралдарының қоғамдағы орнын анықтау үшін тамаша мысал бола алады. Ақпараттың объективтілігін сақтау мен аудиторияның сеніміне ие болу үшін медианың әр қырын теңгерімді көрсетуі маңызды. Батыс Қазақстандағы су тасқыны жағдайында бұл баланс әр портал үшін өз ерекшелігімен анықталды, бірақ толық көрініс беру үшін олардың жұмысы бірігіп, жаңа

деңгейге көтерілуі керек.

Талқылау: Қазақстандық және халықаралық медиа тәжірибесінің салыстырмасы

2024 жылғы Батыс Қазақстандағы су тасқыны оқиғасы ақпараттық репрезентациясы тұрғысынан ерекше назар аударуды қажет ететін құбылыс болды. Tengrinews.kz пен Ақ Жайық басылымдарының ақпарат ұсыну тәсілдері тек отандық медиа нарығының ерекшеліктерін ғана емес, сонымен қатар халықаралық тәжірибемен салыстырғанда да айтарлықтай айырмашылықтар мен ұқсастықтарды көрсетті. Бұл бөлімде Батыс Қазақстандағы медиа репрезентация шетелдік тәжірибелермен салыстырыла отырып талданады.

2005 жылғы Катрина дауылы кезінде америкалық медиа құралдары, әсіресе CNN, NBC, Fox News секілді ірі желілер, үкіметтің әрекетсіздігі мен құтқару шараларының баяулығын қатты сынға алды (Barnes et al., 2008). Бұл медиа материалдарда халықтың ауыр жағдайы, гуманитарлық дағдарыс және биліктің стратегиялық қателіктері басты назарда болды. Қазақстанда да Ақ Жайық зардап шеккен тұрғындардың шынайы хикаяларына назар аударып, халықтың қиындықтарын көрсетуге тырысты. Дегенмен, АҚШ медиасында билікті ашық сынау және халықтың үмітсіздігін көрсету әлдеқайда батыл сипат алды.

2011 жылғы Фукусима ядролық апаты кезінде Жапония медиа құралдары оқиғаны жариялауда сабырлы, эмоциядан аулақ стильді ұстанды. Allan және Son (2014) зерттеулері көрсеткендей, жапондық БАҚ ресми ақпаратқа сүйеніп, қауесеттер мен негізсіз алаңдаушылықтың таралуын болдырмауға тырысты. Бұл әдіс Tengrinews.kz-тің ресми мәлімдемелерге және үкіметтің әрекеттеріне басымдық беру тәсіліне ұқсайды. Tengrinews.kz апат туралы жаңалықтарда цифрлар мен ресми баяндамаларды жиі қолданды, бұл биліктің беделін сақтау стратегиясына сәйкес келді.

2018 жылғы Керала су тасқыны кезінде үнді медиа құралдары (мысалы, *The Hindu*, *NDTV*) халықтың ауыр жағдайын эмоциялық бейнелеуге ерекше назар аударды (Raj & Chopra, 2020). БАҚ-та жарияланған драмалық оқиғалар мен визуалдық материалдар қайырымдылық науқандарын жандандырып, гуманитарлық көмектің ауқымын кеңейтті. Ақ Жайық та ұқсас жолды таңдады: тұрғындардың тұрмысындағы драмалық сәттерді көрсету арқылы эмоциялық әсер етуге және қоғам назарын зардап шеккендерге аударуға тырысты.

2022 жылғы Квинслендтегі су тасқыны кезінде австралиялық медиа тек ресми деректермен ғана шектелмей, климаттық өзгерістердің апатқа ықпалын сараптап, ғылыми пікірлерге сүйенген талдау материалдарын ұсынды (Hughes et al., 2022). Бұл тәсіл Қазақстанда зерттелген Tengrinews.kz пен Ақ Жайық материалдарында байқалмады. Екі қазақстандық медиа да ғылыми сараптамалар мен ұзақ мерзімді салдарға қатысты аналитикалық материалдарды аз жариялады.

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, АҚШ медиасы билік жауапкершілігін ашық көтере білді, бұл Қазақстандағы медиа тәжірибесінен ерекшеленеді. Жапониядағыдай ресми мәліметтерге сену және сабырлы ақпарат тарату Tengrinews.kz-тің тәсілімен үндес. Үндістанда және Қазақстанда (Ақ Жайық) қоғамның назарын аудару үшін эмоциялық мазмұнға сүйену тәжірибесі ортақ болды. Австралия медиасы ұсынған ғылыми-аналитикалық материалдардың болмауы Қазақстанда табиғи апаттарға байланысты қоғамдық пікірдің ұзақ мерзімді стратегиялық қалыптасуына кедергі келтіруі мүмкін.

Осы салыстырмалардан Қазақстан медиа нарығына бірқатар ұсыныстар жасауға болады. Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, дағдарыстық жағдайларда медиа тек ақпарат таратушы

ғана емес, қоғамдық пікірді қалыптастырушы және билік жауапкершілігін бағалаушы ретінде әрекет етуі қажет (Barnes et al., 2008). Жапония үлгісі ақпараттық сабырлылық пен қоғамда үрей тудырмау үшін пайдалы. Бірақ эмоциясыз, құрғақ статистика оқырманның сенімін тудырмауы мүмкін (Allan & Son, 2014). Үндістан мен АҚШ тәжірибесі көрсеткендей, медиа тек билік әрекеттерін баяндаумен шектелмей, халықтың шынайы жағдайын көрсету арқылы қоғамды жұмылдыруы тиіс (Raj & Chopra, 2020). Австралия тәжірибесінен медиа климаттық тәуекелдер мен ұзақ мерзімді салдарларды тереңірек зерттеу арқылы қоғамға стратегиялық ақпарат ұсынуы керек (Hughes et al., 2022).

Қорытынды

Әлемнің кез келген өңірінде табиғи апаттар орын алуы мүмкін, және бұл ғылыми тұрғыдан түсіндірілетін құбылыс. Табиғи апаттар қоғамды күйретіп, адамдардың өмірін бұзып, болашаққа деген сенімді тұрақсыздандырады. Осындай дағдарыс кезінде бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі бұрынғыдан да маңызды бола түседі. Бұл мақалада 2024 жылғы Батыс Қазақстандағы су тасқыны кезінде қазақстандық БАҚ-тың атқарған рөлі қарастырылды. Зерттеу барысында қазақстандық бұқаралық ақпарат құралдарының табиғи апат жағдайында халықты ақпараттандыру мен қолдау көрсету мүмкіндігін қаншалықты іске асырғаны талданады.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, қазақстандық БАҚ Батыс Қазақстандағы су тасқыны туралы белсенді түрде хабар таратқан. Мақалаларда келесі тақырыптар басым болған: төтенше жағдайлар туралы ақпарат, көмек көрсету шаралары, үкіметтің әрекеті, инфрақұрылымның бұзылуы және әлеуметтік өмірге әсері. Сонымен қатар, кейбір медиаресурстар президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың мәлімдемелеріне, зардап шеккендерге көрсетілген көмекке, жергілікті билік пен құтқару қызметінің іс-қимылдарына назар аударған.

Жиналған деректерге сүйене отырып, қазақстандық БАҚ-тың халықты ақпараттандыру және қолдау көрсету бағытында маңызды рөл атқарғанын айтуға болады. Әрбір медиа ұйымның өзіндік фокусына байланысты ақпарат әртүрлі форматта ұсынылды. Tengrinews.kz ресми ақпаратқа басымдық беріп, үкіметтің әрекеттерін, бөлінген қаржыны және қалпына келтіру жұмыстарының барысын хабарлады. Ал Azh.kz (Ақ Жайық) медиа платформасы жергілікті тұрғындардың жағдайы, олардың проблемалары мен гуманитарлық көмек көрсету мәселелерін басты назарға алды.

Кей жағдайларда БАҚ табиғи апаттарды сенсациялауға бейім екені белгілі. Алайда, Батыс Қазақстандағы су тасқынына қатысты зерттеуде мұндай сенсацияның орын алмағаны анықталды. Tengrinews.kz және Azh.kz ақпарат құралдары өз хабарламаларында нақты деректер мен оқиғалардың объективті бейнесін ұсынуға тырысты.

Tengrinews.kz мемлекеттің тиімділігін көрсетуге ұмтылса да, бұл тәсіл кейде зардап шеккен тұрғындардың нақты қажеттіліктерін жеткілікті түрде қамти алмады. Ал Azh.kz аудиторияға эмоционалдық әсер ету үшін жергілікті мәселелерді егжей-тегжейлі сипаттап, халықтың қиындықтарын көрсетті. Дегенмен, бұл кей жағдайларда объективтіліктің жеткіліксіздігімен сипатталды.

Батыс Қазақстандағы су тасқыны қазақстандық БАҚ-тың төтенше жағдайларда ақпаратты теңгерімді және бейтарап түрде ұсынудың маңыздылығын көрсетті. Мемлекеттік құрылымдардың әрекеттерін жариялау маңызды болғанымен, тұрғындардың шынайы қажеттіліктерін көрсету де басымдыққа ие болуы тиіс. Сонымен қатар, журналистер ақпарат тарату кезінде этикалық нормаларды сақтау, эмоция мен дерек арасындағы тепе-теңдікті ұстану

және қоғамдық мүддені қорғауға ұмтылуы қажет.

Білім экономикасы қарқынды дамып жатқан заманда бұқаралық ақпарат құралдары табиғи апаттар туралы хабар таратып қана қоймай, дағдарыс кезінде халықты біріктіру және қолдау көрсету үшін маңызды құралға айнала алады. Батыс Қазақстандағы су тасқынына қатысты БАҚ қызметі негізінен оң нәтижелер көрсеткенімен, кейбір аспектілерді нақтылау қажет. Фреймдер мен біржақтылық ықтималдығын азайту үшін сапалы және сандық әдістерді қолдану маңызды. Зерттеу нәтижелері қазақстандық БАҚ-тың дағдарыс жағдайында халықты ақпараттандыруда шешуші рөл атқаратынын дәлелдейді. Алдағы уақытта БАҚ қызметінің тиімділігін арттыру үшін зерттеулер жүргізу, медиа стратегияларын жетілдіру және ақпараттың объективтілігін қамтамасыз ету бойынша ұсыныстар әзірлеу қажет. Бұл тәсілдер БАҚ-тың дағдарыс кезіндегі әлеуметтік әділеттілік пен жауапкершілік мәселелерін шешуге көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі

- Allan, S., & Son, B. (2014). Fukushima disaster and the politics of media representation. *Journal of Risk Research*, 17(3), 367–383.
- Barnes, M. D., Hanson, C. L., Novilla, L. M. B., Meacham, A. T., McIntyre, E., & Erickson, B. C. (2008). Analysis of media agenda setting during and after Hurricane Katrina: Implications for emergency preparedness, disaster response, and disaster policy. *American Journal of Public Health*, 98(4), 604–610.
- Basu, M. (2006). *Media and disaster preparedness: The role of mass communication in reducing disaster risks*.
- Benet, W., & Daniel, S. (2002). Media's role in disaster management: Analysis of crisis communication. *Journal of Crisis Communication*, 10(2), 45–62.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. Free Press.
- Chalmers, A. F. (1999). *What is this thing called science?* Open University Press.
- Chong, D., & Druckman, J. (2007). Framing theory: How people interpret and evaluate issues. *Annual Review of Political Science*, 10, 103–126.
- Coleman, R., McCombs, M., Shaw, D., & Weaver, D. (2009). Agenda setting and the media: Understanding the public's priorities. *Political Communication*, 26(2), 185–209.
- Cottle, S. (2009). Global crises in the news: Challenges of reporting disasters and conflicts. *International Journal of Press/Politics*, 14(4), 494–515.
- Dhakal, S. (2018). The role of media during natural disasters: The case of Nepal. *Asian Journal of Communication*, 28(3), 320–337.
- Durfee, J. (2005). Media coverage of natural disasters: Framing cultural and historical perspectives. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 82(2), 303–328.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Ewart, J., & McLean, H. (2015). Media narratives and disaster recovery: A critical analysis of media representations. *Disaster Prevention and Management*, 24(1), 27–39.
- Fink, S. (1986). *Crisis management: Planning for the inevitable*. iUniverse.
- Graber, D. (2009). *Mass media and American politics* (8th ed.). CQ Press.
- Houston, J. B. (2012). Social media and disaster communication: The role of technology in crisis response. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 6(2), 163–172.

- Houston, J. B., Pfefferbaum, B., & Rosenholtz, C. E. (2015). Disaster news framing and public response. *Communication Theory*, 25(4), 341–361.
- Hughes, M., McGregor, G., & Jones, S. (2022). The role of Australian media in reporting climate-related flooding. *Australian Geographer*, 53(2), 189–207.
- Kapella, J., & Jamieson, K. (1997). *Spiral of cynicism: The press and the public good*. Oxford University Press.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage.
- Krippendorff, K. (2018). *The content analysis reader: Qualitative and quantitative approaches*. Sage.
- Locker, M. (2014). Natural disaster journalism: Framing recovery and responsibility. *Journal of Environmental Communication*, 8(3), 345–359.
- Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), *The communication of ideas* (pp. 37–51). Harper.
- McCombs, M., & Shaw, D. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.
- McCombs, M., Shaw, D., & Weaver, D. (2014). Agenda-setting in the 21st century: A framework for analysis. *Mass Communication and Society*, 17(6), 781–802.
- Miles, M., & Morse, S. (2007). Disaster communication: Short-term vs. long-term impacts. *Disaster Prevention and Management*, 16(2), 192–202.
- Mirbabaie, M., Bunker, D., Stieglitz, S., Marx, J., & Ehnis, C. (2020). Social media in crisis communication: Lessons from the COVID-19 pandemic. *Journal of Information Management*, 52(3), 1–10.
- Murthy, D. (2013). *Twitter: Social communication in the Twitter age*. Polity Press.
- Raj, S., & Chopra, A. (2020). Framing disasters: Indian media coverage of Kerala floods. *Media Watch*, 11(3), 486–499.
- Russell, B. (2013). *History of Western philosophy*. Routledge.
- Scanlon, J. (1998). Crisis journalism: Ethics and accuracy in reporting disasters. *Journalism Studies*, 1(3), 345–360.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage.
- Simon, T. (2017). Digital media and crisis response: Leveraging technology during disasters. *Journal of Digital Media & Policy*, 8(2), 211–229.
- Tarakinie, G., Mvedzi, T., Manuchi, T., & Tarakinie, R. (2021). Media coverage of COVID-19 in Zimbabwe: Crisis communication perspectives. *African Journalism Studies*, 42(4), 45–63.
- Van Belle, D. A. (2000). Press freedom and disaster coverage: Analyzing international responses. *Political Research Quarterly*, 53(4), 849–860.
- Yusuf, S., Khan, R., & Alvi, S. (2020). Media framing of the Syrian conflict: A comparative analysis of Saudi and Iranian press. *Media, War & Conflict*, 13(4), 383–405.
- Zhang, Y. (2011). The role of media in disaster recovery: Case studies from China. *Asian Journal of Communication*, 21(3), 320–338.
- Қазақстандағы су тасқыны: Премьер-министр Бектенов мәлімдеме жасады. (2024a). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/kazakstandagyi-su-taskyinyi-premer-ministr-bektenov-malmdeme-358759/
- Су тасқыны болған өңірлердегі мектептерде сабақ онлайн форматқа ауыстырылды. (2024b). *Tengrinews.kz*. <https://kaz.tengrinews.kz/news/su-taskyinyi-bolgan-onrlderdeg-mektepterde-sabak-onlayn-358811/>
- Су тасқыны: төтенше жағдай аймақтарынан 11 мыңнан астам адам эвакуацияланды. (2024c). *Tengrinews.kz*. <https://kaz.tengrinews.kz/news/su-taskyinyi-totenshe-jagday-aymaktaryinan-11->

[myinnan-astam-358809/](https://kaz.tengrinews.kz/news/tokaev-su-taskyinyina-baylanyisty-jinalyis-otkzed-358809/)

- Тоқаев су тасқынына байланысты жиналыс өткізеді. (2024d). *Tengrinews.kz*. <https://kaz.tengrinews.kz/news/tokaev-su-taskyinyina-baylanyisty-jinalyis-otkzed-358797/>
- Тоқаев республикалық штаб отырысын өткізді. (2024e). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-respublikalyik-shtab-otyryisyin-otkzd-358830/
- Су біз күтпеген жақтан келді: ТЖМ су тасқыны туралы не дейді? (2024f). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/su-bz-kutpegen-jaktan-keld-tjm-su-taskyinyi-turalyi-ne-deyd-358860/
- Су тасқынына қарсы күреске бөлінген 7 миллиард теңге қайда жұмсалды? (2024g). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/su-taskyinyina-karsyi-kureske-bolngen-7-milliard-tenge-kayda-358855/
- Тоқаев су тасқынынан зардап шеккен өңірлердің біріне барады. (2024h). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-su-taskyinyinan-zardap-shekker-onrlerdn-brne-baradyi-358852/
- Құтқарушылардың жұмысын қиындатпаңыздар: Үкімет ескерту жасады. (2024i). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/kutkarushyilardiy-jumyisyin-kiyindatpanyizdar-ukmet-358850/
- Су тасқынынан зардап шеккендерге үй салуға қанша қаражат бөлінеді? (2024j). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/su-taskyinyinan-zardap-shekkenderge-uy-saluga-kansha-karajat-358863/
- «Жағдай әлі де өте күрделі»: Тоқаев су тасқынына байланысты мәлімдеме жасады. (2024k). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/jagday-al-de-ote-kurd-el-tokaev-su-taskyinyina-baylanyisty-358913/
- «Бір ел болып әрекет етуіміз керек»: Тоқаев су басқан аумақтар туралы айтты. (2024l). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/br-el-bolyip-areket-etumz-kerek-tokaev-su-baskan-aumak-358908/
- Тоқаев БҚО-дағы су басқан аумақтарды тікұшақпен аралады. (2024m). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-bko-dagyi-su-baskan-aumaktardiy-tkushakpen-araladyi-358904/
- Су тасқыны жағдайы күрт нашарлауы мүмкін – Қазгидромет. (2024n). *Tengrinews.kz*. https://kaz.tengrinews.kz/kazakhstan_news/su-taskyinyi-jagdayyi-kurt-nasharlauyi-mumkn-kazgidromet-358901/
- Су тасқыны: Қаланың үш ауылына эвакуация жүргізілуде. (2024o). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68329>
- Батыс Қазақстанда су деңгейі көтерілуде. (2024p). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68328>
- Жаңағыдай жағдай қайталанбас үшін: Сариеттің мәлімдемесі. (2024q). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68396>
- Гидротехникалық құрылыстарды нығайту шаралары қабылдануда. (2024r). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68395>
- Төтенше жағдайлар министрлігі қауіпсіздік шараларын жариялады. (2024s). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68381>
- БҚО-дағы тасқын: Жергілікті тұрғындар мен еріктілердің көмегі. (2024t). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68371>
- БҚО әкімдігі су тасқынына қарсы шаралар жоспарын талқылады. (2024u). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68369>

- Су тасқыны салдарын жою бойынша шұғыл жұмыстар жүргізілуде. (2024v). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68362>
- Тасқыннан кейінгі гуманитарлық көмек таратылуда. (2024w). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68411>
- БҚО-да су деңгейінің төмендеуі басталды. (2024x). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68404>
- Зардап шеккендерге мемлекеттен бөлінген көмек қалай жүзеге асырылуда? (2024y). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68402>
- Тасқынның алдын алу шаралары талқыланды. (2024z). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68415>
- Төтенше жағдайдың нәтижелері: Брифингтің қысқаша мазмұны. (2024aa). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68410>
- Су тасқыны: Зардап шеккендерге көрсетілген көмек. (2024ab). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68453>
- БҚО-дағы жағдай туралы жаңа мәліметтер жарияланды. (2024ac). *Azh.kz*. <https://azh.kz/kz/news/view/68448>

IRSTI: 19.45.91

The Role of Kazakhstani Media in Covering the 2024 Floods in Western Kazakhstan

Akerke Oralbek
SDU University, Kaskelen, Kazakhstan
email: 241309001@sdu.edu.kz

Abstract

This study examines the role of state-affiliated media in covering the 2024 floods in Western Kazakhstan through the lens of agenda-setting and framing theories. Media coverage of natural disasters plays a significant role in shaping public perception, evaluating government response, and influencing how citizens interpret and react to such crises. However, media outlets may sometimes resort to sensationalism, emphasizing shock, panic, dramatic characters, and emotional elements over factual reporting. The aim of this research is to analyze how the flood was covered in Kazakhstani media and identify the dominant frames used. The study employs a mixed-method approach, including quantitative and qualitative content analysis of 30 articles published between February 24 and April 14, 2024, by *Tengrinews.kz* and *Ak Zhaik*. These outlets were selected based on their readership, editorial stance, reach, and reporting style. *Tengrinews* is among the most widely read news portals in Kazakhstan. The findings reveal that flood coverage significantly shaped public opinion and government response, with the dominant themes being: emergency management, statements by President Kassym-Jomart Tokayev, the condition of affected populations, aid delivery efforts, government accountability, infrastructure damage, and the broader social impact.

Keywords: Flood, framing, agenda-setting, media coverage, Western Kazakhstan, Tengrinews, Ak Zhaik, state media.

МРНТИ: 19.45.91

Роль казахстанских СМИ в освещении наводнения 2024 года в Западном Казахстане

Оралбек Ақерке
SDU University, Каскелен, Казахстан
email: 241309001@sdu.edu.kz

Аннотация

В данном исследовании рассматривается роль государственных средств массовой информации в освещении наводнения 2024 года в Западном Казахстане с опорой на теории установки повестки дня и фрейминга. Освещение природных катастроф в СМИ оказывает значительное влияние на восприятие общественностью, оценку действий властей и работу служб чрезвычайного реагирования. Однако в некоторых случаях медиа прибегают к сенсационализму, акцентируя внимание на шоке, панике, эмоциональных персонажах и конфликтах. Цель исследования -- проанализировать, как освещалось наводнение в казахстанских СМИ и какие темы и фреймы преобладали. В рамках исследования проведён количественный и качественный контент-анализ 30 материалов, опубликованных на сайтах *Tengrinews.kz* и *Ак Жайык* в период с 24 февраля по 14 апреля 2024 года. Эти издания были выбраны по критериям охвата аудитории, идеологической направленности, популярности и стиля подачи. Результаты исследования показали, что СМИ значительно повлияли на общественное мнение и реакцию властей. В публикациях доминировали следующие темы: чрезвычайная ситуация и её последствия, заявления Президента Касым-Жомарта Токаева, положение пострадавших, меры помощи, действия и ответственность правительства, разрушение инфраструктуры и влияние на общественную жизнь.

Ключевые слова: Наводнение, фрейминг, информирование, повестка дня, Западный Казахстан, Tengrinews, Ак Жайык, государственные СМИ.